

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİMDALİ**

**DİN FENOMENOLOJİSİ BAĞLAMINDA ASYA ve BABİL
SİMYASI HAKKINDA KARŞILAŞTIRMALI BİR
ARAŞTIRMA**

Celil ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
OCAK-2014**

T.C.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİMDALI

**DİN FENOMENOLOJİSİ BAĞLAMINDA ASYA ve BABİL
SİMYASI HAKKINDA KARŞILAŞTIRMALI BİR
ARAŞTIRMA**

DANIŞMAN: Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN

Celil ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
OCAK-2014**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİM ANABİLİM DALI

DİN FENOMOLOJİSİ BAĞLAMINDA ASYA ve BABİL SİMYASI HAKKINDA
KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA

Celil ÇİFTÇİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

Bu Tez 10 / 01/ 2014 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği ile Kabul Edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Hamza
KARAOĞLAN
BAŞKAN

Prof. Dr. Hüsnü Ezber
BODUR
ÜYE

Prof. Dr. Abdülkadir EVGİN
ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Doç. Dr. Murat KARABULUT
Enstitü Müdürü

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DİN FENOMENOLOJİSİ BAĞLAMINDA ASYA ve BABİL SİMYASI
HAKKINDA KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA**

Celil ÇİFTÇİ

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN

Yıl : 2014, Sayfa: 58+6

**Jüri : Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN
Prof. Dr. Hüsnü Ezber BODUR
Prof. Dr. Abdülkadir EVGİN**

Hem ateş, hem de su karşısında oldukça dirençli olan altın tarihlerden beri, geçirimsizliği ve sağlamlığından ötürü tanrısallıkla özdeşleştirilmiş bir maddedir. En eski çağlardan beri altın, gümüş gibi parlak metallerin tanrısallıkla özdeşleştirilmesi ve ölümsüzlük getirdikleri düşünülmüştür. Bu yüzden altına sahip olmak ya da onun özelliklerini taşımak ölümsüzlüğe ve tanrısallığa sahip olmakla eşdeğer görülmüştür. Simyada altının önemi de tanrısallıkla özdeşleştirilmiş bir maden olmasından kaynaklanmaktadır. Simyada altın üretimi simyacıların amaçlarından birini oluşturmuştur ancak elde edilen altın zengin olma hevesinden değil, değersiz madenleri en kutsal, en değerli maden olan altına dönüştürerek aslında kendi ruhsal dönüşümünü gerçekleştirme çabasıyla kaynaklanmaktadır. Simyacılar kendi ruhsal dönüşümünü gerçekleştirerek her türlü dünyevi hastalıklardan korunacaklarına hatta ölümsüzlüğe ulaşabileceklerine inanmışlardır. Bu nedenle simya Çin'de Taoizmle, Hindistan'da Yoga ve Tantracılıkla, Babil coğrafyasında tanrıların kozmos üzerindeki hakimiyeti inancıyla bütünleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Simya, Ölümsüzlük, Materia Prima, Metalürji, Astroloji, Yoga, Taoizm, Budizm

**DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGION SCIENCE
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**THE COMPARATIVE RESEARCH ON ALCHEMY OF ASIA AND BABYLON
IN THE CONTEXT OF THE PHENOMENOLOGY OF RELIGION**

Celil ÇİFTÇİ

Supervisor : Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN

Year : 2014, Page: 58+6

**Jury : Asst. Prof. Dr. Hamza KARAOĞLAN
: Prof. Dr. Hüsnü Ezber BODUR
: Prof. Dr. Abdülkadir EVGİN**

Throughout history, gold which is highly resistant against the fire and the water is a material that is identified with the divine power since due to tightness and soundness. Since the earliest times, shiny metals such as gold and silver were considered to carry a divine-pith and to bring immortality. Therefore, having gold or carrying its properties were considered as an equivalent with immortality and divinity. In alchemy, the importance of gold was originated from its divine essence. The production of gold in alchemy was one of the alchemist's purposes but the obtained gold was not because of the whim to be rich, in fact due to an attempt to perform their own spiritual transformation by converting the worthless mines into gold which is the most valuable and divinest mine. The alchemists believed not only to be protected from physical diseases but also to reach the immortality by practicing their own spiritual transformation. Therefore, Taoism in China, Tantrism and Yoga in India, the belief of Gods' authority on cosmos in the Babylonian geography were integrated with alchemy.

Keywords: Alchemy, Immortality, Materia Prima, Metalurgy, Astrology, Yoga, Taoism, Budism

ÖN SÖZ

İnsan zihnini kurcalayan en eski sorulardan birisi olarak ölüm, çok sayıda mit ve efsaneyi kışkırtmış gözükmektedir. Ölümsüz olan yarı tanrı insanlar, doğaüstü güçlere sahip olan keşiş ya da gezginler, Abıhayat iksiri, ölümsüzlük içkisi veya ölümsüzlük çeşmesi, bir takım reçetelerle yapılan uzun ömür ilaçları gibi uygulamalarla hemen her kültürde karşılaşılmaktadır. İnsanoğluna uzun ömür iksiri ve altın elde etme sözü veren simya da bu tür efsanelerden beslenerek birçok toplumda kolayca kendine yer bulabilmiştir.

En arkaik toplumlarda dahi altın gibi bazı maden ve taşların tanrısal özelliklere sahip olduklarına inanılmaktadır. Simyadan elde edilen altın sayesinde simyacı, hem beden ve ruhen tanrısal bir özellik kazanmış olacak hem de uzun bir ömre sahip olacaktır. Simyacının toprak altındaki madenleri simya sayesinde olgunlaştırarak en üstün maden olan altına dönüştürmesi, simyacının zamanı hızlandırarak doğaya yardım ettiğini ve böylece tanrının işine yardım ederek kutsal bir işe kalkıştığını düşünmesine neden olmuştur. Bu nedenle simya işlemlerinde ibadet, dua, oruç ve kurban gibi dini motiflere sıkça rastlamaktayız. İbadet, dua ve oruç ritüelleri, özellikle de simyacının simya işlemini kendi bedeni üzerinde yaptığı içsel (ezoterik) simyada daha da belirginleşmektedir.

Simyanın, hangi coğrafyada ve hangi tarihte çıktığı kesin olarak bilinmemektedir ama laboratuvar ve ezoterik boyutuyla dünya üzerinde pek çok medeniyette var olmuştur. Simyanın geniş bir alanda var olması nedeniyle biz simyayı genel hatlarıyla inceleyerek “Din Fenomenolojisi Bağlamında Asya ve Babil Simyası Hakkında Karşılaştırmalı Bir Araştırma” başlığıyla, çalışmamızı Çin, Hindistan ve Babil simya çalışmalarıyla sınırlı tuttuk. Konuya açıklık getirmesi açısından simyanın laboratuvar-ezoterik yönleri ve tarihçesi üzerinde durduk. Bununla birlikte Çin, Hint ve Babil simyalarını incelemeye çalıştık.

Danışmanlığımı üstlenerek değerli vakitlerini bana ayıran, tezin başından itibaren her türlü bilgi ve yardımlarını benden esirgemeyen çok değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Hamza KARAOĞLAN’a; bizleri bilimsel anlamda aydınlatan değerli hocalarım Prof. Dr. Hüsnü Ezber BODUR ve Prof. Dr. Abdülkadir EVGİN’e; eğitimim aşamasında fikirlerinden istifade ettiğim diğer kıymetli hocalarıma ve çalışmamın her aşamasında beni destekleyen sevgili eşim Nazmiye Nur’a, aileme ve dostlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Celil ÇİFTÇİ
Aralık-2013

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
KISALTMALAR LİSTESİ	VI
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu:	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:	1
1.3. Araştırmanın Yöntemi:	2
1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları:	2
1.5. Tanımlamalar:	2
2. ÖNCEKİ ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:	4
3. SİMYA	5
3.1. Simyanın Tarihi.....	7
3.2. Ezoterik ve Pratik Simya	9
3.2.1. İç (Ezoterik) Simya	10
3.2.2. Pratik (Dış) Simya.....	12
3.3. Simyanın Temel Prensipleri.....	14
4. ASYA SİMYASI.....	20
4.1. Çin Simyası.....	20
4.1.1. Simya ve Taoizm.....	25
4.1.1.1. Wei Tan ve Taoizm	26
4.1.1.2. Nei Tan ve Taoizm	29
4.2. Hint Simyası.....	32
4.2.1. Hint Simyasında Cıvanın Önemi ve Pratik Simya.....	34
4.2.2. Hint Simyası ve Tantra Geleneği	37
5. BABİL SİMYASI.....	41
5.1. Babil Simyası	41
5.2. Metalürji, Astroloji ve Simya	44
5.2.1. Metalürji ve Simya	44
5.2.2. Astroloji ve Simya.....	47
6. ASYA ve BABİL SİMYASININ KARŞILAŞTIRILMASI	51

7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME.....	52
KAYNAKLAR	55
ÖZ GEÇMİŞ	

KISALTMALAR LİSTESİ

ABUA	: Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi
AKMY	: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
Ed.	: Editör
EÜM	: Erciyes Üniversitesi Matbaası
KFBAD	: Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
OTAM	: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
TTKY	: Türk Tarih Kurumu
Vb.	: Ve benzeri
Vd.	: Ve diğerleri
Vs.	: Vesaire
Yay.	: Yayınları
YKY	: Yapı Kredi Yayınları
yy.	: Yüzyıl

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu:

Tarihi başlangıcı hala tartışılmaya devam eden ve günümüzde de varlığını sürdüren simya, bir ön kimya olarak kabul edilse de bazıları tarafından bir sanat ve bilim olarak değerlendirilmiş ve pek çok yöneticinin ve bilim insanının da merakını cezp etmeyi başarmıştır. Çoğu zaman altın elde etme yönüyle bilinen, bu yönüyle de sadece laboratuvar işlemleri olarak görülen simya, aslında her zaman, içsel olanla dışsal olanın, bedenle ruhun, bireyle doğanın uyumlu birlikteliğini savunmuştur. Bu bakımdan simyanın daha iyi kavranabilmesi için, çalışmamızda laboratuvar ve ezoterik yönlerine değinilmiştir.

Simya içine girdiği her kültürün folklorik, mistik ve dini yönleriyle bir bütün oluşturmaya çalışmıştır. Örneğin, Çin’de Taoizm’le, Hindistan’da Budizm ve Tantracılıkla, Avrupa’da Kabalacılarla, Mısır’da gnostiklerle anılmıştır. Bu nedenle simya yalnızca metallerin dönüşümünü gerçekleştirmekten ve mineral kökenli reçeteler ağırlıkta olmakla birlikte bitkisel ve hayvansal reçeteler vasıtasıyla kişinin uzun ömür arayışından ibaret değildir. Aynı zamanda kişinin tinsel gelişimini esas alan bir çalışmadır. Simyanın her iki yönüyle, dini ve mistik motifleri ne derece içerisine aldığını anlayabilmek açısından, çalışmamızda Çin, Hint ve Babil simyalarını ele aldık.

Genel olarak Din Fenomenolojisi bağlamında ve simyanın tarihi ve uygulama biçimleri hakkında genel bilgiler verilerek, Asya ve Babil simyaları konunun temelini teşkil etmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi:

Günümüzde en çok tartışılan konulardan bir tanesinin de Simya ve Simyacılık olduğu bilinmektedir. Bazı bilim çevrelerince simyanın bir ön-kimya olarak değerlendirilmesi, alternatif tıbbın öncüsü şeklinde görülmesi ve günümüzde hala bir takım taşların sağaltıcı/şifa verici özelliklere sahip olduğu inancının yaygın olması, konunun çok boyutlu olduğunu ve birçok bilim dalını ilgilendirdiğini göstermektedir.

Simyanın tarihte pek çok yöneticinin, bilim insanının ve dini liderin dikkatini çekmesi ve bunlardan bazılarının simya ile bizzat uğraşmış olmaları konunun önemini göstermektedir. Bununla birlikte pek çok yönetici tarafından yasaklanma yoluna gidilerek simya ile uğraşanların cezalandırılması, simyayı farklı amaçlar çerçevesinde uygulamaya çalışan kişilerin de varlığını göstermektedir. Bu nedenle simya her zaman içine kapanık, gizemli bir uğraşı olmuş ve gerçek simyacılar bilgilerini usta-çırak ilişkisiyle aktarmışlardır.

Ayrıca simyanın başta kimya, tıp olmak üzere çeşitli bilim dalları içerisinde kullanılıyor olmasının yanı sıra dini bir takım ritüelleri ve mitolojiyi de içerisinde barındırıyor olması, sağaltıcı özelliklere sahip olduğuna inanılan taşların ve simyanın benimsediği yoga gibi tekniklerin ülkemizde de yaygın hale gelmesi konunun Dinler Tarihi açısından da ele alınıp incelenmesinin önemini ortaya koymaktadır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi:

Araştırmamızda Asya simyası olarak Çin ve Hint simyaları ile Babil simyalarını, özellikle dini ve mistik yönleri olmak üzere, simyanın bu kültürlerle olan etkileşimini Din Fenomenolojisi bağlamında incelemeye çalıştık. Konuya açıklık getirmesi için simya ve simyanın tarihçesini konu edindik. Tüm bunları geniş bir perspektifte ve Dinler Tarihinin descriptif (nitelendirici) yöntemi çerçevesinde araştırma yoluna gittik. Bu araştırma yöntemleriyle tespit ettiğimiz hususları bilimsel bir üslupla anlatmaya özen gösterdik.

1.4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları:

Bu çalışmada simya konusunu incelemeye çalıştık. Şüphesiz simya, geniş bir coğrafyaya yayılmış olması ve her toplumun kültürel yapısıyla etkileşim içinde bulunması nedeniyle önemli ve geniş bir konudur.

Bu doğrultuda biz konunun hacimli olması dolayısıyla, simyanın içinde bulunduğu toplumun kültürel bağlarıyla olan ilişkisinden hareketle, simyanın etkili olduğu coğrafyaların tamamını değil, yalnızca Çin, Hint ve Babil simyalarını Din Fenomenolojisi bağlamında incelemeye çalıştık.

1.5. Tanımlamalar:

Albedo: Maddenin diriltilmesi olarak da bilinen beyaz aşamadır. Bu aşamada malzeme iyice durulaştırılıp, beyazlaştırılır. Fiziki açıdan bu malzemenin yıkanıp durulaştırıldığı evreye karşılık gelir. Tinsel anlamda ise oruç, perhiz gibi ritüellerde yaşanan spiritüel hale denk düştüğü söylenebilir. Bu ve benzeri pratikler sayesinde ruhun bedenle buluştuğu düşünülür (Martin, 2006: 29).

Astroloji: Yıldızların insanları ve olayları etkilediği inancına dayanan sözde ilim dalı. Astroloji, yıldızların konum ve hareketlerinin bir işaret sistemi oluşturduğuna ve bu sistem sayesinde gelecek, şimdiki zaman ve geçmişe dair bilgi elde etmenin mümkün olduğuna inanılmasıdır (FEHD, 2000: 124).

Ezoterik: “Ezoterik” sıfatının kullanımı antik çağlara kadar uzanmaktadır. Bu kavrama ilk olarak MS 2. yüzyılda Samasota von Lukian tarafından yazılan Aristoteles felsefesinin ezoterik ve egzoterik olarak ele alındığı hicivsel eserlerde rastlanılmıştır. Alexandria von Clemens de bu bağlamda ilk olarak “gizli tutma” kavramını kullanmıştır. Yine Antik Çağlarda kullanılan bir başka anlamı da Platon felsefesini ve mistiğini anlamaya yönelik olan içsel bilgidir. Ezoterik kavramı, benzer ya da farklı anlamlarla ilerleyen zamanlarda da yazarlar tarafından kullanılmaya devam edilmiştir.

Ezoterizm kavramının geçmişi ise bu durumun aksine çok da eskilere dayanmamaktadır. Bu kavramla ilk olarak 1828 yılında Jacques Matter’ın Antik Çağ Gnostizmi (tanrıyı kabul etme, bilme) üzerine yazdığı eserinde karşılaşmıştır. Diğer yazarların da bu yeni türeyen sözcüğü kabul edip kullanmaya başlamalarının ardından Ezoterizm, 1852 yılında ilk olarak Fransızca bir sözlükte “içrek bilgi” (gizli bilgi) anlamına gelen sözcük olarak yerini almıştır.¹

Felsefe Taşı: Simyacının ulaştığı ölümsüzlük aşamasının temel maddesi olan felsefe taşı, çileli bir yolculuğun sonucudur. Simyacı, kişisel hayatını zengin ve muhteşem kılacak felsefe taşı formülüne sahip olmasına karşın, gerekli gördüğü haller

¹ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ezoterizm>

dışında onu, adi madenleri altına dönüştürme yolunda kullanmaz. Simyacı için felsefe taşı, maddi bedeninin engellerinin aşılması yolunda kullanılır (Halis, 2009: 52-53).

Hermetik: “Hermetic” sözcüğü İngilizcede “sımsıkı kapalı” anlamına gelir. Simyada “hermetik kap”, hava almaz biçimde ağzı sımsıkı kapalı olan kap demektir. Hermetik gruplar, dışa kapalı gruplardır. Bunda amaç, kendi öğretilerini güvenli bir şekilde gizli tutarak “ehil olmayanları içeri almamaktır” (Tez, 2011: 107).

Hinduizm: Hint alt kıtasında ortaya çıkmış olan ve mensuplarınca sanatana-dharma (ezelî, ebedî şeriat) veya sadece dharma şeklinde anılan inanç sisteminin adıdır. Bugün dünyada 600-650 milyon civarında mensubu bulunan Hinduizm’in çok sayıda değişik mezhep ve dini çeşitliliği içerisinde barındırdığı bilinmektedir. Bugün Hinduizm’in üç temel mezhebinden Vişnuculuk mezhebinin yirmi, Şivacılık mezhebinin on, Sakta/Sakti mezhebinin beş ve bunların dışında daha irili ufaklı yaklaşık on beş mezhebin bulunduğu bilinmektedir (YİTİK, 2007: 277-286).

Materia Prima: Materia prima su, ateş, hava ve toprak olmak üzere dört temel elementten oluşan, bütün maddelerin türediği temel ve ilk maddedir. Materia prima yalnızca cevherin ilk hali olarak değil simyacının iç deneyimi olarak da anlaşılmalıdır. Maddenin mutlak belirsizlik biçimindeki ilk haline indirgenmesi iç deney düzeyinde doğum öncesi duruma, embriyonun durumuna dönüşe denk düşer (Eliade, 2011: 131; Cockren, 2008: 91).

Nigredo: Özelliksizliği tespit edilmiş bir maddenin ilk aşamada öldürülmesi gerekir. Siyah aşama, ya da maddenin öldürülmesi aşaması olarak adlandırılan Nigredo, simyada laboratuvar işleminin ilk aşamasıdır (Halis, 2009: 51-52).

Rubedo: Kırmızı aşama, yani maddenin beslenmesi, Rubedo aşaması, işin son aşamasıdır ve Felsefe Taşı’nın ya da Eliksir’in elde edildiği en heyecanlı aşamadır. Tinsel anlamda bu, ruh ve bedeninin mistik birliğine karşılık gelmektedir (Halis, 2009: 51-52).

Simya: Simya en genel anlamı ile bir sanat ya da bir teknik olarak bilinir. Simyanın amacı maddenin içindeki altını ortaya çıkartmaktır. Simyacılar göre madde hastadır ve iyileştiğinde altın ortaya çıkmaktadır. Simyager bu amaçla “Felsefe taşı” aramaktadır. Bu taş maddeyi altına çevirebilmekte ve bundan elde edilen iksir ile insan ölümsüzlüğe kavuşabilmektedir (Tez, 2011: 99).

Taoizm: “Yön” ya da “Doğru Yol” manasına gelen Taoizm var olan her şeyin Tao tarafından yaratılmış olduğunu savunur. Tao’nun görünür herhangi bir varlığı yoktur ancak her şeyde ve her yerdedir. Tarih bilimi, Taoizmin M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış ünlü Bilge Lao Tzu’nun etrafında başlayıp gelişen bir doktrin olduğunu söylese de temel ilkelerinin çok daha eski, çok daha köklü olduğu bilinmektedir (Martin, 2006: 92).

Yin-Yang: Çin inançlarına göre iki temel öge olan yin edilgenliği ve dişiliği temsil ederken, yang ise aktiviteyi ve eril ilkeyi simgelemektedir. (Martin, 2006: 94) Bu iki temel öge yeryüzü ve kozmos üzerindeki tüm maddelerde bulunmaktadır. Yaşayan her şeyde az ya da çok oranda bu temel ögeler bulunur. Bir maddede yang ne kadar baskınsa o kadar soyludur, bozulmaz ve mutlakdır (Eliade, 2002: 15).

Yoga: Yoga terimi çok erken bir çağdan itibaren her türlü çile tekniğini ve her türlü meditasyon tekniğini ifade etmeye başladığı için, yoga uygulamalarına Hindistan’ın aşağı yukarı her yerinde, hem Brahmanacı, hem Budist, hem de Caynacıların arasında rastlanmaktadır. Patancali yogayı; “Bilinç hallerinin yok edilmesi” şeklinde tanımlar (Eliade, 2009: 71).

2. ÖNCEKİ ARAŞTIRMA ve İNCELEMELER:

Araştırmamız esnasında konumuzla doğrudan alakalı olmamakla birlikte simyaya yer veren pek çok eser tespit ettik. Ancak Asya ve Babil simyasını detaylı bir şekilde işleyen müstakil eserlerin sayısının az olduğunu gördük. Ayrıca bu konuda yapılan tercümelerin de çok sınırlı olduğunu fark ettik. Dolayısıyla burada, çalışmamıza dolaylı olarak yön veren incelemeler hakkında kısaca bilgi vereceğiz.

Mircea Eliade tarafından yazılan ve 2002 yılında Lale Arslan tarafından tercüme edilen **“Asya Simyası (Çin ve Hint Simyası) Simya Söylencesi”** adlı eser, Çin ve Hint simyalarını detaylı bir şekilde işlemiştir. Mircea Eliade eseri iki bölümden oluşmakta, birinci bölümde Eliade, Asya Simyası başlığı altında Çin ve Hint simyalarını, ikinci bölümde ise Simya Söylencesi başlığı altında simyayı genel olarak işlemiştir.

Mircea Eliade tarafından yazılan ve 2002 yılında Mehmet Emin Özcan tarafından tercüme edilen **“Babil Kozmolojisi ve Simyası”** adlı eserde ise, Babil kültürüne yön veren kozmos ve büyü konularına ve metalürji ile olan ilişkilerine değindikten sonra Babil simyasını işlemiştir. Dört bölümden oluşan eserde Eliade, birinci bölümde kozmos-büyü ilişkisini, ikinci bölümde metalürji-büyü ilişkisini, üçüncü bölümde kozmos-madenler ilişkisini, dördüncü bölümde ise Babil Simyasını ele almıştır.

Mircea Eliade tarafından yazılan ve 2011 yılında Mehmet Emin Özcan tarafından tercüme edilen **“Demirciler ve Simyacılar”** adlı eserde ise, metalürji işlemleri ve simya hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır. Metalürji konusunun detaylı bir şekilde işlendiği eserde metalürji işlemleri ve ritüelleri hakkında bilgiler verilerek simya konusu ele alınmıştır.

Göktuğ Halis tarafından 2009 yılında yazılan **“Popüler Gizemciliğin Tarihsel ve Dinsel Temelleri”** adlı eser, altı bölümden oluşmakta ve gizli ilimler olarak kabul edilen Hermetik bilimlerin temellerini, dinle olan ilişkilerini ve simyanın temel kavramları konusunu işlemiştir.

Titus Burckhardt tarafından yazılan ve 1999 yılında Mehmet Temelli tarafından tercüme edilen **“Astroloji ve Simya”** adlı eserde ise, astroloji ve simya konularını detaylı bir şekilde işlemiştir. Titus Burckhardt eserinde özellikle Batı simyası konusuna ve simya ile astroloji ilişkisine değinmiştir. İki bölümden oluşan eserde, birinci bölümde simya konusu, ikinci bölümde astroloji konusu işlenmektedir.

Archibald Cockren tarafından yazılan ve 2008 yılında Murat Sağlam tarafından tercüme edilen **“Simya Sanatı ve Simyacılar”** adlı eser, birinci bölümde simyanın tarihçesini, Nicholas Flamel, Basil Valentine ve Paracelsus gibi simyacıları, ikinci bölümde simyanın pratik yönünü işlemiştir.

Sean Martin tarafından yazılan ve 2009 yılında Eylem Çağdaş Babaoğlu tarafından tercüme edilen **“Simya ve Simyacılar”** adlı eserde ise, simya konusu detaylı bir şekilde işlenmiştir. Sean Martin eserde, simya hakkında detaylı bilgiler verdikten sonra Batı simyası, Arap simyası, Asya simyası ve modern simya konularını işlemiştir.

3. SİMYA

Simya deyince ilk akla gelen, elindeki sihirli bir taş veya iksir yardımıyla her şeyi dönüştürme gücüne sahip, maddeleri altına çevirebilen büyücüler ya da ortaçağa ait loş bit laboratuvarında Felsefe Taşı'nı, Abıhayatı ve metallerin dönüşümünü keşfetmesine yardım edecek potaların ve imbiklerin üzerine eğilmiş kara cübbeli yaşlı bir adam olabilir. Ne var ki yüzlerce –hatta simya, tarihin bilinmeyen devirlerinde başladığı için– binlerce yıllık bir süre boyunca çeşitli ırklardan ve iklimlerden mevki sahibi sayısız kültürlü insana bütün hayatlarını adatan bir bilim veya sanat olarak simya için durum tamamen farklıdır. Böyle bir bilim birkaç tuhaf yaşlı adamın bunaklık dönemlerinde oyalandıkları bir şey olamaz (Cockren, 2008: 13).

Yakın Doğu ve Uzak Doğu'nun medeniyetleri gibi geniş alana yayılmış medeniyetlerde bin yıllar boyunca simyanın niçin var olmuş olduğu sorusuna pek çok tarihçinin cevabı şöyle olmuştur; on sekizinci yüzyılın deneysel kimyası, metallerin bir diğerine dönüştürülemediğini ispatlayıncaya kadar insan, sık sık yaygın metallerden altın ve gümüş yapmayı araştırarak çabucak zengin olma hayaline kapılmıştır. Bununla birlikte fiili olguda gerçek oldukça farklıdır ve kısmen buna zıt bir durum teşkil etmektedir (Burckhardt, 1999: 17).

Diğer yandan simya, yazılı tarihin ilk dönemlerinden beri yaşadığımız hayatın içinde olmuştur. Lao Tzu'nun hükümdarlığındaki Çin'den, Mısır Krallığı'na, Büyük İskender'in Yunan İmparatorluğundan, İslami fetih çağına, Endonezya Takımadaları'ndan, Viktoryen okültizminin karanlık çağını yaşadığı dönemlere kadar hemen her kültürde simya farklı biçimlerde de olsa var olmuştur. 'Yanılığlar Tarihi' denilerek küçümsendiği olsa da 'bir insanın hayatta vakıf olabileceği en etkili sır' olarak da görülmüştür. Pek çok defa ham madenlerin altına dönüştürülmesiyle elde edilen hileli ve illüzyonal bir dünyevi kazanç kaynağı olarak tarif edilmiş olsa da, bir insanın yalnızca dürüst bir ehil yardımıyla ve temiz bir kalple tatbik edebileceği tanrısal bir sanat, tanrının en yüksek bir lütfu olarak da tanımlanmıştır (Martin, 2006: 11).

Simya kelimesinin kökenini inceleyerek, simyanın anlamını daha iyi kavrayabiliriz. Genelde "sıvı akıtmak, metal dökmek" anlamlarındaki Grekçe khymeianın Arapçaya el-kimiya' ve es-sîmya' yazılışlarıyla geçmiş şekli olduğu kabul edilmektedir. İslam ilim ve düşüncesine ait eserlerin Latinceye çevrilmesiyle birlikte el-kimiya' alchemy şeklini almış ve Batı dillerindeki chemistry (kimya) kelimesinin kökenini oluşturmuştur (Aydın, 2009: 218).

Kelime olarak 'alchemy' 20. Yüzyıldan itibaren batıdaki ortaçağa ait, temel metalleri altına çevirmede kullanılan araçlar için veya evrensel tedavi ve 'ölümsüzlük iksiri' için yapılan araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır. Chem kelimesinin kökünün nereden geldiği tam olarak açıklanamamaktadır. Çince, Hintçe ve Yunancada 'alchemy' sanat olarak ifade edilir, ya da köklü ve faydalı değişim şartları olarak gösterilir. Örneğin, Eliade bu kelimeyi 'dönüştürme' olarak tarif eder. Diğer taraftan Arapça el-kimiya kelimesinin Mısır'ın bir unvanı olan ve muhtemelen simyacıların materia primasının da (ilk madde) bir sembolü olmuş 'kara toprak' ibaresine bir gönderme olabilecek kadim Mısırca "kême"den türediği söylenir. Diğer bir ihtimal, bu ifadenin Yunanca chyma'dan ('eritme' veya 'dökme') türemiş olmasıdır. Her durumda, hala mevcut olan en eski simya çizimleri, Mısır papirüslerinde bulunmaktadır (Burckhardt, 1999: 21; Eliade, 2009: 234).

El-kimiya sözcüğü ilk defa İmparator Diolectian'ın M.Ö. 296 yılında Mısırlı kimyacılar (kimia-ist) karşı çıkarttığı emirnamede geçmektedir. 10. yüzyılda, dönemin

en önemli Grekçe sözlüğünü yazmış olan Suidas, kimia-ist sözcüğü için “Mısır sanatının bilgisine sahip olan kişiler” tanımını getirmiş, yine Mısır’ın bu sanatın başlayıp geliştiği ülke olduğunu da aynı tanıma eklemiştir. Suidas bu kelimenin kökeninin, Nil Nehri’nin getirdiği koyu renkli kumlar nedeniyle Mısır’ın eski ismi olup, Kara Ülke anlamına gelen chemi ya da cham sözcükleri olduğunu belirtmiştir (Martin, 2006: 43).

Kelimenin kökeni konusunda farklı düşüncelerin var olduğunu görmekteyiz, bunun nedeni simyanın ilk olarak ne zaman ve nerede ortaya çıktığının kesin olarak belirlenememesidir. Simya kelimesinin kökenine baktığımızda simyayı, eritme ve dökme gibi metalürjik işlemleri barındıran faydalı bir dönüşüm sanatı olarak değerlendirebiliriz.

Mahiyeti daima sembolik anlatımlarla gizlenen ve bir ustanın elinde inisiye edilmemiş kişilere asla esasları açıklanmayan, bu yüzden de yüzyıllarca hep bir sır perdesinin arkasında kalan simya, geçmişte çoğu zaman metalik sembolizmine indirgenmiş ve bu yüzden de altın yapma hırsıyla gözü dönmüş karanlık kişilerin işi olarak değerlendirilmiştir. Modern bilimin şekillendirdiği günümüz insanı içinse o, insanlığın tabiat hakkındaki bilgisinin az olduğu ilkel çağlardan kalma bir batıl inançtır (Burckhardt, 1999: 7).

Simya en genel anlamı ile bir sanat ya da bir teknik olarak anlaşılabilir ve amacı maddenin içindeki altını ortaya çıkartmaktır. Simyacılara göre madde hastadır ve iyileştiğinde altın ortaya çıkmaktadır. Simyager bu amaçla “Felsefe taşı” aramaktadır. Bu taş maddeyi altına çevirebilmekte ve bundan elde edilen iksir ile insan ölümsüzlüğe kavuşabilmektedir.

Simyanın temel amacı bakır, kurşun gibi değersiz metalleri altın ya da gümüş gibi değerli metallere dönüştüren “Felsefe Taşı”nı ya da tüm hastalıkları tedavi edeceğine, insan ömrünü uzatacağına ve tüm zehirlere karşı bir panzehir olacağına inanılan yaşam iksirini elde etmektir. Bu uğraşlar sırasında çeşitli kimyasal işlemlerin ayrıntıları hakkında bilgiler edinilmiş, çeşitli aletler geliştirilmiş ve bunlar kimya deney tekniklerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Elbette, erken kimya gibi ‘sanat’ pratisyenleri laboratuvarlardan ve belirli laboratuvar araçlarından faydalanmıştır, daha da önemlisi, simyagerler kimya biliminin gelişmesinde rol oynayan birçok buluşların müellifi de olmuşlardır. Bu buluşlara birkaç örnek vermek gerekirse; M.Ö. 300’lü yıllarda civanın yalıtımı, ispirtonun ve mineral asitlerin bulunuşu, ikisi de 13. yüzyıldan önce olan alüminyum sülfat ve demir sülfatın hazırlanışı simyagerlerin bilim dünyasına kazandırdığı buluşlardan birkaçıdır (Eliade, 2009: 234; Tez, 2011: 99).

Bu tür bilimsel gelişmelere öncülük eden bilginler arasında Sör İsaac Newton, Robert Boyle ve Jean Baptiste van Helmont gibi modern bilimin temellerini atmış bilim adamları da bulunmaktadır. Bunlar içinde Bacon’ın, antimon metalinin özelliklerini keşfettiği, yine önde gelen Arap simyacılarından İbn-i Heysem’in (Alhazen), karanlık odayı geliştirerek bugünkü modern fotoğrafın yolunu açtığı kabul edilmektedir. Alkol damıtımı, fosfor, porselen ve sodyum nitrat gibi şeylerin hepsi simya laboratuvarının insanlık ailesine hediye ettiği şeylerdir (Martin, 2006: 13).

Ayrıca bu bilginler arasına iyi bir hekim olarak kabul edilen Paracelsus da (1493-1541) ilave edilebilir. Tıbbın hemen her alanında çalışan bir bilgin olarak kabul edilen Paracelsus’un simya çalışmalarının, günümüz modern homeopatisinin temellerini attığı kabul edilmektedir. Modern dönemde bu geleneği sürdüren Archibald Cockren ve Armand Barbault ise yetkin ve değerli birer tıp adamı olarak kabul edilmişlerdir. Günümüzde alternatif tıbbın giderek artan popülerliği, Paracelsus’un fikirlerinin sağlam olduğunun bir kanıtı olarak yorumlanmaktadır (Martin, 2006: 15).

Her ne kadar simya, kullandığı araç gereç ve teknikler bakımından bir ön-kimya olarak değerlendirilse de simyacının asıl amacı deneysel olarak metalleri incelemek veya bilimsel bir çalışma ortaya koymak olmamıştır. Gerçekte simyagerler doğanın bilimsel incelenmesi ile ilgilenmemişlerdir. Mesela Grek simyagerler işlerinin fiziki-kimyasal olguları konusuna ilgisiz kalmışlardır. Bir örnek vermek gerekirse, sülfür, kükürt ile çalışan herkes onun eritilip birleştirilmesi ve takip eden sıvının ısıtılmasını eşlik eden garip olguyu gözlemleyebilir. Sülfür, Grek simya metinlerinde yüzlerce kez söz edildiği halde, onun özgün özellikleri konusunda hiç bir ifadeye yer verilmemiştir.²

Bununla birlikte simyayı metalleri altına dönüştürme işlemi şeklinde algılayarak kısa yoldan zengin olma hevesiyle tatbik etmeye çalışan kişiler de olmuştur. Oysaki gerçek simyacıların, simyayı sahte altın elde etme amacıyla kullananların aksine çok ileri yaşlara kadar yaşadıkları bilinmektedir. Câbir b. Hayyân 90'lı yaşlarının ortalarında ölmüş, yine Albertus Magnus 87, Roger Bacon 80, Lully 81 yıl yaşamıştır. Flamel'in tahmini olarak 87 yıl yaşadığı söylenebilir, ondan sonra gelen Newton 84 yıl yaşamışken, Fulcanelli 100 yıldan fazla hayatta kalmıştır (Martin, 2006: 73).

Aslında simya, sahih bir geleneğin bütün işaretlerine sahip olarak kabul edilmektedir; sahih gelenek, üstatları tarafından temelleri atılan ve sürekli olarak açıklanan, organik ve tutarlı bir öğreti ve düzgün biçimli bir kurallar külliyyatıdır. Bu nedenle simya ne bir melez ne de insanlık tarihinin rastgele bir ürünü olarak görülmektedir, aksine ruhun ve nefsin derin bir imkanını temsil ettiği kabul edilmektedir (Buckhardt, 1999: 14).

Simya insanlığa sonsuz bir zenginlik ve ölümsüz bir hayat için söz vermiştir. Bunların ilkinde demir, bakır, kurşun gibi değersiz metallerden altın ve gümüş elde edilmesi yoluyla, ikincisine de 'iksir' denilen sihirli madde sayesinde ulaşılabileceğini ileri sürmektedir. Kendi gizemli yöneliminde metal dönüşümünü ve iksir yapımını hedeflediği için aynı zamanda kimya işlemlerini ve metalürji süreçlerini kapsayan bir laboratuvar etkinliği olarak da görülmektedir. Ancak gerçek simyacının asıl amacı genel kabule göre bunlar değil dünyanın ve evrenin işleyişini anlamak ve buna müdahale etmektir (Aydın, 2009: 218).

3.1. Simyanın Tarihi

Ülkemizde çok az bilinen bir konu olan simya, geçmişten günümüze pek çok medeniyet ve kültürde var olagelmıştır. Simyanın ilk olarak nerede ve ne zaman ortaya çıktığı konusu kesin olarak bilinmemekle birlikte, kelime kökenine bakarak ilk önce Mısır'da ortaya çıktığını savunan görüşler olduğu gibi bulunan metinlere bakarak Çin'de veya Hindistan'da ortaya çıktığını savunan görüşler de bulunmaktadır.³

Bununla birlikte simya ilmi üzerine en az 2500 yıldır çalışıldığı bilinmektedir. Simya konusundaki çalışmalara ilk olarak Babil coğrafyası, Eski Mısır, İran, Hindistan ve Çin'de rastlanmıştır. Ayrıca Klasik Yunan döneminde Yunanistan'da, Roma İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü coğrafyada, önemli İslam başkentlerinde ve daha sonra 19. yüzyıla kadar Avrupa'da simyaya ilgi duyulmuştur.⁴

Bu kadar önemli bir konu olan ve geniş bir coğrafyaya yayılmış olan simyanın kökenini demir ve metal işçiliği geleneğine bağlayan görüşler de mevcuttur. Bu

² <http://www.hermetics.org/simya-nedir.html>

³ Kelimenin kökeni konusunda farklı görüşlerin var olduğunu göz önünde bulunduracak olursak, simyanın ilk olarak Mısır'da ortaya çıktığı görüşü bir kesinlik ifade etmemektedir. Ayrıca tarihi belgelerle bakılarak simyanın aynı dönemde birden fazla coğrafyada var olduğunu görmek mümkündür.

⁴ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Simya>

bağlamda Roma mitolojisinde önemli bir simgesel figür olarak yer alan Demir İşleyim Tanrısı Vulcan da bir referans noktası olarak görülmektedir. Tıpkı ana rahminin karanlıklarında büyüüp gelişen bir bebek gibi metaller de toprakta gelişip şekillenmektedir. Bu nedenle metal filizlerinin çıkarılıp, işlendiği madenler de yine kutsal kabul edilmiş, demir ustalığı da, hemen hemen tüm kültürlerde kutsanmış ve yüceltilmiştir. Kimi toplumlarda papaz ve ruhban sınıfı gibi demir ustası da topluluğun ileri gelenlerinden kabul edilmiştir (Martin, 2006: 46).

Bu ilke, demir ustası ile tinsel dünya arasında çok yoğun ve derin bir ilişki olduğunu varsaymaktadır. Yine bu olgu, neden ruh ve madde arasında çağlardan beri yakın bir ilişki kurulduğunu anlamamızı sağlamaktadır. Demir ustasının işi, Doğa Ana'nın rahminden çıkarılan metal filizlerine şekil vermek ve onların değerini arttırmaktır. Eski çağlardan beri metallerin toprağın rahminde büyüüp geliştiği ve demir ustasının da bu doğal süreci hızlandırıp kolaylaştırdığı varsayılmıştır. Tüm bu inanış ve ön kabulleri sonraki dönemlerde simyacılar da aynen kabul etmiş ve sürdürmüşlerdir (Martin, 2006: 47).

Simyanın tarihi gelişimi konusunda da farklı görüşlerin olduğu dikkatlerden kaçmamaktadır. Mesela simyanın tarihi altının maden filizinden elde edilmesiyle başlar diyen görüşler olduğu gibi, simyanın Mısır'da doğduğu konusunda ısrar eden tarihçiler de vardır. Aslında Mısır'da altın elde etmek bir ruhban sınıfının elinde olduğundan iki görüş de birbirine yakın kabul edilebilir. Simyanın Mısırdaki doğduğu konusunda ısrar eden tarihçilere göre simya, kökenini kadim Mısırlıların ruhban sanatında bulmaktadır. Ayrıca bütün Avrupa'ya ve Yakın Doğuya yayılmış ve muhtemelen Hint simyasını da etkilemiş olan simya geleneği, özellikle Batı simya geleneği, Hermes Trismegistus'u kurucusu olarak kabul etmektedir. Bu çerçevede Hermes, kadim Mısır Tanrısı Thot ile özdeşleştirilmektedir. Zira Thot bütün ruhban sanatlarına ve bilimlerine başkanlık etmektedir. Bu özelliğiyle daha çok Hinduizm'deki Ganesha'ya benzemektedir (Burckhardt, 1999: 21).

Batı'nın elindeki simyasal dokümanların çoğu, kaynak olarak Hermes'e atıf yapmaktadır. Mısır'ın bilge kişilerine gönderme yapan bu eserler, söz konusu sanatın sırlarının dışa kapalı olarak ifşa edildiğini belirtmektedir. Hermes Trismegistus, Ortaçağ Avrupası'nın entelektüel yaşamında izleri silinmez Mısırlı bir bilge olarak yer almakta ve dine uygun belli düzenlemelerle "gizli ilimlerin" babası olarak kabul edilmektedir. Hermes yalnızca bir kişi olarak değil, aynı zamanda Antik Mısır'ın bilgeliğine duyulan özlemin sembolü olarak da değer taşımaktadır. Avrupa merkezci teorilerin geçit resminin başlamadığı bu çağda Batı dünyası simyanın kökenini Mısır'da görmektedir (Halis, 2009: 44).

Bununla beraber simyayı en çok etkilemiş olan metin Tabula Smaragdina, ya da güncel söyleyişle 'Zümrüt Tablet'tir. Bu eseri Eski Kral döneminde, sanatı Mısır'a getiren Hermes Trismegistus'un yazdığı bilinse de, eseri ona atfeden ilk belgeler daha geç bir döneme, birinci yüzyıla aittir. Bu eserin günümüze kadar gelen en eski kopyası sekizinci yüzyıla aittir ve Arap simyacı Câbir b. Hayyân'ın kütüphanesinde bulunmuştur (Martin, 2006: 30).

Öte yandan Yunan-Mısır sentezi simya ile ilgili en önemli belge MS III. yüzyıldan kaldığı sanılan Leyden papirüsüdür. Dördüncü yüzyıldan itibaren ise simya eğitimi yaygınlaşmıştır. Özellikle Panopolis'li Zosimos simyayı daha ritüelik bir hale getirmiştir. Bu dönemde, özellikle İskenderiye'de simya üzerine birçok eser ortaya çıkmıştır. Bu eserler arasında Hermes, İsis gibi tanrısal kişiliklerin yazdığı varsayılan eserlerin yanı sıra Keops gibi hükümdarların, Platon, Pythagoras, Thales gibi filozofların ya da Zosimos gibi simyacıların yazdıkları söylenen eserler de

bulunmaktadır. Bu eserlerde Felsefe taşından ve ölümsüzlükten söz edilmekte, aynı zamanda simyanın ezoterik yanından da bahsedilmektedir.⁵

Orta Çağ boyunca var olan simyanın sadece Mısır'dan gelmediği, karmaşık bir kökeninin olduğu, daha doğrusu birçok kültürden farklı şekillerde etkilendiği kabul edilmektedir. Arapların Mısır'ı fethetmesi, simyanın İslam dünyasına da girmesini sağlamıştır. Arap kültüründe İslam öncesinde simya hakkında yazılan eserler bilinmemekle birlikte, Mısır'ın fethinden sonra bu konuda yazılan eserlerde bir patlama olmuştur. Bütün İslam dünyasında Arapça tek resmi dil olduğu için, eski Mısır ve Yunan eserlerinin Arapçaya yapılan tercümeleri de bütün İslam dünyasına yayılmış, bu konuda çalışmaların çoğalmasını sağlamıştır. Müslüman simyacılar arasında en tanınmış kuşkusuz Batıda Geber adıyla tanınan Ebu Musa Câbir b. Hayyân'dır. Cabir'den kalan eserlerin bir bölümü Corpus Jabirianus adıyla toplanmıştır. Çoğu kaybolan bu yazılarda simya kadar İslam'ın ezoterik açıklamalarının da varlığı bilinmektedir. Cabir bu yazılarda ezoterik bilgi vermesine rağmen olabildiğince açıklama yapmıştır.⁶

Simyanın Orta Çağ Avrupa'sına geçişi göreceli olarak daha geç olmuştur. Özellikle Arap fetihleri ve Haçlı seferleri sırasında bu kültürle tanışan Batı dünyası Orta Çağın sonlarına doğru simya ile ilgilenebilmiştir. Simya anlamına gelen Alchemy/Alchimie sözcüğünün ve simyada kullanılan Alkol, Alambik, Elixir gibi sözcüklerin Arapçadan gelmiş olması da bu kökeni ortaya koymaktadır.⁷

Simyagere göre "asil" metal olarak kabul edilen altın kutsallıkla doludur. Mısırlılara göre, tanrıların ve firavunların etleri altındandır. Kadim Hindistan'da, M.Ö. 8. asırdan bir metinde (Satapatha Brahmana 3.8.2.27) altının ölümsüzlük olduğu geçmektedir. Nathan Sivin'e göre Çin'de fiziksel ölümsüzlük M.Ö. 8. asırdan beri belgelenmiştir, ancak ölümsüzlüğün ilaç ve başka tekniklerle elde edilebilir görülmesi sadece M.Ö. 4. asra rastlamaktadır ve geniş kaynaklara göre M.Ö. 133 yılından önce "zincifrenin altına dönüşmesi" imkanından söz edilmemektedir.⁸

Zincifre ve benzeri kan rengi bileşkenler neolitik çağdan itibaren ölüm ve ölümsüzlükle bağlantılı fikirlerle ilişkili görülmektedir. Araştırmacılar gömülecek ölümlerin üzerine kırmızı toz serpme arkaik âdetini bu şekilde izah etmektedirler. Mesela Tai'lı (veya Dai) Hanımın cesedi (M.Ö. 168 yılın başlarında ölen ve 1972 yılında kazılan) yüksek derecede cıva ve kurşun konsantrasyonları içerdiği için mükemmel şekilde korunmuştur. Bu elementler ölümden önce sindirime uygun bir şekilde dağılmışlar, bağırsaklarda sık sık bir ölümsüzlük ilacı olarak hekimler tarafından verilen zincifre bulunmuştur.⁹

3.2. Ezoterik ve Pratik Simya

Simya içine girdiği her kültürden etkilenmiştir fakat bilimsel bir uğraşı olmaması ve temelini oluşturan usta çırak ilişkisi, sır ve gizem nedeniyle genel karakterinde fazla bir değişiklik yaşanmamıştır. Girdiği toplumların dini, kültürel yapısından etkilenmesine rağmen her kültürde ezoterik ve pratik olarak varlığını korumuştur. Simyanın pratik yönü daha çok, simyacının madenler üzerinde gerçekleştirdiği laboratuvar işlemlerini ve mineral ve maden kökenli reçetelerin yanı

⁵ <http://www.edubilim.com/forum/empty-t16300.0.html>

⁶ <http://www.hermetics.org/Simya.html>

⁷ <http://www.hermetics.org/Simya.html>

⁸ <http://www.hermetics.org/simya-nedir.html>

⁹ <http://www.edubilim.com/forum/empty-t16300.0.html>

sıra bitkisel reçeteler yardımıyla uzun ömür ve ölümsüzlük arayışını ifade etmiştir. Ezoterik simyada ise madenlerin dönüşümü gerçekleşirken simyacı da ruhsal dönüşümünü gerçekleştirmeyi amaç edinmiştir. Diğer bir ifadeyle simyacı bir yandan laboratuvar işlemleriyle madenler üzerinde çalışırken bir yandan da kendi ruhsal gelişimini gerçekleştirmeye çalışmaktadır.

3.2.1. İç (Ezoterik) Simya

Simyagerlerin en büyük hedeflerini, madenleri altına dönüştürmek, kusursuz bir insan bedenine sahip olmak veya başka bir deyişle insanüstü özelliklere sahip olmak ve hastalıkları iyileştirebilmek ve ölümsüzlük gibi şeyler teşkil etmiştir. Bu amaçları gerçekleştirirken yalnızca deneyden faydalanmamışlar, aynı zamanda felsefeden de yararlanmışlar ve felsefî görüşler de ortaya koymuşlardır. Bu konuda Arap simyasında bu bilimin babası olarak kabul edilen Cabir şu noktaya değinmektedir;

“Bu işle uğraşacak kişilerin tabi felsefe bilimlerinde tecrübeli ve hünarlı olması gerekir” (Üstün, 1996: 23).

Tarih boyunca simya mistik ve pratik simya olarak iki yönde gelişmiştir. Pratik simya, kimya biliminin doğuşunda büyük rol oynarken, mistik simya, ezoterik felsefenin bir başka çehresi olarak günümüze kadar gelmiştir. Simya; somut laboratuvar pratiğinin dışında, ehil birinin ya da bir ustanın yanında öğrenilebilecek tinsel bir beceri olarak da görülmüştür. Çok eski dönemlerden beri simyanın öğretiliş ve nesillere aktarılışı bu tarzda olmuştur. Hatta 17. yüzyıl sonrasında modern bilimin kurumsallaşmasıyla beraber simya, giderek daha da mistik ve tinsel bir disiplin haline gelmiştir (Martin, 2006: 14).

Simyagerler metallerin, ürettikleri reçetelerin bilimsel boyutundan çok mistik boyutuyla ilgilenmiş bu nedenle de simya mistik bir gelenek olarak kendini göstermiştir. Simyanın olduğu tüm kültürlerde simya, her zaman ezoterik ya da "gizemci" bir geleneğe bağlı olmuştur. Örneğin Çin'de Taoculukla, Hindistan'da Yoga ve Tantracılıkla, Helenistik Mısır'da Gnostiklerle, İslam ülkelerinde Hermesçiliğin ve içrekliliğin gizemci kollarıyla, Batıda ortaçağ ve Rönesans boyunca Hermesçilikle, Hristiyan gizemciliğiyle ve Kabalacılarla anılmıştır (Eliade, 2002a: 71; 2009: 235).

Eski simyacı metinleri, simyacıların altın yapmayla ilgilenmediklerini ve aslında gerçek altından söz etmediklerini göstermektedir. Nitekim bu yapıtları inceleyen kimyacılar bir masonluk kitabından pratik bilgiler elde etmek isteyen bir duvarcının edineceği izlenimlerin aynısını edinmektedirler (Eliade, 2011: 161).

Dış simyada madenlerin birbirine dönüşümünü sağlamak anlamına gelen “büyük eser” (magnum opus), iç simyada, inisiyatif bir eğitimin sonunda elde edilen spiritüel (ruhsal) “aydınlanma”yı ifade etmektedir. İç simyada inisiyasyonlardaki küçük misterlere (sırlara) ve büyük misterlere vakıf olma “küçük eser” ve “büyük eser” diye adlandırılmıştır. “Büyük eser”i gerçekleştiren kişinin “büyük sanat”ın sonunda “felsefe taşı”nı elde etmiş, “ölümsüzlük içkisi”ni içmiş olması, inisiyatif süreç sonunda aydınlanmış olmasını simgelemektedir. “İlk madde”yi (materia prima) elde etmek ise, tüm madenlerin türediği madde cevherini elde etmek değil, ruhsal varlığın ilk halini, yani maddi dünyada doğmadan önceki saf hali, saf şuur halini elde etmek anlamına gelmektedir. Metalin altına dönüşmesi sembolizminde simgelenen bir anlam da ‘aura’nın arınması, altın parlaklığını gösterecek bir saflığa ulaşmasıdır.¹⁰

¹⁰ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Simya>

Simyacılar, genellikle kendi amaçlarına hizmet edecek metalarla uğraşmayı tercih etmişler, bunun yanında doğal olan ve işlerine yaramayan şeylerle uğraşmayı ise pek faydalı bulmamışlardır. Bununla birlikte onları yalnızca altın arayıcıları olarak görmek de doğru olmaz. Zira sonraki eserlerde geçen dinsel ve mistik bilgilerin zenginlik peşinde koşan insan fikriyle pek uyuşmadığı da ortadadır (Eliade, 2011: 161).

Mesela hem ateş, hem de su karşısında oldukça dirençli olan altın tarihin en eski dönemlerinden beri, geçirimsizliği ve sağlamlığından ötürü tanrısallıkla özdeşleştirilmiş bir madde olarak görülmüştür. En eski çağlardan beri altın, gümüş gibi parlak metallerin tanrısallıkla özdeşleştirilmesi ve ölümsüzlük getirdikleri düşünülmüştür. Bu yüzden altına sahip olmak ya da onun özelliklerini taşımak ölümsüzlüğe ve tanrısallığa sahip olmakla eşdeğer görülmüştür. Altın güneşle aynı renkтейken, gümüş ayın rengini taşımaktadır. Dolayısıyla Güneş ve Ay, gündüz yaşamı, gece ise hayalleri (ruhsal hayatı) besleyen, onlara ilham veren evrensel iki semavi figür olarak görülmüştür (Martin, 2006: 23).

Diğer yandan simyacı, din adamları gibi kutsal bir çabayı üstlenmiştir. Simyacı, ilk varlığa/maddeye dönme amacıyla ve doğanın yardımıyla maddeler üzerinde işlem yaparak, madenlerin asıl metal olan altına dönüşmesini hızlandırmaktadır. Bir metalin mükemmelliğe ulaşımı sürecini hızlandırmak kaçınılmaz olarak kişinin kendi ruhsal mükemmelliğiyle ilişkilendirilebilmektedir. Çünkü doğal kusurlar, rahatsızlıklar, bir metalin temel amacına ulaşmasını engelliyorken nasıl simyacı ona yol gösteriyorsa, dünyevi kötülüklerden ve hastalıklardan yıpranan ruhu için de aynı kurtuluş mümkündür. Metal, simyacının laboratuvarında mükemmelliğe ulaşırken, simyacının ruhu yaşamıyla bu mükemmelliğin takipçisi olmaktadır. Her ikisi de mükemmellik için sonu gelmez ateşlerde yanmak zorundadır (Halis, 2009: 49).

Simyacılar metallerdeki hastalığın, kirin yok edilip altının ortaya çıkarılması gibi, uzun bir süreçten sonra da insandaki tanrısallıkla özdeşleştiğini ve kişinin iyi için çalışabileceğini düşünmektedirler. Bu bağlamda Felsefe taşı da mutlak olana, tanrısallıkla özdeşleşen bilinç anlamını kazanmaktadır. Öyleyse kendi içindeki Tanrısallıkla özdeşleşmek isteyen kişi, tıpkı maddenin saflaştırılması gibi, kendi içine dönerek kendini saflaştırmalı ve gizli olan, içindeki Felsefe taşına ulaşmalıdır. Simyada kullanılan yöntemler ezoterik olarak inisiyasyonu da bu anlamı ile temsil etmektedir. Bu, en güzel ifadesini vitriol sözcüğünde bulmaktadır. VITRIOL aslında Latince bir cümledeki sözcüklerin baş harflerinden oluşmuştur. Bu cümle “Visita Interiora Terræ Rectificando Invenies Occultum Lapidem” dir ve “Dünyanın derinliklerini ziyaret et gizli taşı bulacaksın” anlamına gelmektedir. Bu, pratik simyada kayıp taş ya da mineral olarak düşünülmekle beraber, aslında insanın Tanrı’yı, tanrısallıkla özdeşleşen kendi içinde bulacağı anlamına da gelmektedir (Burckhardt, 1999: 104).

Örneğin Zosimos’a göre büyük iş ya da magnum opus, simyacının terra ademica’sında, yani simyacının kendi özünde gerçekleştirilmelidir; ona göre bedenlerimiz “Âdem’in Evreni”dir. (İlk insan olarak Âdem bir bağlamda da materia prima’ya işaret eden bir metafordur). Bu nedenle Tanrısallığın bazı unsurları, doğa içinde fark edilebilir bir konumdadır, ama onları simya aracılığıyla bulundukları düşük konumdan çekip çıkarmak gerekir, yapılması gereken hem simyacılar da hem de doğada bulunan tanrısallığın vücuda getirilerek açığa çıkarılmasıdır (Martin, 2006: 52).

Câbir İbn Hayyân, Ebubekir er-Râzî (ölümü 925) ve Geber gibi meşhur simyacılar, eserlerinde temel işlemlerin bütün bir serisini zikrederler, bu işlemler görünüşte tabiat olarak kimyasal olsalar da genel ve tipik vasıfları yüzünden dahili süreçlerin sembolleri olarak da hizmet ederler (Burckhardt, 1999: 96).

Bu nedenle simyacıların, çalışmalarıyla doğa bilimlerinin gelişimlerine de katkıda bulundukları düşünülmektedir. Ancak bu katkıyı, dolaylı olarak ve yalnızca maden cevherleri ve yaşayan maddeyle ilgilenmelerinin bir sonucu olarak yapmışlardır. Çünkü simyacı, madensel ve bitkisel maddelerle yaptığı deneylerle, kimyacının amacından farklı olarak, simyacının kendi ruhsal dönüşümünü gerçekleştirmesi gibi daha büyük bir hedefi gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. (Eliade, 2011: 205-206).

3.2.2. Pratik (Dış) Simya

Simyanın, kimyanın temelini de oluşturan ve en çok bilinen yönü onun pratik kısmıdır. Simyacının kullandığı metot ve prensipler, laboratuvar ve aletler simyanın pratik kısmını oluşturmaktadır. Simya geleneğine göre simyacı kullandığı aletleri kendi seçmeli, laboratuvarını kendi kurmalıdır. Simyanın özündeki sır ve gizem nedeniyle laboratuvarın kurulacağı yer gözlerden uzak bir yerde olmalıdır (Martin, 2006: 17-18).

Simyacı altını doğanın rahminde büyüüp gelişen bir maden olarak gördüğü için ona göre sanatın asıl amacı bu doğal gelişim sürecini laboratuvarında hızlandırmaktır. Dönemin simyacılarının, altının ve diğer metallerin çok uzun sürede büyüyen bitkiler misali belli bir süre içerisinde oluştuğunu anlamış olmaları aslında onların madenler konusunda çok daha fazla bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Onlar tanrı tarafından kendilerine doğayı mükemmelleştirme görevinin verilmiş olduğuna inanmaktadırlar. Simyacılar, işlemi gerçekleştirirken aslında sıfırdan bir yaratım süreci içine girmekte, yaratırken kendilerini de mükemmelleştirerek, içlerindeki tanrısal özü ve değerleri yaşama geçirmiş olmaktadır (Martin, 2006: 24).

Simya, temel amacı doğrultusunda metaller üzerindeki deneysel çabadan yararlanmak zorundadır. Simyacılar göre metallerin içerikleri, tıpkı ana ilkeler olan cevherler gibi soyut düzlemde saf ama maddesel dünyada ancak belli oranlardaki katışımlarla bir araya gelebilen cıva, tuz ve kükürten oluşmaktadır. Cıva, gizli ilke olarak ruhu simgelerken, tuz ise maddeyi simgelemektedir. Kükürt ise ortaya çıkan bütünlükteki enerjiyi, hareket ilkesini temsil etmektedir. Her maddede geçerli olan denge sabitine ulaşmak, Simyacı için “büyük bir güç” iddiası anlamına gelmektedir. Zira bu denge Altın Oran’ı vereceğinden, uygun oranların belirlenimi, simyacı için her türlü metal üzerindeki hakimiyeti mümkün kılmaktadır (Halis, 2009: 47).

Diğer yandan simyacılar laboratuvar işlemleri yardımıyla metallerden beşinci elementi, hayat enerjisini almaktadırlar. Çünkü mineraller daha önce tezahür etmiş olduğu için o, minerallerden ve metallerden alınan beşinci elementin, bitkilerden alınanlara göre daha kusursuz bir yapıya sahip olduğunu tecrübeyle görmüştür. Bununla birlikte vücut hücreleri ihtiyaç duydukları elementleri alamayınca tembelleşip hastalanacaktır. Vücudun hücre hayatı başarısız olursa vücut da başarısız olur. Bu nedenle simya, sadece Felsefe Taşı’na ulaşma değil, aynı zamanda ilaçların hazırlanmasıyla da ilgili olmuştur (Cockren, 2008: 105-107-108).

İlaçların hazırlanması konusunda bir örnek vermek gerekirse, Çin’de Pao Pu-tzu, üç ölçü zincifreye bir ölçü bal karışımını güneşte kurutup sonra bundan kenevir tohumu büyüklüğünde haplar yapıldığında ve bir yıl boyunca bu haplardan on tane yutulduğunda beyaz saçların yeniden eski renklerine döndüklerini ve dökülen dişlerin geri geldiğini vb ileri sürmüştür. Kişinin bu hapları kullanmaya devam etmesiyle ölümsüzlüğe ulaşacağını söylemiştir (Eliade, 2002a: 25).

Etkili bir reçetenin ilk şartı olarak, bir bitkinin veya kullanılan bir metalin hayatı ilkesini içermesi gerektiğine inanılmaktadır. Bu nedenle simyada insan vücudundaki bazı organlar ile bazı metaller eşleştirilmiştir. Aslında bu metaller vücut için oldukça

zehirlidir. Örneğin en kötü zehirlenmelerden biri kurşun zehirlenmesidir, ancak simyacı, simya işleminin kurşundaki zehri etkisiz hale getireceğine ve elde edilen yeni metalin bütün kemik hastalıklarına iyi geleceğine inanmaktadır. Aynı şekilde kalayın karaciğere, demirin bütün iltihap ve safra hastalıklarına, altının kalp ve genel kan dolaşımına iyi geleceğine inanmaktadır (Cockren, 2008: 110).

Pratik simya ya da diğer bir adıyla laboratuvar simyası madenler üzerinde çalışma olarak düşünülebilir. Bu çalışmada yöntemler ve reçeteler toplumdan topluma farklılık göstermekle birlikte çalışmanın amacı Felsefe Taşını veya Ölümsüzlük İksirini elde etmek olmuştur. Hazırlanan Felsefe Taşı yardımıyla ölümsüzlüğe ulaşmada besin olarak kullanılmak için kusursuz maden olan simya altını üretilmektedir. Bazı simyacılar ise ölümsüzlük amacına ulaşmak için sadece madenler üzerinde çalışmanın yetmeyeceğini düşünerek üzerinde çalışılan madenlerde veya maddede değişim gerçekleşirken kendi özünde de değişimler yaşanmanın gerekli olduğunu düşünmüştür. Üzerinde çalıştığı materyal, Felsefe Taşıyla kutsal olan madene yani altına dönüşürken simyacının ruhu da en üstün ruha ulaşmayı, özgürlüğe ulaşmayı hedeflemiştir. Bundan dolayı simya her zaman için, içsel olanla, dışsal olanın, bedenle ruhun, bireyle doğanın uyumlu birlikteliğini savunmuştur. Simyasal etkinliğin fiziksel, pratik boyutu bu yüzden çok önemsenmiş, kişinin maddenin özüne yönelmesi, onun kendi özüne ve kendiliğine yönelmesi ile eş anlamlı olarak kabul edilmiştir. Simya, insan olarak her birimizin maddeye ve doğaya çok sıkı bağlarla bağlı olduğumuzun altını çizmektedir. Simyacılar, hem yaratma, hem de değiştirme gücünün her birimizde potansiyel olarak bulunduğunu, varlıktaki herhangi bir değişimin insanı da değiştireceğini, yine insanın dönüşümünün de varlığı dönüştüreceğini ileri sürmektedir (Martin, 2006: 115).

Aslında simyacı, yaptığı şeyle Materia Prima'yı arayarak cevherlerin kozmogoni öncesi durumuna dönmesini hedeflemektedir. Zamanın yıprattığı biçimleri başlangıç noktası olarak almazsa dönüşümü başaramayacağını bilmektedir. Erginleme bağlamında çözmek erginlenecek adayın kutsal olmayan, yıpranmış varlığını öldürmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle simya araştırmalarının fiziksel faydalarını tümüyle kullanabilmek için simyacının kendi duygusal ve zihinsel yaradılışındaki bazı ham unsurların dönüşümünü üstlenmesi gerekmektedir. Örneğin, İskenderiye simyacıları daha en başında metallerin olgunlaştırılmasını hedefleyerek kendilerini olgunlaştırabileceklerini düşünmüşlerdir (Cockren, 2008: 116; Eliade, 2011: 172-173; Hopkins, 2006: 214).

Diğer yandan, özellikle Batı simyasında Filozof taşından sıkça bahsedilmektedir. Simyacılar göre Filozof Taşına ulaşmak için materia prima'dan hareket edilmelidir. Materia prima için kullanılan eş anlamlı sözcükler son derece fazladır: Martin Rulan *Lexicon Alchemia*'sinde elliden fazla sözcük sayar ve bu sayı bile kesin değildir. Bazı simyacılar bunun cıva, kükürt, kurşun olabileceğini, bazı simyacılar ise bunun su, tuz, ateş vb olduğunu söylemişlerdir. Yine kara, kan, Gençlik Suyu, Gök, deniz, ay, ejder, Venüs, kaos ve hatta Filozof Taşı ya da Tanrı olduğunu söyleyenler de olmuştur. Materia prima'nın her yerde hazır ve nazır olması bütün açılardan Filozof Taşı'nın özelliğine denk düşmektedir. Çünkü Taş akıl almaz bir işlemin sonunda elde edilmekte ("bil ki bu çok uzun bir yoldur," longissima via, diye yazar Rosarium'da), ama aynı zamanda son derece kolay bulunmaktadır. Ripley bu konuda şunları yazmıştır: "Filozoflar kuşların ve balıkların Taşı getirdiğini, her insanın ona sahip olduğunu, her yerde olduğunu, sizde bende, her şeyde, zamanda ve mekanda bulunduğunu söylerler". Taşa sağaltıcı özellikler atfeden ilk simyacılar, Arap simyacılar olmuştur. Ayrıca Batıya Elixir Vitae'nin gelişi Arap simyası yoluyla olmuştur. Roger Bacon, Taş ya da İksir ifadesini kullanmadan, *Opus Majus* adlı eserinde bir ilaçtan söz etmektedir: "En

değersiz metalin kusurlarını, eksikliklerini gideren, bedenin kirlerini yıkayabilen bir ilaç; bu bedenin çürümesini öyle bir engeller ki ömrü yüzyıllarca uzatır” (Eliade, 2011: 177-178-183).

Simyacının ulaştığı ölümsüzlük aşamasının temel maddesi olan felsefe taşı, çileli bir yolculuğun sonucudur. Simyacı için asla bir ayrıcalık değildir, ölümle kesilmemiş bir yaşam bütünlüğü simyacı için daha sistematik bir bilgi olanağına açılan bir kapı olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda, kişisel hayatını zengin ve muhteşem kılacak felsefe taşı formülüne sahip olmasına karşın, gerekli gördüğü haller dışında onu, adi madenleri altına dönüştürme yolunda kullanmaz. Simyacı için felsefe taşı, maddi bedeninin engellerinin aşılması yolunda kullanılır. Bunun en önemli aşaması ise, yaşlanmayı ve çürümeyi engelleyen abihayat iksiri kullanımıdır. İnsanı ölümsüzlüğe ulaştıracak “taş”, “iksir” ya da “toz” kalıbı, kimi metinlerde “gizli bilgi” ye dönüşmektedir (Halis, 2009: 52-53).

3.3. Simyanın Temel Prensipleri

Her bilimin ve sanatın veya çalışmanın kendine özgü bir takım çalışma şekli, amaçları, yöntem ve teknikleri vs bir takım temel prensipleri vardır. Bu ister kimya olsun, ister bir sanat olan müzik, ister bir bilim dalı olan sosyoloji, tarih veya mimarlık olsun, her sanatın ve bilimin kendi çalışma teknikleri olduğu gibi simyanın da kendine has bir takım yöntem ve teknikleri vardır. Örneğin bir simyacı olan Albertus Magnus, bir simyacının sahip olması gereken niteliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Sır tutmasını bilen, sessiz ve yaptıklarının nelere malolabileceğinin bilincinde olmalıdır.
- İzole bir evde, izole bir tarzda yaşamalıdır.
- Günlerini ve saatlerini sessiz sedasız disiplinli bir biçimde çalışmaya ayırmalıdır.
- Azim, sabır ve sebat sahibi olmalıdır.
- Çalışmasını belli kurallara göre yürütmelidir.
- Yalnızca sırlı kaplar ve cam tenekelerle çalışmalıdır.
- Bu masraflı sanatın gerektirdiği zenginliğe sahip olmalıdır.
- Soylular ve prenslerle her türlü ilişkiden kaçınmalıdır (Martin, 2006: 21-22).¹¹

Sean Martin eserinde Albertus Magnus’un yaptığı bu sıralamayı benzetme yaparak biraz daha ayrıntılı hale getirmeye çalışmıştır. Martin’e göre; simya çalışması “kadın işi” gibi sessiz, “çocuk oyunu” gibi basit ilerlemelidir. Seçilen malzeme ve ekipman ise mümkün olduğunca “kaba ve yalın” olmalıdır. Ayrıca simyada zamanın büyük çoğunluğu yavaş yavaş ısınan deney tüpündeki değişimleri gözlemlemeye ayrılmalıdır. Martin, simyacıyı, ilaç hazırlamak için ve hastalarını iyileştirmek için doğayı etüt eden, bitkileri sınıflandırıp ayıklayan bir eczacıya ya da bir hekime benzetmektedir. Ona göre, çoğunlukla simyacının atası olarak kabul edilen metal ustası da benzer konuma sahip kabul edilmelidir. Metallere şekil verirken, yalnız bir sanatçı gibi mağrur ve heyecanlı olan metal ustası adeta büyülü öte diyarlara açılan geçidin eşliğinde duran kişi olarak görülmektedir (Martin, 2006: 20-21).

Bu sıralamayı açıklamaya geçmeden önce belirtmek gerekir ki, adi kabul edilen madenlerden altın üretme fikri Aristoteles’in prensiplerine dayandırılmaktadır. Buna

¹¹ Simya ile ilgili bazı eserlerde bu sıralamaya ilaveten simyacının, işlemi yapacağı zamanı iyi belirlemesi, işlem öncesi temizliğe ve arınmaya özen göstermesi, ibadet ve ritüelleri eksiksiz yerine getirmesi ve dua etmesi gerektiğinden bahsedilmektedir. Bazı simya geleneklerinde ise kurban sunumu veya kan akıtılması da söz konusu olabilmektedir.

göre bütün maddelerin temel tek bir maddeden (materia prima) türediği fikri savunulmuştur. Temel maddelerden altın üretimi, ruhi bir temizlenme, saflaşma olarak düşünülmüştür. Materia prima su, ateş, hava ve toprak olmak üzere dört temel elementten oluşmaktadır. Simyaya göre görünen iki element, Toprak ve Su, içlerinde görünmeyen iki elementi de, Ateş ve Hava'yı da barındırmaktadırlar. Bunun dışında, bazı simyacılar göre beşinci bir element daha vardır ki bu da Ether'dir. Bazı simyacılar göre ise bu altındır (Üstün, 1996: 23; Burckhardt, 1999: 97; Cockren, 2008: 91).

Elementler, Simya jargonunda “cevherler” olarak adlandırılmıştır. Çünkü onlar, simyacılar tarafından ilkesel ve ideal oluşları bağlamında “soyut” unsurlar olarak kabul edilmişlerdir. Bir diğer ifadeyle bunların hiçbirinin gerçek hayatta, soyut düzlemde olduğu gibi saf halde olmadıkları, kendisine katılmış diğer öğelerle birlikte anlam taşıdıkları düşünülmektedir. Bir simyacı için bunlar, yaşamın kökeni olarak kabul edilmektedir. Simyacı, sahip olduğu bu bilgiyle, doğanın işleyişine yardımcı olduğuna ve en yüce olasılıkların zamanlanması belirleyici bir rol oynadığına inanmaktadır. Bu kutsal amaç hiç kuşkusuz sistemli ve hummalı bir çalışmayı içermektedir. Tüm Hermetik disiplinler gibi Simya da, zorunlu bir çileli çabayı gerektirmiştir. Deney ve modern anlamda laboratuvar çalışması olarak tanımlanan aşama, söz konusu ideal açısından gerekli bir araç olarak kabul edilmiştir (Halis, 2009: 47).

Dört element kuramına ek olarak, simyada metallerin toprakta adım adım geliştiği ilkesi de önem taşımaktadır. Buna göre metallerin, kükürt ve cıvanın evliliğinin birer ürünü olduğu düşünülmektedir. Bunlar, uçucu olan sabit olan gibi ya da dişil olanla eril olan gibi karşıt güçler olarak görülmektedirler. Laboratuvar simyasında olsun, mistik simyada olsun bu karşıt güçlerin bir araya getirilmesi işin temelini oluşturmaktadır. 16. Yüzyılda Paracelsus, bu iki ilkeye bir üçüncüsünü daha eklemiştir, bu da tuzdur. Kükürt, cıva ve tuz ruh, beden ve zihne karşılık gelirler. Ruh ve zihni birleştiren tuz yani bedendir. Paracelsus simyasal sürecin çoğunlukla bu element üzerinden ilerlediğini ileri sürmektedir (Martin, 2006: 25).

Simyacılar göre madde birdir ancak farklı şekiller almaktadır. Madde ayrıca kendi parçaları ile birleşebilir ve sonsuz sayıda yeni form alabilir. Bu düşünce aslında Tanrı'nın birliğinden kaynaklanmaktadır. Evreni yaratan Tanrı Ruh'a çeşitli formlar vermiş ve madde oluşmuştur; ancak bu, Tek olanın farklı görünüşlerinden ibarettir. Her yaratılan farklı şekillerde tek olandır. Simyacı ise bu formların arasında Altın olanı aramaktadır.¹²

Bunun yanı sıra simyada bütüncül dünya anlayışı merkezi bir ilke olarak kabul edilmektedir. Yapılan ister bir hile ya da bir sahtecilik olsun, işin her aşaması sürecin bütünü ile ilişkili olduğundan çok önemsenmektedir. Simyanın neredeyse her döneminde yalnızca laboratuvar sürecindeki aşamalara dikkat edilmemektedir; örneğin yıldızlar ya da ayın evreleri de aynı ölçüde göz önünde bulundurulmakta, rüyalar kaydedilmekte, yine sezgiler de dikkate alınmaktadır. Simyacı için evrende birbiriyle ilişki içinde olmayan ya da kapsam dışı hiçbir şey bulunmamaktadır. Simyacıya göre “rastlantı” denen şey gerçek hayatta var olamaz, her şey sürecin ya da “büyük resmin” bir parçasını oluşturmaktadır (Martin, 2006: 18).

Diğer yandan hem astroloji ve hem de sihir sanatı simyayı etkilemiş, simyacılar yıldızlar en uygun konuma gelmeden herhangi bir işleme girişmemişlerdir. Simyanın başlangıç aşamasında dikkat edilmesi gereken ilk şey, astrolojik açıdan uygun bir dönemde olup olunmadığının belirlenmesi olmuştur. (Bu çoğunlukla Taurus ve

¹² <http://www.hermetics.org/Simya.html>

Aries'in kendilerini göstermeye başladıkları dönem olan bahar aylarıdır). Bir simyacı işe ne zaman başlayacağını, evrensel ritim ve döngülerle nasıl uyum içinde çalışacağını astroloji sayesinde belirlediği için, astroloji her zaman simyanın önemli bir unsuru olarak görülmüştür. (Martin, 2006: 28).

Bu nedenle Simyacılar genel olarak İlkbaharda Güneş Koç burcundayken çalışmalarına başlamışlardır. Bazen Boğa ya da İkizler de çalışmak için uygun zaman olarak kabul edilmiştir. Ancak, İlkbahar doğanın canlanmaya başlamasını, bir tür doğumu sembolize ettiği için, simya çalışması için de en uygun zaman olarak değerlendirilmiştir.¹³

Simyacılar işlem için uygun zaman belirlendikten sonra sıranın madenler üzerinde çalışmaya geldiğini belirtmektedirler. Simyada “büyük iş” olarak anılan bu kısım, kuru yöntem ve yaş yöntem olarak adlandırılan iki farklı yoldan yapılmaktadır, hatta bazıları karma yöntem ve pratik yöntem olarak bilinen başka metotlardan da söz etmektedir. Bu isimler çoğunlukla, işin gerektirdiği sürenin uzunluğuna ve şişeler içine konan maddelerin ne kadar ısıtılması gerektiğine gönderme yapmaktadır (Martin, 2006: 27).

Simya eserlerinde bütün yöntemler içinde en çok karşılaşılan yöntemlerden biri olan yaş yöntemin, en uzun sürede sonuç veren yöntem olduğundan bahsedilmektedir. Yaş yöntemde laboratuvar ocağının ısısı çok düşük tutulmakta, genellikle vücut sıcaklığına yakın bir sıcaklık ya da tavuğun kuluçka sıcaklığı ideal sıcaklık olarak kabul edilmektedir. Kuru yöntemde ise laboratuvar ocağından ziyade fırın kullanılması gerektiği ve böylece çok daha yüksek ısılara (zaman zaman 1000 derece) kadar çıkılabildiğinden söz edilmektedir (Martin, 2006: 27).

Her iki yöntemde de dönüşüm, maddenin içinde bulunan malzemelerin renklerine göre adlandırılan dört evreden geçerek elde edilmektedir. Bunlar, Melansis (siyah), leukosis (beyaz), xanthosis (sarı) ve iosis (kırmızı). Siyah (ortaçağ yazarlarındaki nigredo) ölümü simgelemektedir. Sayısız değişkelerle birlikte yapıtın dört (ya da beş) evresi (nigredo, albedo, citrinitas, rubedo, bazen viriditas, kimi kez de cauda pavonis) bütün Arap ve Batı simya tarihinde korunmuştur. Aynı şekilde Câbir'e göre simya işini yöneten dört süreç vardır. Bunlar, ilk önce maddelerin saflaştırılması, sonra çözölmeleri, onu takiben yeni bir katılaştırma ve son olarak da terkip edilmeleri şeklindeki süreçlerdir. Er-Râzî bu süreçlere ilave işlemler de katmaktadır (Halis, 2009: 51-52; Eliade, 2011: 162).

Batı simyasında genel olarak, başlangıç aşaması, siyah aşama, ya da maddenin öldürülmesi aşaması Nigredo olarak adlandırılmaktadır. Nigredo aşaması ‘kararma evresi’ olarak da bilinmektedir çünkü bu aşamada ham, işlenmemiş henüz bulamaç halinde olan çamurumsu bir yığıntı kullanılmaktadır. Bu aşamada özelliiksizliği saptanmış bir maddenin ilk aşamada öldürülmesi gerektiği kabul edilmektedir. Diğer yandan Jung gibi modern psikologlar bugün, bu durumun herhangi bir adım atmadan önce bilinçaltının içinde bulunduğu ham/kargaşalı duruma karşılık geldiğini düşünmektedirler (Martin, 2006: 29; Halis, 2009: 51-52).

Maddenin ölümü aşamasından sonra, bir sonraki aşama olan, maddenin diriltilmesi olarak da bilinen beyaz aşamaya, yani Albedoya geçilmektedir. Bu aşamada malzeme iyice durulaştırılıp, beyazlaştırılmaktadır. Fiziki açıdan bunun, malzemenin yıkanıp durulaştırıldığı evreye karşılık geldiği, tinsel anlamda ise oruç, perhiz gibi ritüellerde yaşanan spiritüel hale denk düştüğü ifade edilmektedir. Bu ve benzeri pratikler sayesinde ruhun bedenle buluştuğu düşünülmektedir. Örneğin, albedo işlemi

¹³ <http://www.hermetics.org/Simya.html>

hakkında Gichtel şöyle yazmıştır: “Bu yeniden doğuşla yalnızca yeni bir Ruh almış olmuyoruz, aynı zamanda yeni bedene de sahip oluyoruz... Bu Beden Tanrısal Kelam’dan ya da Göksel Hikmet’ten çıkmadır... Havadan daha tinseldir, bütün bedenlere nüfuz eden güneş ışınları gibidir...” (Martin, 2006: 29; Halis, 2009: 51-52; Eliade, 2011: 174).

Öte yandan nigredoyu izleyen evre olan albedo evresinin, yani “beyazlı iş” leukosisin, tinsel düzlemde dirilişe denk geldiği düşünülmektedir. Simya işlemini taçlandıran, Filozof Taşına ulaştıran son iki evre olan citrinitas ve rubedo bu yeni erginleyici bilinci daha da geliştirip güçlendirmiştir (Eliade, 2011: 177).

Albedo aşamasından sonra citrinitas olarak adlandırılan işin üçüncü aşamasına geçilmektedir. Ancak işin bu aşaması Helenistik dönemden sonra giderek ortadan kaybolmuş gibidir. Bu aşamada tekrar nigredo aşamasına dönülmekte ve her şeye yeniden başlanmaktadır. Bu aşama, ruh ve maddenin evlenip bütünleşeceği rubedo aşaması öncesinde gerekli olduğu düşünülen bir tür hazırlık evresi olarak yorumlanmıştır (Martin, 2006: 29-30).

Citrinitas aşamasından sonra işin son aşaması olan kırmızı aşamaya, yani maddenin beslendiği aşamaya, rubedo aşamasına geçilmektedir. Bu aşama Batılı simyacılar tarafından Felsefe Taşı’nın ya da Elikser’in elde edildiği, tinsel anlamda ruh ve bedenin mistik birliğini ifade eden en heyecanlı aşama olarak kabul edilmektedir (Martin, 2006: 29-30; Halis, 2009: 51-52).

Simya işlemini oluşturan bu dört aşamayı Göktuğ Halis şu şekilde özetlemiştir; madde ilk aşamada yakıldıktan, toz haline getirildikten ve cıva ile karıştırıldıktan sonra, kara bir madde yumrusu gibi görünmektedir. Madde öldürüldükten sonra, ikinci aşamaya yani yeniden doğum aşamasına geçilmektedir. Elde edilen madde, bir sıvı solüsyona batırılır. Doğru yapılmışsa işlem, kara yumruyu beyaz bir taşla dönüştürür. Simyacı üçüncü aşama içinde bizzat yer almaktadır, çünkü bu kez mistik diriliş ve yeniden doğuşa geçilmektedir. Son aşama olan rubedo aşamasında, elde edilen beyaz taşın simyacı tarafından beslenmesi gerekmektedir. Beslenme sırasında bal veya insan kanı gibi şeylerle karıştırılabilir. Anlaşılan taşın, uzun süren işlemler sırasında güce ihtiyacı olmaktadır. Taş, bu nedenle beslenmelidir. Son aşamayla birlikte beyaz taş sonunda felsefe taşı ile ilişkilendirilen kırmızı bir toza dönüşmektedir (Halis, 2009: 52).

Simya sanatında en önemli prensiplerden biri de gizlilik. Bunun belki de en önemli sebebi elde edilen Felsefe Taşının veya İksirin ve bunları elde etmede kullanılan reçetelerin ehil olmayan ve kötü niyetli insanların eline geçme endişesi olmuştur. Diğer bir sebebi de simyayı sahte altın elde etme amacıyla kullanan kişilerin var olması nedeniyle tarihte simyaya önyargıyla yaklaşılması ve yöneticiler veya kötü niyetli kişiler tarafından kaçırılma hatta öldürülme korkusunun olmasıdır. Hatta tarihte yöneticiler bu sanatı pek çok defa yasaklama yoluna gitmişlerdir; Papa XXII. John’un 1317 yılındaki beyanlarında; “O zavallı simyacılar ki, zenginlere ortada olmayan bir şeyi vaat ederler; akıllarınca çok zeki olduklarından, sonunda mutlaka kendi kazdıkları kuyuya kendileri düşerler” şeklindeki ifadeleri simyacılar olan negatif yaklaşımlara bir örnek teşkil etmektedir. Bu olumsuz yaklaşımlara başka örnekler vermek gerekirse, Çin’de M.Ö. 144 yılında sahte altın yapanların halk önünde idam edileceğine ilişkin bir kraliyet emri çıkarılmıştır. Ardından pek çok defa bu ve benzeri yasaklamalar yapılmıştır. Çin simyayı M.Ö. 60 yılında tekrar yasaklamıştır. Roma İmparatoru Diokletyan MS 296 yılında bu sanatı yasaklarken, yine IV. Henry de 1403 yılında onu gayrimeşru ilan etmiştir (Eliade, 2011: 119; Martin, 2006: 12).

Bununla birlikte bu sanatı yasaklayan krallar olduğu gibi, bu sanatı sarayında tatbik eden/ettiren ya da en azından onu teşvik eden sayısız papalar, soylular ve krallar

da olmuştur. Onlar, simyacıların sonsuz zenginliğin, sonsuz yaşamın sırrına vakıf oldukları ya da zamanı manipüle etmek, laboratuvarında hayat yaratmak gibi acayip yeteneklere sahip oldukları yönündeki olumsuz söylentilere inanmamışlardır (Martin, 2006: 13).

Örneğin, ilk Fransa Papası olan II. Sylvester (999-1003) zenginliğini ve gücünü sihir üzerinden elde etmekle suçlanmış, seçimlerden yedi-sekiz yıl kadar önce de Amiens Konseyi önünde yargılanarak bir cadı olmadığını kanıtlamak durumunda kalmıştır. İskoçya Kralı IV. James ise Stirling Sarayı'nda uzun yıllar başarılı deneyler yapmaya devam ettiği gibi; İsveç Kraliçesi Christina da simya okuyabilmek için iktidarını bırakmıştır. İngiltere Kralı II. Charles ise kraliyet yatak odasının hemen altına kendi özel simya laboratuvarını kurmuştur. Tüm bunların içinde belki de en ilginç olanı Roma Kralı Aziz II. Rudolph'tur. O, simya sanatıyla ve altın üretimine dair araştırmalarla o denli ilgilenmişti ki sonunda devlet işlerini ihmal etmekten mahkeme karşısına çıkarılmıştır (Martin, 2006: 13).

Simyacıların işlemlerini gizlice yürütmelerinin bir nedeni, simyanın bazı yöneticiler tarafından yasaklanması olsa da, gizlici tarih anlayışının en temel tarihsel dayanakları, kadim metinler, kutsal kitaplar ya da halk söylenceleri, her zaman ve her yerde "saklanması ve korunması gereken bilgi" temasından beslenmiştir. Bu nedenle her kültürde simyanın mistik ve ezoterik bir yapıya sahip olması, simyada gizemin önemini daha da artırmış ve sadece simyagerler tarafından anlaşılacak terimlerin ve reçetelerin oluşmasını sağlamıştır. Simyager tarafından sır, diğer bir deyişle simya doktrin ve tekniklerinin ezoterik aktarımı önemle vurgulanmaktadır. En eski Helenistik eser, Physike Kai Mystike (muhtemelen M.S. 200), kitabın nasıl bir Mısır mabedinin sütununda saklı bulunduğunu anlatır. Klasik Hint simya eseri Rasarnava'nın önsözünde Tanrıça Şiva'ya hayattayken kurtulmuş jivanmuleta olmanın sırrını sorar. Şiva ona sırrın, tanrılar arasında dahi ender olarak bilindiğini söyler. Sır tutmanın önemi yine Çinli simyager Ko Hung (260-340) tarafından şu şekilde vurgulanmıştır: "sır örtüsü etkin reçeteler üzerine konulur... Söz konusu maddeler olağandır, ancak yine de şifreyi bilmeden tanımlanamaz" (Pao-p'ru-tzu, bölüm 16) (Eliade, 2009: 235; Halis, 2009: 21).

Diğer yandan simyada kullanılan şifreli/gizli yazılar (kriptogram) ve simgeler, gizli tutulan simyasal bileşimlerin ağırlık, miktar, bileşen, derişim ya da doz gibi bilgileri, bu alanın dışında kalan kötü niyetlilerden ya da konuya yabancı acemilerden koruyup saklamaya yönelik bir dildir. Kimi zaman sözcükler, sayılar ve geometrik simgelerin yan yana sıralanarak verildiği reçeteler, aynı zamanda karmaşık süreçlerin işlem sırasını ve karakteristiklerini ezberlemeye yönelik olmuştur (Tez, 2011: 112).

Şunu da ilave etmek gerekir ki, gizlilik ve şifreleme şartının simya işinin başarılmasıyla bitmediği önemli bir olgudur. Ko Hung'a göre iksiri elde eden ve ölümsüz olan ustalar yeryüzünde gezinmeye devam ediyorlar, ancak durumlarını, ölümsüz olmalarını saklıyorlar ve sadece birkaç simyager tarafından tanınıyorlar. Aynı şekilde, Hindistan'da gerek Sanskritçe, gerekse de diğer etnik dillerde asırlardır yaşayan, ancak ender olarak kimliklerini açıklayan bazı ünlü siddhiler, yogi simyagerler hakkında çok kapsamlı bir literatür bulunmaktadır. Aynı inançla Orta ve Batı Avrupa'da da karşılaşılmaktadır (Eliade, 2009: 235).

Simya öğretisinin kendini gizlemesinin diğer bir sebebi de onun herkes için bir anlam ifade etmemesidir. 'Kral sanat', sıradan bir anlayıştan daha fazlasını ve belli bir nefis durumunu gerektirmektedir, aksi halde istenmeyen farklı sonuçlar doğurabilir (Burckhardt, 1999: 33).

Halis, simyacıların dilindeki kapalılığın ve simgeciliğin gerekli olduğunu düşünmektedir. Seçkin öğretilerin ve uygulamaların neredeyse tamamında kendini

gösteren bu soyut dil, “kendisini korumaya çalışan” tanrısal bilginin yöntemlerinden birisi olarak gözükmektedir. Tanrısal olmayan yaratıların, tanrısal bilgiyi arzulamalarındaki hisleri doğal, ama bu bilgiyi ele geçirme yolundaki “gayretleri” korkunçtur. Simyacıya göre gerçeklik istense bile asla anlatılamazdır. Kitlelere, hatta yolun başındaki ustalara dahi bu bilgelik götürülemez. Çünkü bu bilgeliğin açık ifadelerde gözleri kamaştıracağı, büyük yıkımlar getireceği, hazırlıksız kişilere zarar verebileceği düşünülmektedir (Halis, 2009: 50-51). Bu nedenle simyacılar çok sembollü bir terminolojiye sahip olmuşlardır. Eski uygarlıklarda altının, dünyadaki güneşi simgelemesi, güneşin ise tanrısal bir değeri bulunması nedeniyle altın simyacılar için maddi ve kutsal olmak üzere ikili bir doğaya sahip olmuştur. Buna göre altın sadece güneşi değil aynı zamanda erkekliği de simgelemektedir. Gümüş hem ay’ı hem de dişiye temsil etmektedir. Kükürt ateşe ve güneşe, cıva ise ay’a eşdeğer kabul edilmiştir. Antimon “Gri kurt”, amonyak “ Beyaz karga”, cam ise “Yeşil aslan” anlamına gelmektedir (Üstün, 1996: 23).

4. ASYA SİMYASI

Asya denilince akla çok geniş bir coğrafya gelmektedir. Tarih boyunca Asya coğrafyası, her biri insanlığa önemli miraslar bırakmış birçok medeniyete ve kültüre ev sahipliği yapmıştır. Biz burada, bu coğrafyada ortaya çıkmış medeniyetlerin sayısının çok olması nedeniyle konumuzu sınırlandırarak yalnızca Çin ve Hindistan medeniyetlerini inceleyeceğiz.

Asya simyasının kökenleri ile ilgili bilgiler oldukça bulanık ve sınırlıdır. Doğu'da bu sanatın Hindistan, Tibet, Çin, Japonya, Burma, Kore, Endonezya ve Vietnam'da icra edildiği bilinmektedir. Belli bir laboratuvar geleneği olsa da, Doğu simyası metalleri dönüştürmekten çok; uzun ömürlülükle, ölümsüzlük iksirleriyle ve yoga, beslenme, nefes kontrolü etrafında gelişen köklü disiplinlerle ilişkilidir. Doğuda Çin ve Hindistan ekolü olarak öne çıkan iki simya ekolünden bahsedilmektedir (Martin, 2006: 89).

Her toplumun simyada kullandığı bilgi, terim, sembol ve ulaşmak istediği amaç kendine özgüdür. Bu da toplumların kültürel, sosyal ve dini yapılarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Her ne kadar temel karakteristik özellikleri benzerlik arz etse de simyayı anlamada ve onu uygulamada bir takım farklılıklar görülebilmektedir. Biz konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi için Asya coğrafyasında öne çıkan iki simya ekolü olan Çin ve Hint Simyalarını inceleyeceğiz.

4.1. Çin Simyası

Çin simyasının doğudaki en köklü simya geleneği olduğu, hatta simyanın Batı'daki gelişimine dahi öncülük ettiği düşünülmektedir. Bunun nedeni Çince'de Elixir anlamına gelen chin-je sözcüğünün Arapçadaki kimia sözcüğüne kaynaklık etmiş olabileceğinin düşünülmesidir. Efsanevi bir kişilik olan İmparator Huang Ti (M.Ö. 2704-2595) Çin'in ilk simyacısı olarak bilinmektedir (Martin, 2006: 89-90).

Başka yerlerde olduğu gibi Çin'de de simya ikili bir inançla betimlenmektedir:

(1) Metallerin altına dönüştürülmesi

(2) Bu sonucu elde etmek için yapılan işlemlerin "soteriyolojik" değeri

Bu iki inanca ilişkin kesin kaynaklar Çin'de M.Ö. 4. yüzyıldan itibaren belirlenmiştir. Mencius'un (Mengzi) bir çağdaşı olan Tsou Yen herkes tarafından simyanın kurucusu olarak tanınmaktadır. M.Ö. 2. yüzyılda simya altınının hazırlanması ile uzun ömrün, ölümsüzlüğün elde edilmesi arasındaki bağ Liu An ve diğer yazarlar tarafından açıkça belirtilmiştir.

Çin simyası özerk bir disiplin haline gelirken şunlar kullanılmaktadır:

(1) Geleneksel kozmolojik ilkeler;

(2) Ölümsüzlük iksiri ve ölümsüz ermişlerle ilişkili mitler;

(3) Hem ömrü uzatmayla, hem mutlulukla ve hem de tinsel içtenlikle ilgili teknikler (Eliade, 2011: 119-120).

Çin simyasının kökenleri konusunda fikir ayrılıkları mevcuttur; simya işlemlerinden söz eden ilk metinlerin tarihleri tartışılmaktadır. H. Dubs'a göre ilk belgenin tarihi M.Ö. 144'tür. O yıl sahte altın yapanların halk önünde idam edileceğine ilişkin bir kraliyet emri çıkarılmıştır. Bu emirnameye göre, Çin İmparatoru altın üretimini yasaklamıştır. Bu olayla birlikte simya da ilk defa Çin tarih belgelerine

girmiştir. Buna göre altın üreten ya da buna teşebbüs eden herkesin ölümle cezalandırılacağı duyurulmuştur. Ne var ki hükmün verilmesinden ancak on bir yıl sonra yalnızca bir simyacı mahkemeye çıkarılabilmektedir. Mahkemeye çıkarılan simyacı bu ilim sayesinde ölümsüzlüğün anahtarına sahip olunabileceğini iddia etmiş ve İmparator Wu'nun merakını celbetmeyi başarmıştır. Simyacı, İmparator'a Ocak Tanrıçasına sürekli ibadet etmesini öğütlemiştir. Tüm bu ibadetlerin sonunda da tanrıça kendisine görünürse eğer, zincifreyi (cıva sülfür) altına çevirebileceğinden bahsetmiştir. Son olarak da elde edilen altının yenilebileceğini, bunun da kişiye ölümsüzlük getireceğini eklemiştir (Martin, 2006: 90-91; Eliade, 2011: 119).

Diğer bir olayda ise Büyücü Li Çao-Kiun Han hanedanlığından İmparator Wu Ti'ye: "Fırına (tsao) kurban sunun (doğaüstü) varlıkları çağırabileceksiniz; (doğaüstü) varlıkları çağırdığınızda zincifre tozu sarı altına dönüşecek; sarı altın elde ettikten sonra bundan yiyecek ve içecek kapları yapabileceksiniz, böylelikle ömrünüz uzayacak. Ömrünüz uzarken denizlerin ortasında, P'ong-lai Adası'ndaki kutluları (hsien) görebileceksiniz.¹⁴ Onları görünce ve fong ve çan kurbanlarını sunduğunuzda artık ölmeyeceksiniz" şeklinde bir öneride bulunmaktadır. Buna göre altın hazırlanması, ölümsüzlük içkisinin elde edilmesi ve Ölümsüzlerin anılması arasındaki işbirliği açıkça görülmektedir. (Eliade, 2011: 120-121).

Birkaç yüzyıl sonra en ünlü Çinli simyacı Pao Pu'tzu (Ko Hung'un takma adı, 254-334) bir simyacının başarısızlığını, gerçek ilaca (filozof taşı) sahip olmamasına, tinsel olarak gerekli hazırlıkları yapmamasına (çünkü simyacı yüz gün oruç tutmalı, kokularla arınmalıdır vb) bağlayarak açıklamaya çalışmıştır. Pao Pu'tzu'nun söylediğine göre dönüşüm bir sarayda gerçekleştirilemez: İnzivada, ruhbandan olmayanlardan uzakta yaşamak gerekir. Ona göre kitaplar yetersizdir, kitaplarda bulunan şeyler yalnızca yeni başlayanların işine yarar, gerisi sırdır ve yalnızca sözlü olarak aktarılır. Ayrıca Ko Hung, "Eğer bu simya altınıyla kap kaçak yapar ve bunlardan yer içersen uzun yıllar yaşarsın." demiştir (Eliade, 2011: 121; 2002a: 13).

Çin efsanelerinde ve mitolojilerinde de simyadan bahsedilmektedir. Pekin'deki, Çin Hükümeti Tarih Bürosu'nun eski üyesi Edward Chalmer tarafından yazılan bir kitapta eski Çin metinlerinden şu alıntı yapılmıştır: "İlk Taocu Büyük Rahip Chang Tao-Ling, Han Hanedanlığından İmparator Kuan Wu Ti döneminde M.Ö. 35 yılında doğdu. Chekiang, Lin-an-Hsien'de, T'ien-mu Shan'da (Cennet Dağının Gözü) veya Anhui'de, Feng-Yang Eu'da doğduğuna dair rivayetler vardır. Devletin hizmetine girme tekliflerini reddederek bütün ömrünü bilgiye ve tefekküre adanmıştır. Batı Çin'in dağlarına yerleşmiş ve hayatını burada simya bilimini incelemeye, saf erdemlere ulaşmaya ve yüce fikirler üretmeye vakfetmiştir. Doğaüstü bir olayla Lao Tzu'nun ellerinden mistik bir kitap almış, bu kitapta yazılan talimatları uygulayarak Abihayatı arayışında başarıya ulaşmıştır." Bu alıntı simyanın Çin'de çok erken bir tarihte var olduğunu göstermektedir. (Cockren, 2008: 14).

¹⁴ Eliade'a göre, Çin geleneklerindeki ölümsüzler adası, Hindu geleneklerindeki söylencesel Saṃkadvīpa ve Svetadvīpa ülkelerine ve Budist efsanelerdeki mucizevî göl Anavatapta'ya çok benzemektedir. Bu söylencesel topraklarda ölümsüzler yaşamaktadır ve buralara ancak fedakârlıklarla, inzivaya çekilerek ya da ibadetle ya da büyüsel güçlerle ulaşılabilir.

Diğer yandan Eliade'a göre Çin'de bilinen ilk simya metni Han Shu'ye aittir. Bu metnin tarihi Waley tarafından M.Ö. 1. yüzyıl olarak belirlenmiştir, ama ünlü Çinli tarihçi Sseu-ma Ts'ien'in (y. M.Ö. 163-85) Shih Chi'ninde bir metin bulunmuş ve bunun tarihinin daha eski olduğu görülmüştür. Bu metnin çevirisi de göstermektedir ki Çin simyası hem “kutsal” hem de ritüel yönü bulunan bir imgedir (Eliade, 2002a: 12).

Eliade'ın Çin simyasıyla ilgili bir metin hakkında yaptığı değerlendirme Çin'de simyanın hangi amaçla kullanıldığını belirtmektedir. Buna göre Çin simyası;

- (1) Simya işlemi (zincifrenin altına dönüştürülmesi işlemi) bazı dinsel törenler (adalar adanması vb) yapılmasını gerektirmektedir.
- (2) Elde edilen altın yenecek bir şey olarak nitelendirilir ve ömrü uzatır (“uzun ömür iksiri” motifi).
- (3) Bu yeni ve kutsal yaşam “kutsanmışlarla” doğrudan iletişim kurulmasını sağlar (Eliade, 2002a: 12).

Çin metinlerinde geçen “kutsanmışlar adası” söylencesi, zamanla simyanın en önemli ve üstün teknik konumuna yükseldiği ölümsüzlük arayışı teknikleri bağlamında değerlendirilmektedir. Bu nedenle ölümsüzlerin ve kutsanmışların yaşadığı adalar söylencesi simyacılar tarafından kullanılmış ve simyaya dahil edilmiştir (Eliade, 2002a: 26-29).

Metallerin hızla evrim geçirmelerine ilişkin fikir Çin'de M.Ö. 122 tarihli bir metin olan Huai-nan-tzu'da mevcuttur. Simyacının işi yalnızca metallerin büyümesini hızlandırmak olmuştur. Batılı meslektaşları gibi Çinli simyacı da zamanın ritmini hızlandırarak doğanın işine yardım ettiğini düşünmüştür. Aslında simyacı için bütün metaller yer altı rahminde öylece bırakılırlarsa altın olacaktır, ama bu yüzlerce, binlerce yıl sürecektir. Bu yüzden tıpkı “embriyonları” (=maden filizlerini) metale dönüştüren metalürjist gibi simyacı da Yeryüzü Ana'nın rahminde başlamış olan büyüme işlemini hızlandırarak bu işlemi çabuklaştırmayı ve bütün “sıradan” metalleri “soylu” metale, altına dönüştürmeyi hayal etmiştir.

Simyevi değişimler aslında bir takım doğal süreçlerin hızlandırılmasından ibarettir ve yine doğanın kendisi de en büyük simyacı kabul edilmiştir. Metaller üzerinde işlem yapmak ise onları bilinen, doğrusal zamandan özgürleştirmekle eş anlamlı görülmüştür. Simya çalışmasının da bir anlamda zamandan ve onun getirdiği – hastalıklar, yaşlılık ve ölüm gibi- tahribatlardan özgürleşmek olduğu düşünülmüştür (Martin, 2006: 90; Eliade, 2011: 53-54).

Bu nedenle Çin simyasında da diğer simya kültürlerinde olduğu gibi altın en erdemli maden olmuştur, fakat topraktan çıkarılan altınla simya ile elde edilen altın birbirinden farklı kutsallığa sahiptir. Simyacı altını zengin olmak amaçlı üretmemektedir. Onun yaptığı altın az miktarda olur ve bunu ya kap kaçak yaparak bunları yeme içmede kullanmakta ya da sindirim yoluyla vücuda alarak kamil insan, ölümsüz insan olmayı amaçlamaktadır. Çinliler maddelerin toprakta bulundukları sıralarda saf olmadıklarını ve bunların tıpkı yiyeceklerin insan organizmasınca sindirilmesi için pişirilmeleri gerektiği gibi pişirilmesi gerektiğini düşünmüşlerdir (Eliade, 2002a: 13).

Simya ile üretilen altının vücuda nasıl etki ettiği ve ne gibi faydalar sağladığını anlatan bir belgeyi Eliade'dan aktarmakta fayda vardır:

“Chii-seng otu ömrü uzatabildiğine göre neden iksiri ağzına atmayı denemiyorsun?

Bu altın doğası gereği kesinlikle bozulmaz; işte bu nedenle her şeyden daha değerlidir.

Sanatçı (simyacı) bunu beslenme diyetine eklerse ömrü sonsuza dek uzar...

Altın toz beş sindirim organına girdiğinde,

Sisin ve rüzgârın yağmur bulutlarını dağıttığı gibi dağılır...

Beyaz saçlar siyahlaşır;

Düşen dişler yeniden çıkar.

Titrek ihtiyar istekli genç bir erkek olur;

Çökmüş yaşlı kadın yeniden genç bir kız olur;

Sureti değişen, yaşamın tehlikelerinden kurtulur,

(Cennetlik) İnsan-ı Kamil unvanına kavuşur” (Eliade, 2002a: 13-14).

Metinde de belirtildiği gibi simyacı altını sadece ömrü uzatmada veya ihtiyarlardan ve hastalıklardan kurtulmak için kullanmayı amaçlamaktadır. Diğer yandan altın arayışı tinsel bir arayış olmuştur. Çünkü altın üstün niteliklere sahiptir: Yeryüzünün “merkezinde” bulunmaktadır ve çü (arsenik sülfürü ya da sülfür) ile sarı cıva ve öte dünya hayatı (“sarı kaynaklar”) ile mistik bir biçimde bağlantılıdır (Eliade, 2011: 122).

Çinliler simya işlemlerinden yani süblimasyon ve dönüştürme işlemlerinden elde edilen altının günahlardan kurtulma ve ölümsüzlük uğruna verilen mücadelede üstün bir etkinliğe ve yaşamsal öneme sahip olduğuna inanmışlardır. Bu nedenle altını bir maden olarak istememişlerdir, istedikleri bedeni tinselleştiren aşkın niteliğe sahip altın olmuştur (Eliade, 2002a: 14).

Bu konuyla ilgili olarak Pao Pu-tzu şöyle yazar: “Ölümsüzlerin en iyi ilacı zincifredir, sonra altın, sonra gümüş gelir, daha sonra da chih’in farklı türleri ve yeşim taşının beş türü gelir.” Buna göre çürümeyen ve mükemmel bir maden olan altın ve ruhun besini yeşim taşı yaşamdan sonra da büyüsel erdemlerini kaybetmezler. Cesedi korumada kullanılmışlardır, böylece ölüye simgesel gücü aktardığına, temsil ettikleri güçle orantılı olarak ölünün bozulmadan ve dokunulmadan kalmasını sağladığına inanılmıştır. Yeşim taşı yang ilkesinin özünü temsil ettiğinden dağılmaya karşı mücadelede kullanılmıştır (dağılma yin ilkesinin bir işlevidir, amacı sonsuz dönüşümü, sonsuz yanmayı sağlayarak her şeyi toza çevirmek, yeniden toprağa döndürmektir). Yeşim taşı Zhou hanedanlığı döneminden beri ağız yoluyla alınmaktadır. Daha geç dönemde Taocu zamanda yaygınlaşan bir düşünceye göre de yeşim taşı ruhun besini olarak kabul edilmekte ve ölümsüzlüğü sağladığına inanılmaktadır (Eliade, 2002a: 18-19).

Öte yandan Çin simyası, Çin düşüncesinin çok iyi tanıdığı mikrokozmos ile makrokozmos arasındaki geleneksel eşleştirmeyi benimsemiştir. Evrensel beşli wu-hsing (su, ateş, odun, altın, toprak) insan bedenindeki organlarla eşleştirilmiştir. Bu eşleştirmeye göre kalbin esası ateştir, karaciğerinki odun, akciğerinki metal, böbreklerin

esası su, midenin esası topraktır. İnsan bedeni olan mikrokozmosun simya teknikleriyle yorumlanmasıyla ilgili olarak, ünlü simyacı Lii-teu'nin yaşamöyküsünü yazanlardan birisi "Kalbin ateşi zincifre gibi kırmızıdır ve böbreklerin suyu kurşun gibi karadır." demiştir ((Eliade, 2011: 125; 2002a: 21; Martin, 2006: 90).

Makrokozmosla eşleştirilen insan bedeninde, kozmosu oluşturan bütün öğeler ve kozmosun döngüsel yenilenmesini sağlayan bütün yaşamsal güçler bulunmaktadır. Zincifrenin önemi yalnızca rengiyle değil (kan rengi, yaşam ilkesi), aynı zamanda ateşe koyulduğunda cıvaya dönüşmesi bakımından da önemlidir. İçinde ölüm yoluyla yeniden türemenin sırrını barındırdığı düşünülmektedir (çünkü yanma ölümü simgelemektedir). Sonuçta zincifrenin insan bedeninin sürekli yenilenmesini sağlayabileceği, kısaca ölümsüzlüğe ulaştırabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle simya, insanın yaşamın kurallarına ilişkin erdemleri özümsemiği ve ölümsüzlüğü aradığı tinsel bir teknik olmuş ve hep böyle kalmıştır. Uzun ömür iksiri tüm zamanların gizemci tekniklerin amaçladığı ölümsüzlük arayışından başka bir şey olmamıştır (Eliade, 2002a: 23; 2011: 128).

Ayrıca Çin'de simya işlemiyle metallerin büyümelerini hızlandırmanın metalleri Zaman yasasından azat etmek olduğu düşünülmektedir. Bunun nedeni Çin'de metallerin doğal olarak dönüşüme uğramaları inancının yaygın olmasıdır. Simyacının yaptığı şey yalnızca metallerin büyümelerini hızlandırmaktır. Aynı zamanda, metallerin altına dönüşmelerinde "tinsel" bir yön de bulunmaktadır. Buna göre altın kusursuz, kirlerden arınmış bir metal olduğundan simya işlemi örtük olarak Doğa'nın mükemmelleşmesini, yani sonuç olarak özgürlüğünü amaçlamaktadır (Eliade, 2011: 122).

Bu nedendir ki Antik Çinliler için metalürji, bir takım teknik bilgilerin yanında dinsel ve büyüsel bilgilerin de bilinmesini gerektirmektedir. Bunun için metalürji yalnızca ayinleri bilen belli kişilerin ilgilenebileceği kutsal bir uğraş olmuştur. Fırınlara bir tür yargı yerleri olarak görülmüştür. Çünkü burada madenlerin doğuşu gibi bir yaratı edimi, kutsal bir gizem gerçekleştirilmektedir (Eliade, 2002a: 25).

Kadim Çin'de metalürji işleminin dinsel ve büyüsel bir takım teknikleri de barındırması nedeniyle kutsal kabul edilmesi madencilerin ve dökümcülerin "saf" olmalarını ve ayinleri bilmelerini gerektirmiştir. Ayrıca bir usta tarafından erginlenme ve gizlerin erginleme sırasında aktarılması uzun süre simya öğretimi için bir kural olmayı sürdürmüştür (Eliade, 2002b: 88; 2011: 119).

Aynı şekilde simya da, her simyacının uymaya zorunlu olduğu, çileci ve ayinsel hazırlıklardan dolayı gizemci bir teknik olarak sınıflandırılmaktadır. Eliade'a göre her simya işlemi öncesi oruç tutulmalı, adaklar adanmalı ve arınılmalıdır. Simyacının dindışı her şeyden tamamen yalıtılmış olması çok önemlidir. Simya işlemi kutsal olduğu ve ölümsüzlük arayışında bir mücadeleyi simgelediği için az ya da çok kirlenmiş her tür bölgeden uzakta tam bir arınmışlık içinde gerçekleştirilmelidir. Bu ayinler ve işlemler de doğal olarak laboratuvar işlerinden çok simyacının beden ve ruhuyla alakalı işlemlerdir. (Eliade, 2002a: 30-31).

4.1.1. Simya ve Taoizm

Simya ilminin çeşitli kültürlerle ve içinde bulunduğu toplumun dinleri ve inanç sistemleriyle ilişki içerisinde olduğu bilinmektedir. Simya, Çin toplumunda Taoizm’le etkileşim içerisinde olmuş ve taoist öğretileri benimsemiştir. Bununla birlikte ilk Çin simyacılarının çoğunun taoist oldukları da bilinmektedir. Taoist öğretisi aslında Çin simyasının her hücreğine nüfuz etmiş bir doktrindir. Tarih bilimi, Taoizm’in M.Ö. 4. yüzyılda yaşamış ünlü Bilge Lao Tzu’nun etrafında başlayıp gelişen bir doktrin olduğunu söylese de temel ilkelerinin çok daha eski, çok daha köklü olduğu bilinmektedir. “Yön” ya da “Doğru Yol” manasına gelen Taoizm var olan her şeyin Tao tarafından yaratılmış olduğunu savunmaktadır. Tao’nun görünür herhangi bir varlığının olmadığına ancak her şeyde ve her yerde olduğuna inanılmaktadır (Martin, 2006: 92).

‘Tao Te Ching’ ismini taşıyan ‘Yol ve Yol Erdemlerinin Kitabı’ biçiminde çevrilen temel taoist metinde şu ifadeler geçmektedir:

“Hem sağa, hem sola... O büyük Taodur ki her yöne ilerler, her şeyin içinde akar... On bin çeşit varlık onun aracılığıyla, onun sayesinde var olurlar, O varlığı ayan beyan ortada olanıdır. Hiçbir iddiada bulunmaz, niyetini sessizlik içinde yürütür. On bin çeşit varlığa can verir, besler ve yine de hiçbirine hükmetmez. Hiçbir şeyin peşinde değildir ve aslında çok da küçüktür. O on bin çeşit varlık sonunda ona dönerler ve yine o hiçbirine hükmetmez. Çok büyüktür, büyüklüğünü gösterme gereği duymaz. Büyüklüğü de esasen buradan gelir (Martin, 2006: 93).

Ayrıca Çin simyası varlığın kökenini açıklarken ying ve yang’ın bütünüleyici ilkelerini kullanmıştır. Ying edilgenliği ve dişiliği temsil ederken, yang ise aktiviteyi ve eril ilkeyi simgelemektedir. Zamanla –özellikle de Taocu çevrelerde- yang, tao’yla özdeşleşmiştir. Çin inançlarına göre iki temel öge olan yin (dişil) ve yang (eril), yeryüzü ve kozmos üzerindeki tüm maddelerde bulunmaktadır. Yaşayan her şeyde az ya da çok oranda bu temel öğeler bulunmaktadır. Bir maddede yang ne kadar baskınsa o kadar soylu, bozulmaz ve mutlak kabul edilmektedir. Simya işleminde madenlerin dönüştürülmesi maddelerdeki yin azaltılıp yang artırılarak yapılmaktadır. Bu nedenle yapay simya altını, ham altından daha üstündür, çünkü simya işlemleriyle tüm yin izlerinden arındırılmıştır (Eliade, 2002a: 15; Martin, 2006: 94).

Çin’de simya iki alt form halinde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri içsel/tinsel yönü ağır basan Nei Tan, diğeri ise simyanın laboratuvarındaki pratik boyutuna işaret eden Wei Tan’dır. Başlangıçtaki orijinal formun Nei Tan olduğu düşünülmektedir. Laboratuvar simyası olan Wei Tan ise dokuzuncu ve onuncu yüzyıllara kadar fazla bilinmemektedir (Martin, 2006: 94-95).

IX. yüzyıl sonu ile X. yüzyıl başında yaşayan Pêng Hsiao, Huişu’nun dışrak simya ile içrek simya arasında yaptığı ayrımı kendi açısından geliştirmiştir. Dışrak simya “wei tan” adını alır ve burada somut maddeler kullanılır (cıva, kurşun, zincifre vb); içrek simya “nei tan” adını alır ve bu, maddelerin ruhlarını işler. Bu tarihten, yani X. yüzyıldan sonra Taocu simya giderek daha fazla tinselleşmiştir. Madenlerin ruhları olarak adlandırılan bu aşkın madenler insan bedeninin bazı bölümleriyle özdeşleştirilmiştir. Simya deneylerinde laboratuvar malzemeleri ve araçları yerine doğrudan insan vücudu üzerinde çalışılmaya başlanmıştır. Başka bir deyişle simya, meditasyon tekniğiyle, zihinsel arınmalarla ve ruhsal eğitimle özdeşleşmiştir (Eliade, 2002a: 35).

Wei Tan simyacıları için laboratuvar boyutuna yönelirken, Nei Tan simyacıları çoğunlukla yoga ve meditasyon gibi disiplinlere yönelmişlerdir. Ancak her iki gelenek de astrolojiyi yoğun olarak kullanmıştır. Buna göre yıldızlar evrensel düzenin simgesel

anlatımıdır; faaliyette başarı da yine evreni iyi gözlemlemeye ve evrensel döngüler uyarınca davranmaya bağlıdır.

Simyacılara göre gezegenler ve yıldızlar insan yaşamını belirleyen güçlerdir ve simyacı buna müdahale edebilecek tek kişi olarak görülmektedir. Astrolojiyi iyi bilen ve disiplinli çalışan bir simyacının uğursuz astral bağlaşımları ve kötücül yıldızların etkilerini en aza indirebileceğine inanılmıştır. Bu anlamda bir simyacının mutlaka yazgının güçleriyle baş edebilecek bir konumda olması gerekmektedir, bu aynı zamanda bir hsien, diğer bir ifadeyle ölümsüz olmaya giden yolda mutlaka kazanılması gereken bir beceri olarak görülmüştür (Martin, 2006: 97).

4.1.1.1. Wei Tan ve Taoizm

Wei tan, Çin simyasının laboratuvar boyutuna, pratik yönüne işaret eden bir terimdir. Wei Tan aslında etkili iksirler ve tıbbi haplar üretmekle ilgili bir etkinliktir. Süreç içinde simya altını gerçek altından daha değerli kabul edilmeye başlanmıştır. Ko Hung’a göre bunun nedeni simya altınında “çok çeşitli madde ve madenlerin özü”nün bir arada bulunmasıdır. İksirler de yine sadece ölümsüzlük için kullanılmamaktadır. Bu karışımların çoğu aslında hastalıkların tedavisi ya da genel anlamda sağlığın korunması için de kullanılmaktadır (Martin, 2006: 95).

Dışrak simya olan wei tanda, zincifre, bakır, kurşun, cıva gibi madenler kullanılarak simya altını etme yoluna gidilmiştir. Her ne kadar laboratuvar pratiklerinden ibaret görünse de wei tan simyası da Taoizm ile etkileşim içerisinde olmuştur. Ayrıca Çin’de wei tan (laboratuvar) simyasının kökeni demircilere kadar dayandırılmaktadır. Bu bağlamda Çinli demircilerin erginlenme ayinleri ve mysteria’ları (gizli yapılan dua, ibadet), sonraları Taoculuk ve Çin Simyasına miras kalacak geleneklerin bir parçasını oluşturmaktadır. Ancak dökümcü, demirci ve simyacı arasındaki ortak nokta, üçünün de cevher ile ilişkilerinin büyüsel-dinsel bir deneyime dayandığını ileri sürmeleridir. Bu deneyim onların tekelinde olmuştur ve meslek sırlarını erginleme ayinleri sırasında sonrakilere aktarmışlardır; her üçü de hem canlı hem de kutsal saydıkları bir Madde üzerinde çalışırken, çabalarının amacı Madde’nin dönüşmesi, “mükemmelleşmesi”, “başkalaşması” olmuştur (Eliade, 2011: 8).

Simya fırınına antik demircilikten miras alan Taocularda, ölümsüzlük artık (II. Han hanedanından beri) büyülü bir aracın dökülmesiyle elde edilmiyordu (böyle olunca demirci ocağı için bir kurban sunulması gerekmektedir), ölümsüzlük artık “tanrısal zincifreyi” üretebilene aittir. O andan sonra yeni bir tanrısallaşma aracı elde edilmiştir. Bu düşünceye göre Tanrılara benzemek için sıvı altın ya da zincifre içmek yeterli görülmüştür. Özellikle yeni Taocu dönemde simyacı Çin toplumunun dönüşümü nedeniyle sakatlanmış ya da bozulmuş bir “eski hikmeti” yeniden bulmaya çabalamıştır (Eliade, 2011: 117-118).

Taocu Ölümsüzlerle ilgili efsanevi yaşamöyküsü derlemesi olan Lie-sien Tchouan zincifreyi ömür iksiri olarak zikreden en eski metinlerden biri olarak kabul edilmektedir. “Han hanedanından ilk imparatorların iktidarları sırasında simyacılar zincifreyi altın elde etmek için kullanmışlardır (altın tüketilmemekte ama sihirli kap kacak yapımında kullanılmaktadır, bu da ara aşamadır). Ancak M.S. ilk yüzyıllardan

itibaren zincifrenin yutulmasıyla bedenin kıpkırmızı olacağına inanılmıştır” (Eliade, 2011: 128).

Gerek Çin’de olsun gerek diğer kültürlerde olsun simyacı kendisini toprak ananın yerine koymakta ve madenlerin doğumunu özellikle de mükemmel maden olan altın haline gelme süreçlerini hızlandırmaktadır. Çin’de özellikle de Taocu yaklaşımda yer alan yin-yang olgusu her şeyde görüldüğü gibi simyada da görülmektedir. Buna göre her madenin yin-yang özelliği vardır. Yin (dişil) özelliği her madende bulunmaktadır, en mükemmel maden olan doğal altın da yin özelliği vardır. Fakat her madende farklı seviyelerde bulunmaktadır. Yang (eril) özellik bir madende ne kadar çoksa o maden o kadar kutsallık kazanmış demektir. Doğal altın da madenler içinde en yüksek yang özelliğine sahip maden olarak kabul edilmektedir. Simya altınının doğal altından daha değerli ve kutsal kabul edilmesinin nedeni de simya ustasının zincifreyi elde ederken yin özelliğine sahip madeni simya prensiplerine uygun olarak fırında pişirerek olgunluğa ulaştırması ve yang yönünden en üst seviyeye getirmesidir.

Taoist anlayışa göre yang bulunan tüm maddeler az ya da çok bu kozmik ilkenin erdemlerine de sahip olmaktadır. Yang’a karışan herkes –yani biyolojik yaşamında yang oranı yüksek maddeleri bünyesine alan herkes- bu ilkenin tüm erdemlerini de paylaşır: açıklık, sağlık, uzun ömür, güç, ölümsüzlük vb. Bu erdemler biyolojik, toplumsal ve tinsel olarak her düzeyde kendilerini göstermektedirler. Bundan dolayı Çin’de kutsal bitki güçleri içeren kimi taşların (özellikle yeşimin) etkisine inanılmıştır. Bu arada bazı geleneksel kültürlerde değerli ve yarı değerli taşlara tılsımlı ve sağaltıcı güçler de atfedilmiştir (Eliade, 2002b: 75).

Bu nedenle Çinliler en eski çağlardan beri bu tür maddeleri kullanmışlardır. Bunları gerek simya yoluyla sindirerek gerek üstlerinde taşıyarak güç, sağlık, uzun ömür kazandıklarına inanmışlardır. Çünkü bu maddeler içerdikleri büyüsel erdemlerin yanı sıra güneş ve gezegenlerin ilkelerini simgelemektedirler.

Yin içeren maddeler toprak ilkesinin, madenlerin ve bitkilerin rahmi olan verimli toprağın simgeleri; altın, yeşim taşı gibi yang açısından zengin olan madenler, bunları taşıyanlara (ya da sindirim yoluyla bunları özümseyenlere) uzun ömür ve mükemmel bir sağlık getirmekle kalmamakta, simgeleri oldukları güneş ve gezegenlerin ilkeleriyle uyum içinde bulunulmasını sağlamaktadırlar (Eliade, 2002a: 16).

Örnek vermek gerekirse, Çin’de incinin evrensel dölyatağını simgeleyip, onu taşıyan kadına doğurganlık vereceğine, yeşimin ebedi, değişmeyen güneş ilkesini simgeleyip, onu taşıyan kişinin bu büyüsel erdemleri özümseyeceğine, bu erdemlerinse ölümden sonra o kişinin cesedinin çürümesini bile engelleyeceğine inanılmaktadır (Eliade, 2002b: 62).

Ko Hung, “Ölünün dokuz deliğine altın ve yeşim koyulursa çürümeye karşı dayanıklı olacaktır.” diye yazmaktadır. Buna göre kozmolojik ilke olan yang ilkesini içlerinde barındırdıklarından dolayı altın ve yeşimin bedeni çürümeye karşı koruyacağına inanılmaktadır (Eliade, 2011: 122).

Tao Hung-Çing de (V. yüzyıl) şu belirlemelerde bulunulmuştur: “Eski bir mezar açıldığında içindeki ceset canlı gibi duruyorsa bilin ki, bedenin içinde ve dışında fazla miktarda altın ve yeşim vardır. Nitekim Han hanedanlığının kurallarına göre

hükümdarlar ve beyler bedenleri çürümesin diye incilerle, yeşim kılıflarla süslenmiş giysilerle birlikte gömülmüşlerdir” (Eliade, 2011: 122-123).

Çin toplumunda simya için Yang bulunan maddeler için liste tutulduğu da anlaşılmaktadır. Bu listelere her hanedan döneminde rastlanılmaktadır. Buna göre yang bulunan maddelerin yalnızca altın, gümüş ve yeşim gibi maden ve taşlardan ibaret olmadığı görülmektedir. Bunların yanı sıra kimi hayvanların ve bitkilerin de yang içermeleri nedeniyle iksir niteliği taşıdıklarına inanılmaktadır. Yang ilkesini barındıran hayvanlar arasında en ünlüleri kaplumbağa, horoz ve turna kuşudur. Ayrıca Çin toplumunda kaplumbağa ve turna kuşu ölümsüzlük simgeleri olarak görülmektedir. Bu nedenle kaplumbağa kabuğu ve turna yumurtasıyla yaşam gücünü arttıran içecekler yapılmaktadır. Büyük miktarda yang içeren ve uzun ömür sağlamak için kullanılan bitkilere gelince bunlar arasında chih (Çin edebiyatında geçen adıyla mutluluk otu ya da ölümsüzlük otu), çam ve şeftali ağacı yer almaktadır (Eliade, 2002a: 16-17).

Taocu üstatların en son amaçları olan “bedensel ölümsüzlük” genellikle laboratuvarda hazırlanmış iksirler içilerek elde edilmektedir. “Dış simya” (wei tan) uzmanı VII. yüzyıldaki büyük iyatrokimyacı Sun Ssu-mo, iksirlerin etkisini ve bunların geleneksel reçetelerle yapılabileceğini belirtmektedir. Tan çing yao çueh (Klasik Simyacıların Temel Formülleri) adlı yapıtının Önsöz’ünde Sun: “Ateşte cevherleri döngüsel olarak dönüştürüp sağlamlaştırarak İksir hazırlama tekniklerini, ayrıca içilebilir yeşim ve sıvı altın yapımını sağlayabilecek diğer formülleri denemeye başladım. Ancak bu teknikler gizemli ve çok zor, anlaşılmaz ve sonu belirsiz. İçrek yetileri olmayan biri bunları nasıl anlarsın ki?” şeklinde yazarak bir yandan da formüller ve tekniklerdeki kapalılığa değinmiştir (Eliade, 2011: 124-25).

Diğer yandan, Çin simyasında ölümsüzlüğe altın, yeşim, inci vb şeylerin sindirilmesiyle ulaşılmaya çalışılmasının yanı sıra simya altınıyla yapılmış eşyalardan yeme içme yoluyla da ulaşılabileceğine inanılmaktadır. Bu nedenle simya altınından yapılmış sürahilerin özel güçleri olduğuna, ömrü sonsuza kadar uzatacağına inanılmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak, Ko Hung şöyle yazmaktadır: “Eğer bu simya altınından tabak çanak yaparsanız ve bunlarla yiyip içerseniz uzun yaşarsınız”. Aynı yazar başka bir yerde: “Gerçek insan altın yapar, çünkü onu ilaç gibi kullanarak (yani besin gibi sindirerek) ölümsüz olmak ister” diye yazmıştır. Ancak etkili olması için altının hazırlanması, yapılması gerekmektedir. Simyevi süblimasyon ve dönüştürme yoluyla üretilen altının üstün bir canlılığı vardır, bu sayede ölümsüzlük elde edilebilmektedir (Eliade, 2011: 123).

Her ne kadar Elikser ya da ölümsüzlük iksiri asıl amaç olsa da, Çinli simyacılar araştırmaları aracılığıyla, Çin kültüründe ve toplumunda köklü değişimler yaratacak keşiflerin de önünü açmışlardır. Wei Tan olarak anılan laboratuvar simyası, botanikte, bitkisel tedavide, zoolojide, parfümeride, metalürjide ve astronomide sayısız keşfin önünü açmış ve yine metal işleme, boyacılık ve seramik gibi alanlarda teknik ilerlemelere aracı olmuştur. Bundan başka Çin tıbbının her alanda ilerlemesine ön ayak olmuştur. Örneğin, maden sularının, minerallerin ve bitkilerin faydaları bu sayede keşfedilmiş, böbrek rahatsızlıklarından kaynaklanan ağrıları dindirecek haplar geliştirilmiş, dolaşımı düzenleyecek tozlar bu sayede hazırlanmış, akupunktur ortaya

çıkmiş ve yine soya fasulyesinin proteince zengin olduğu anlaşılmıştır (Martin, 2006: 95-96).

Wie Tan simyasında, simya işlemleri simgesellikten çok laboratuvarda gerçekleştirilen maddi işlemler olmuştur, ama kimyanın amacından farklı bir amaca hizmet etmiştir. Kimyacı maddenin yapısına nüfuz edebilmek için fiziksel ve kimyasal görüngüleri tam olarak gözlemlemeyi iş edinmiştir; oysa simyacı maddenin ve insan yaşamının başkalaşımı sırasında düzenlendiği biçimiyle cevherlerin çileleri, ölümleri ve evlilikleri konusuyla ilgilenmiştir (Eliade, 2011: 10).

4.1.1.2. Nei Tan ve Taoizm

Nei tan, Çin simyasının içrek yönünü ifade etmede kullanılan bir terimdir. Bununla birlikte nei tan, yoga, meditasyon ve çileci teknikleri içerisinde barındırması nedeniyle tinsel bir özelliğe de sahiptir.

Belirli bir çağdan sonra dış simya (wei-tan) dışrak olarak görülmüş ve yogacı türdeki (nei-tan) ve tek “içrek” simya olarak belirlenen iç simyayla zıtlaştırılmıştır. Nei-tan içrek hale gelmiştir, çünkü simyacı, iksiri mistik fizyoloji yöntemleriyle, bitkisel ya da madensel cevherleri kullanmadan kendi bedeninde üretmektedir (Eliade, 2011: 132).

Nei Tan laboratuvar sürecinden çıkarsanan metaforları yaşamı betimlemek için kullanmıştır. Metaller çoğunlukla organlarla özdeşleştirilmişlerdir. Örneğin kan ve sperm cıvanın içsel karşılığı olarak görülürken, değişime giren esas madde olan kurşun ise bedensel güçle ve nefesle özdeşleştirilmiştir. Aynı Wei Tan simyası gibi, Nei Tan simyasının da amacı uzun yaşama ve ölümsüzlüğe ulaşmak olmuştur, ancak bunun için laboratuvar çalışması yerine yoga ve meditasyonu kullanmıştır (Martin, 2006: 96).

Çin simyanın tinsel boyutu olan Nei Tan’ın üç temel aşamasından söz edilmektedir. Bununla birlikte Nei Tan’da simyacılar özetle; yoga, meditasyon, nefes egzersizleri ve katı beslenme rejimleri aracılığıyla vücudun enerji akışını koruyup, kontrol ederek daha uzun bir yaşama ulaşmaya çalışmışlardır. Daha uzun bir yaşamla hedeflenen şey ise yüksek amaçları gerçekleştirmek için mükemmelleşmeye gereksinim duyan simyacıya zaman kazandırmaktır (Martin, 2006: 96-97).

Simyanın tefekkürü ve çileci bir tekniğe dönüşmesi, Zen okullarının gelişimi sırasında XIII. yüzyılda doruğa ulaşmıştır. Tao-Zen simyacısının önemli temsilcisi, Po Yu-Çuan adıyla da bilinen Ko Ç’ang-Keng’dir. İçrek simyanın üç yöntemini, Chi, Ching ve Sheen’i şu şekilde açıklamaktadır: “İlkinde beden kurşun görevi görür, kalp cıva görevi; “meditasyon” (dhyana) gereken sıvıyı, zeka kıvılcımları da gereken ateşi verir”. Ko Ç’ang-Keng şunları ekler: “Bu yöntemle genelde on ay süren bir gebelik göz açıp kapayıncaya kadar geçebilir” (Eliade, 2011: 133).

Nei Tan’ın üç temel aşamasından Chi aşamasına göre, Çin simyasında metaller yaşam gücü soluğunu temsil eden Chi’nin çocukları olarak görülmektedirler. Buna göre Chi metalleri rahmine alan, besleyen ve olgunluğa eriştiren güçtür. Bu düşünce Hint mitolojisindeki Prakrti’ye karşılık gelmektedir (Martin, 2006: 94).

Ko Ç’ang-Keng’in önerdiği içrek simya yöntemleri kurşun ögesinin yerini nefes, cıva ögesinin yerini ruh almaktadır. Bunun anlamı şudur: Simya yapısı nefes alıp verme ve psikik aşamalarda çalışarak, yani bir tür yoga (nefesin tutulması, psiko-mental sürecin denetlenip durdurulması) yaparak gerçekleşmektedir. Üçüncü yöntemde ersuyu kurşunun, kan cıvanın, böbrekler suyun, tin de ateşin yerini tutmaktadır (Eliade, 2011: 134).

Solumayı durdurmanın en son aşamasına ulaşarak ritim kontrolü çalışmalarına gelince, birkaç yüzyıldan beri Çinli simyacının disiplinine girmiş bulunmaktadır. Pao Pu'tzu yeniden gençleşmenin bin kalp atımı boyunca nefesin durması sonucu elde edildiğini yazmıştır: “Bir yaşlı bu aşamaya geldiğinde delikanlıya dönüşecektir” (Eliade, 2011: 135).

Hint etkisiyle kimi Yeni Taocu mezhepler, tıpkı “sol el” Tantracıları gibi nefesin durdurulmasını, ersuyunu ve psiko-mental akışı tutmanın bir yolu olarak görmüştür. Çinlilere göre hem nefesin hem de ersuyunun tutulması ömrü uzatmaktadır. Ama Lao tzu ve Chuang Tzu daha o zamanlar “yöntemli solumayı” bildiklerine ve “embriyon solumasını” başka Taocu yazarlar da yücelttiğine göre nefesle ilgili tekniklerin yerelliği sonucuna varılmıştır. Embriyon Soluması İçin Sözlü Formüller adlı eserin önsözünde: “Embriyon soluması”nın amacı embriyonun ana rahmindeki nefes alıp verişine öykünmektir. Kaynağa, kökene dönerek insan yaşlılıktan kurtulur, embriyon durumuna döner” diye yazmaktadır (Eliade, 2011: 135-136).

Öte yandan Taocu, hayvanlara ve bitkilere öykünerek kendini baş aşağı asarak, ersuyunun özünü beynine akıtmaya çalışmıştır. Taoculara göre ünlü zincifre tarlaları (tan-t'ien'ler), beynin ve karnın en gizli yerinde bulunmaktadır ve ölümsüzlük embriyonu simyevi olarak buralarda hazırlanmaktadır. Bu zincifre tarlalarının bir diğer adı K'un Lun'dur. K'un Lun hem ölümsüzlerin evi olan Batı Denizinin Dağı'dır hem de “bir mağarayı andıran odaya” ve “nirvanaya” (ni-wan) sahip beynin gizli bir bölgesidir. Buraya mistik tefekkür yoluyla girmek amacıyla, yaratılmamış dünyanın ezeli, cennetsi, bilinçsiz haline benzeyen bir “Kaos” durumuna (houen) geçilmesi gerekmektedir.

Burada iki ögeye özellikle dikkat etmek gerekmektedir:

- (1) Mitsel K'un Lun dağı ile beynin ve karnın gizli bölgelerinin eşleştirilmesi
- (2) Tefekkür yoluyla gerçekleştiğinde bu gizli zincifre tarlalarına girişi ve böylelikle ölümsüzlük embriyonunun simyevi olarak hazırlanmasını sağlayan “Kaos” durumuna yüklenen rol (Eliade, 2011: 129).

Bir simya metninde geçen şu sözler anlamlıdır: “zincifre (yani ölümsüzlük hapı) yetiştiren kişi Gök'ü örnek alıp Yeryüzünü biçimlendirir. Bunları kendi içine dönerek arar ve o zaman birden bedeninde sukabağı biçiminde bir Gök bulur.” Gerçekten de simyacı bilinçsizliğin “Kaos” durumuna ulaştığında topu topu tırnak kadar olan varlığın en gizli yurduna gireceğine inanmaktadır. Simya işlemleri için kaçınılmaz olan meditasyonun yarattığı “Kaos” durumu ezoterik simyayla birçok bakımdan ilgili görülmektedir. İlk madde, yalnızca cevherin ilk hali olarak değil simyacının iç deneyimi olarak da anlaşılmaktadır. Maddenin mutlak belirsizlik biçimindeki ilk haline indirgenmesi iç deney düzeyinde doğum öncesi duruma, embriyonun durumuna dönüşe denk düşmektedir (Eliade, 2011: 130-131).

Bu nedenle regressus ad uterum (rahme geri dönüş) yoluyla yeniden gençleşme, ömrün uzaması teması Taoculuğun ana motiflerinden birini teşkil etmiştir. En çok kullanılan yöntem “embriyon soluması” olmuştur. Ama simyacı embriyon durumunu, fırında malzemeleri katıp karıştırarak da elde edebilmektedir. Bağdaştırmacı bir Taocu metninde geçen, “Bu nedenle, bağışlayıcı (Budha) Jou-lai (=Tatha□gata), insanlara ateşle çalışmanın (simyevi) usulünü gösterdi ve onlara kendi (gerçek) doğalarını ve

yaşam paylarını(n bütünlüğünü) yeniden yapmak üzere tekrar ana rahmine girmeyi öğretti” şeklindeki ifade rahme geri dönüşün önemini göstermektedir. Hem Taocuların hem de simyacıların yücelttikleri bu “rahme dönüş” aslında kültürün henüz arkaik katmanlarında belirlenen daha eski ve daha yaygın bir tasavvurun gelişmiş hali olarak görülmüştür. Bu da Dünya’nın kökenlerine doğru simgesel olarak inme yoluyla, yani kozmogoninin yeniden canlandırılması yoluyla sağaltmayı ifade etmektedir. Çinli Taocular ve simyacılar bu geleneksel rahme geri dönüş yöntemini ele almış ve tamamlamışlardır. Bunu kimi özel hastalıkların sağaltılmasında kullanmak yerine öncelikle insanın zamanın yarattığı aşınmalardan, yani yaşlılık ve ölümden korumak için kullanmışlardır (Eliade, 2011: 131-132).

Her şeyden önce cevherler ve metaller Toprakta ana karnındaki embriyon gibi “büyüyen” organizmalarla eşleştirilmiştir; sonra İksirin (=Filozof Taşı) hem bir metalin hem de bir embriyonun özelliklerine sahip olduğu düşüncesi gelmektedir, son olarak her ikisinin de (metal ve embriyonun) büyüme süreçlerinin mucizevi biçimde hızlandırılması ve bunun sonucunda da hem varlığın madensel düzeyinde (yani altın üretilerek) hem de insansal düzeyinde ölümsüzlük iksiri üretilerek olgunluğa ve kusursuzluğa ulaşma fikri gelmektedir. Çünkü mikrokozmos makrokozmos eşliği sayesinde iki düzey –madensel ve insansal- birbirine denk kabul edilmektedir. İçrek simyanın (nei tan) bu pratik uygulaması geleneksel Çin sisteminde İnsan-Evren eşleşmesinin örtük anlatımıdır. Belirli bir düzey üzerinde çalışıldığında diğer bütün denk düzeylerde sonuçlar alınmaktadır (Eliade, 2011: 133-134).

Simya yöntemleri ile Yogacı-Tantracı tekniklerin kaynaşması (hem nefesi durdurmayı hem de “ersuyunu tutmayı” içerirler) iki yönde ilerlemiştir: Çinli simyacılar Tantracı ayrıntılara sahip Taocu yöntemleri alırlarken, Taocular da simya simgeciliğini kullanmışlardır (Eliade, 2011: 134-135).

Çin’de mistik metalürji ile simya arasında bir bağ olduğunu söylemek mümkündür. Marcel Granet’in dikkat çekmiş olduğu gibi “Taoculuk büyülü sanatların ve ilk güçlerin sırlarını ellerinde tutan en ayrıcalıklı kişiler olan demirci loncalarına kadar gider.” Şu halde simya teknikleri Taocu ve Yeni Taocu çevrelerde yayılmıştır. Taoculuk yüzünü kısa sürede bu geleneklerin temsilcilerine sempatiyle, hatta coşkuyla dönmüştür. Bu durum Taocuların, perhiz, beden eğitimi, koreografi, nefes alıp verme, esrime, sihir teknikleri, ayrıca Şamanizm ve ruhçu vb teknikler olan “halka ait inançlara” hayranlığı olarak ifade edilmiştir (Eliade, 2011: 117-118).

Dolayısıyla Taocu simyacıların uzun ömür ve ölümsüzlük hakkındaki fikirleri yarı evrensel mitolojiler ve folklorlar alanına aittir. “Ölümsüzlük otu”, yaşam yüklü ve ebedi gençlik iksiri içeren hayvansal ya da bitkisel cevherler gibi kavramlar, ayrıca Ölümsüzlerin oturduğu, girilemeyen bölgelere ilişkin mitler, Çin’in sınırlarını aşan bu arkaik düşünceye aittir (Eliade, 2011: 118-119).

Çinli simyacılar, simyacının içsel boyutunun, yani simyacının yaşadığı öz dönüşümün çalışmanın temel amacı olduğunun her zaman bilincinde olmuşlardır. Elixir, hazırlanan bir hap, bir karışım ya da bir metafor... Bunların her biri ölümden yaşama geçişi temsil etmektedir (Martin, 2006: 96).

4.2. Hint Simyası

Asya coğrafyasının en eski medeniyetlerinden biri olan ve tarihte birçok kültürel kaynaşmaya ev sahipliği yapmış olan Hindistan aynı zamanda çok sayıda dini inanç sisteminin varlığını sürdürdüğü geniş bir coğrafyadır. Hint kültürü pek çok medeniyeti etkilemiş aynı zamanda pek çok medeniyetten etkilenmiş zengin bir kültürdür. Örneğin kendi kültürel yapısında ve inanç sistemlerinde var olan yoga ve meditasyon gibi teknikler bugün ülkemiz de dahil olmak üzere pek çok ülkede uygulanmaktadır.

Hindistan toplumunun; geleneğinde var olan çileci pratik ve alışkanlıklar sayesinde ortalama bir insandan kat be kat fazla yaşayan “ölümsüz bilgiler” yetiştirmiş olmakla övündüğü bilinmektedir (Martin, 2006: 73).

Hindistan’da tinsel bir teknik olarak simya da bu pratikler arasındaki yerini almıştır. Yogi-simyacılarla ilgili Arap ve Avrupalı gezginlerin belirttiği “halk” geleneği bulunmaktadır. Bunların nefesi ritimli hale getirerek (prāṇa-yaṁa) ve bitkisel ve madensel ilaçlar kullanarak gençliklerini sonsuzca uzatabildiklerine, sıradan metalleri de altına dönüştürebildiklerine inanılmaktadır. Çok sayıda efsane simyacıların, yogi-fakirin, havada uçuş ve görünmezlik gibi kerametlerinden söz etmektedir. (Eliade, 2011: 137).

Yogilerin ve Hint simyacılarının görünmezlik, havaya yükselme ve büyüsel uçuş gibi ünlü yogi güçlerine sahip oldukları bilinmektedir. Evrensel Şamanizm gibi yoga da bunları “ateşe hakim olmayla” birlikte mucizevi güçler olarak sıralamaktadır (Eliade, 2009: 276).

Ayrıca Hindistan’a giden seyyahlar kimi çilecilerin ve yogilerin ömrü uzatmaya yönelik bazı simya reçetelerini hazırlayıp kullandıklarını gözlemlemişlerdir. Ama burada söz konusu olan Hintli münzevilerin hazırladığı geleneksel ilaçlar, çileci ortamlarda keşfedilen ve kuşaktan kuşağa aktarılan besleyici ya da şifalı bitkiler değildir. Seyyahlar kimi zaman bitki kökenli kimi zaman mineral kökenli bir simya içeriğinden söz etmektedirler (Eliade, 2002a: 40).

Kaynaklarda bazı Türkistan şeflerinin Hindistan krallarına elçiler gönderdikleri, bu elçilerin taşıdıkları mektuplarda: “Şeflerimiz, Hindistan’da insan ömrünü uzatan geleneksel ilaçlar olduğunu öğrenmiş olup bu geleneksel ilaçlar sayesinde Hindistan kralının oldukça ilerlemiş yaşına karşın hala hayatta olduğunu bilmektedirler” diye yazdığı belirtilmektedir. Hindistan’da büyüyen ve sonsuz yaşama kavuşturan bir bitkiyle ilgili efsane, Keyhüsrev zamanında Pers’de yayılmıştır. Emir Khusru’ya göre, Hintliler ömürlerini nefes alıp verişlerini yavaşlatıp belli bir düzene sokarak uzatmışlardır. Sanatları sayesinde Brahmanlar günlük yaşamdaki nefes alıp verişlerinin sayısını azaltarak uzun bir ömre sahip olmaktadır. Bir yoginin nefes alıp verişini bu biçimde yavaşlatarak üç yüz elli yıldan uzun yaşadığından söz edilmektedir. Bu efsaneler bizi Hint simyasının geliştiği doğal ortamlara götürmektedir. Bu Hintli çileci simyacılar büyüsel güçler, uzun ömür ve ölümsüzlüğün peşinde olmuşlardır. Yeni bir döneme kadar bilimsel kaygılara, doğayı ya da yasalarını bilmeye yönelik arzulara rastlanmamaktadır. Gizemciliğin sürekli kaygısı olan ölümsüzlük fikrinden, insan yaşamını kolaylaştırmayı amaçlayan büyüsel tekniklerden söz edilmektedir (Eliade, 2002a: 42-43).

Hint simyasının tarihsel kökenleri konusunda farklı görüşler mevcuttur. Kimi şarkiyatçılara (A. B. Keith, Lüders) ve bilim tarihçilerinin çoğuna göre (J. Ruska, Stapleton, Renhardt Müller, E. Von Lippmann), simya Hindistan’a Araplarca getirilmiştir. Bu yazarlar özellikle cıvanın simyadaki önemini ve metinlerde geç ortaya çıkışını vurgulamışlardır (Eliade, 2011: 141-142).

Kimi yazarlara göre (örneğin Hoernle), cıva M.S. 4. yüzyıla ait “Bower Yazması”nda zaten belirtilmektedir. Öte yandan Hindistan’da da başka ülkelerde olduğu gibi, metalürjinin başlangıçta kutsal bir etkinlik olarak görülmüştür. Bu dönemle ilgili Rigveda, demircilerin bildiği bazı bitkisel ilaçlardan söz etmekte ve büyü, gizemcilik ve madencilik arasındaki karanlık ilişkileri de ortaya koymaktadır. Bununla birlikte II. ve V. yüzyıl arasında konumlanan birçok Budacı metinde metallerin ve cevherlerin altına dönüştürülmesi konusundan söz edilmektedir. Avatamska Sutra’da (II.-IV. yüzyıl) şöyle denilmektedir: “Hataka diye bir öz vardır. Bu çözeltilinin bir liang’ı, bin liang’lık tuncu saf altına dönüştürebilir. Mahaprajnaparamitopadeşa’da şöyle denir: “İlaçlar ve büyüsel sözlerle tunç altına dönüştürülebilir. İlaçlar ustaca kullanılırsa gümüş altına, altın gümüşe dönüştürülebilir. Manevi güç sayesinde bir insan kili ya da taşı altına dönüştürebilir” (Eliade, 2011: 142; 2002a: 64).

Uzun ömürle ilgili en açık metin El Biruni’nin Hindistan tarihi üzerine yazdığı kitapta yer almaktadır. El Biruni Hindistan’ı pek çok kere ziyaret etmişti ve Hintlilerin kendilerine ait bir simyaları olduğunu söyledikten sonra şu sözleri ekler: “Simyaya benzer bir bilimleri vardır ve kendilerine özgü bir bilimdir bu. Adı rasayana’dır, rasa’dan yani altından üretilen bir sözcüktür. Belirli işlemlerle, çoğunlukla bitkisel kökenli belirli ilaçlarla ve geleneksel ilaçlarla sınırlı bir sanattır söz konusu olan. Amaçları iyileşme umudu olmayan hastaları sağlıklarına kavuşturmak, ihtiyarları ergin olduktan hemen sonraki gençlik dönemlerine döndürmekti: beyaz saçları siyahlaşacak, duyuları eski keskinliklerini kazanacak ve insanların yaşamları çok uzayacak”. El Biruni’nin metninden yapılan bu alıntı kesin bir biçimde, minerallere yönelik çeşitli işlemlerden (süblimasyon, kireçsilemek, analiz) oluşan alışılmış maden simyasından farklı olarak özgün bir simya olduğunu kanıtlamaktadır (Eliade, 2002a: 44-45).

Rasayana, (simya) teriminin tarihi önemlidir. Rasa sözcüğünün sözcük anlamı “öz, su”dur; sonradan cıvayı ifade etmeye başlamıştır. El Biruni’nin bunu yanlışlıkla altın olarak çevirdiği düşünülmektedir. Buna göre rasayana’nın anlamı “cıvanın yoludur” (ya da aracıdır). Öte yandan geleneksel Hint hekimliğinde (Ayurveda) gençleşmeyle ilgili bölümün adı da rasayana’dır. Üstelik hastaların iyileştirilmesini amaçlayan bakım ve özellikle yaşlıların gençleştirilmesi, esas olarak hastaların karanlık bir odaya belirli bir süre boyunca kapatılmasından ibarettir. Karanlığa kapatılma sırasında hasta rahme geri dönüş işlemine maruz kalmakta ve bu da onun “yeniden doğmasını” sağlamaktadır. Bu hekimlik ritüeli bazı arkaik erginlenme törenlerinin, özellikle diksa’nın (“kutsanma”) bir uzantısı olarak görülmektedir. Bu uygulamaya göre kurban sunan kişi özel bir yere kapatılır, burada onu rahipler embriyon haline getirirler. Amaçları kişinin göksel dünyada yeniden doğmasını sağlamak ve onu tanrılara denk kılmaktır. Kısaca simgesel olarak embriyon haline dönmeyi sonra da daha üst bir tinsel düzeyde yeniden doğmayı (tanrısallaşma, ölümsüzleşme) gerçekleştiren eski bir erginleme ritüeli, geleneksel hekimlikte bir gençleşme aracı olarak yorumlanmış, bu yorum sonradan simya anlamını taşıyacak bir terimle ifade edilmiştir (Eliade, 2011: 138-139).

Eliade’a göre, insan yaşamını sonsuza kadar uzatabilme inancı gibi dönüşüm inancı da Hindistan’da Arap simyacıların etkisinden önce de var olmuştur. Dönüşüm gerek ilaçlar gerekse yoga sayesinde gerçekleşebilmektedir. Cıvanın Hindistan’a Müslüman simyacılar tarafından getirildiği varsayılsa bile bu Hint simyasının kökenini oluşturmaz: Simya Tantracı yoga teknikleri ve ideolojilerine paralel olarak yüzyıllarca varlığını sürdürmüştür. Cıva, Hintli simyacıların zaten bildikleri ve kullandıkları cevherler listesine dahil edilmiştir (Eliade, 2011: 142-143).

Efsanelerde ve Hint folklorunda çilecilerin bronz ya da başka madenleri bazı bitkileri kaynatarak elde ettikleri sıvının yardımıyla altına dönüştürdüklerine dair anlatılara rastlanmaktadır. Hint simyasında da Çin’de olduğu gibi arkaik “ölümsüzleştirme” ve “tanrısallaştırma” ritüelleri, bitkiler ve madensel cevherler yoluyla gençleştirme yöntemleriyle ilişkilendirilmektedir (Eliade, 2002a: 50; 2011: 139).

Erken dönem Hint simyası metinleri arasında ünlü Budist bilge Nagarjuna’ya ait olan metinler önemli bir yer teşkil etmektedir. Budist inançlarına göre, çok uzun bir yaşam sürmüş olan bilge Nagarjuna, o dönem bölgenin hemen her yerinde boy göstermiş olan Budist topluluklara çok iyi bildiği büyü ve sihir sanatı aracılığıyla rehberlik etmiş, gelişmelerine ön ayak olmuştur. Gençliğinde son derece zeki, çalışkan ve iyi kalpli biri olan Nagarjuna, yine bu yaşlarda simyaya gönlünü kaptırmıştır. Erken dönem kimya metinlerinin tipik bir örneği olan Rasaratnasamuccaya adlı eserinde bir simyacıya sahip olması gereken niteliklere dair söyledikleri, Ko Hung ile benzerlikler göstermektedir:

“Ancak ve ancak doğruluktan ayrılmayan, ayartıcı zevklere kapılmayan, tanrıyı seven ve belli bir beslenme rejimini harfiyen uygulayabilen kişiler kimya çalışması için uygundur” (Martin, 2006: 99; Eliade, 2011: 174).

Nagarjuna cevherlerin dönüştürülmesinin hem şifalı otlar (osadhi) yoluyla hem de samadhi gücü, yani yoga yoluyla elde edilebileceğini belirtmektedir (Eliade, 2011: 142).

Nagarjuna’ya atfedilen risale olan Rasaratnakara’da çömez şöyle tanımlanmaktadır: “Zeki, işine kendini adanmış, günahsız, tutkularını dizginleyen.” Rasaratnasamuccaya’da ise: “Kim ki hakikati sever, günahlara kendini kaptırmaz, tanrılara tapar, işte yalnızca o kişi kendine hakimdir ve bir oruç ve uygun bir perhizle yaşamaya alışmıştır; işte yalnızca böyle kişiler simya işlemlerine girişebilirler” şeklinde ifadelerle yer vermiştir. Laboratuvar saf olmayan her tür nesneden uzakta, ormanda olmalıdır. Aynı metin öğrencinin ustasına saygı duyması, Şiva’ya tapması gerektiğini, çünkü simyanın bizzat Şiva tarafından açıklandığını söylemektedir. Diğer yandan bir simyacıya ustasına saygı duyması ve sanatı ölümlülerle paylaşan tanrıça Şiva’ya kalpten bağlı olması gerekmektedir. Simyacıya üzerinde çalıştığı materyal pratik (ilk madde) olduğundan Şiva bu simya geleneğinde önemli bir tanrıça figürüdür. Tüm varlıkların kökeni olan ilk madde pratik aynı zamanda tanrıçanın görsel tezahürüdür (Martin, 2006: 99; Eliade, 2011: 143-144).

4.2.1. Hint Simyasında Cıvanın Önemi ve Pratik Simya

Simyanın her zaman hangi yoldan olursa olsun ölümsüzlüğe ya da özgürlüğe kavuşmak şeklinde tinsel bir işlevi de bulunmaktadır. Bu nedenle Çin simya geleneğinde olduğu gibi, burada da sürekli vurgulanan nihai amaç, simyacıyı zamanın tahribatlarından özgürleştirmektir. Üzerinde çalışılan materyaller sürekli bir oluş ve dönüşüm halinde olduğundan, simyacı da aslında bu süreçte belli bir dönüşüm yaşamaktadır (Martin, 2006: 98; Eliade, 2002a: 61).

Özgürleşme insan bedeninin istikrarına bağlıdır ve bu nedenle bedeni güçlendiren ve ömrü uzatan cıva da bir kurtuluş yolu olarak görülmüştür. Madhava simyanın kurtarma işlevinin üzerinde durmaktadır. “Cıva sistemi yalnızca bu madenin üstün niteliklerine yapılan bir övgü olarak görülmemelidir, çünkü en üstün amaca, özgürlüğe ulaşmayı sağlayan doğrudan etkili bir araçtır.” Özgürleşmek, Hint

felsefesinin ve gizemciliğinin tek amacıdır, bu da simyanın tinsel teknikler içindeki yerini doğrulamaktadır (Eliade, 2002a: 46-47).

Cıva, Hindistan’da IV. yüzyıldan bu yana, Sanskritçe yazılan bize kadar ulaşmış en eski tıp incelemesi olan Bower el yazmasının yazıldığı dönemden beri bilinmektedir. Bu incelemenin bir bölümünde “bin yıl” yaşamak için yapılması gereken reçetelerden bahsedilmektedir (Eliade, 2002a: 53).

Rasaratnakara (III, 30-32) cıvadan yapılmış bir insan bedenini tanrısal bedene çevirmeye yarayan bir iksirden söz etmektedir. Buna göre madenlerden yapılan ilaçlar metallere olduğu gibi insan bedeninde de aynı etkiyi gösterirler. Hint simyacılarının çok sevdikleri bu eğretilere temel tasavvurlarından birini göstermektedir: İnsan bedeni gibi metaller de cıva içeren ve Şiva’nın sağaltıcı erdemlerini taşıyan ilaçlarla arındırılabilir ve tanrısallaştırılabilir; çünkü Şiva bütün Tantracı dünyada kurtuluşun tanrısıdır. Rasarnava cıvayı önce metallere sonra da insan bedeninde uygulamayı önermektedir (Eliade, 2011: 145-146).

Makrokozmos ile mikrokozmos benzeşimi, beden ile ruhun madenlere yansıtılmasını ve bir dışsal işlemin içsel bir eylemle, yani çilecilik ve yoğunlaşmayla özdeşleştirilmesini gayet iyi açıklamaktadır. Bu nedenle kendi bedeninde ve psiko-mental yaşamı üzerinde çalışan yogi ile maddeler üzerinde çalışan simyacı arasında benzerlik bulunmaktadır. Her ikisi de bu “arı olmayan malzemeleri” arıtmayı, kusursuzlaştırmayı ve nihayet altına dönüştürmeyi hedeflemiştir (Eliade, 2011: 139; 2002b: 100).

Doğu simyacıları kendi bedeni üzerinde (çileci alıştırıcılarla) ve kendi bilinci üzerinde (yogayı, yoğunlaşmayı, meditasyonu vb uygulayarak) çalışmak yerine metallere uğraşmıştır, böylece kendi insanlık durumunu kendi dışına yansıtmaktadır; adı madenlerde saf olmayan mistik bir beden bularak bunu saflaştırmaya çalışmaktadır. Simyada her tamamlanma aşaması, Altına doğru her aşama, yogacı, mistik tamamlanmanın bir aşaması, ruhun kurtuluşa doğru attığı bir adım olarak görülmektedir. Simyacı altını elde ettiğinde tamamlanmanın son aşamasına geçmiş demektir; Ruhunu tamamiyle özgür, durağan, arı hale gelmektedir (Eliade, 2002b: 100).

Çünkü altın ölümsüzlük demektir: Kusursuz metaldir; simgeciligi, yoginin çile yoluyla “arı olmayan”, köleleştirici psiko-mental yaşamdan çıkarmaya çalıştığı özgür ve ölümsüz arı tinin simgeciligiyle birleşmektedir. Başka deyişle simyacı, çileciliğini maddeye yansıtarak yoginin ulaştığı sonuçlara ulaşmaya çalışmaktadır. Simyacı Tin’i (puruşa) cevher (prakrti) alanına ait bütün deneyimlerden ayırmak için bedenini ve psiko-mental yaşamını yoganın güçlüklerine tabi kılmak yerine metalleri “arınma” ve çileci “ışkencelere” karşılık gelen kimyasal işlemlerden geçirmektedir. Çünkü fiziksel madde ile insanın psikosomatik bedeni arasında tam bir dayanışma vardır: Her ikisi de ezeli cevherin ürünleridir (Eliade, 2011: 139).

En eski belgelerden Kubjika-Tantra’da Şiva, parada’dan (cıva) yaşam gücünü veren ilke olarak söz etmektedir ve altı kere sabitlendiğinde ne kadar etkili olduğunu belirtmektedir. Cıva egoyu temsil ettiğinden ya sabitlenmeli ya da öldürülmelidir. Metallerin mükemmelleştiği ve buna bağlı olarak simyacıların da çok daha saf bir varlığa ulaştığı son aşamada artık geçmiş ve gelecek yoktur, meşakkatli uğraşlar yoktur, orada yalnızca süregelen bir arınmışlık hissi ve mutlak zihinsel bir varoluş bulunmaktadır (Martin, 2006: 99; Eliade, 2002a: 54-55).

Cıvanın sabitlenmesi (ya da öldürülmesi) gibi kimyasal bir anlamın yanında tamamiyle simyevi bir anlam, yani Hindistan’da yogi-Tantracı bir anlam da vardır. Cıvanın akışkanlığını azaltmak, psiko-mental akışın, hiçbir değişimin ve dolayısıyla

oluşumun olmadığı bir durağan bilinç haline paradoksal dönüşümüne eşdeğer görülmektedir (Eliade, 2011: 144).

Cıvanın sabitlenmesinin gizemci anlamına bazı metinlerde rastlanmaktadır; bu kutsal madenin uçuculuğunun azaltılmasının tinsel bir anlamı vardır: dinamik, hareketli ilke durağan, kutsal bir ilkeye dönüşmektedir. Ruhsal-zihinsel deneyin hareketliliği indirgenmiş, ortadan kaldırılmıştır; bedenden kurtulmuş ruhun sabitlenmiş cıva gibi durgun olacağı düşünülmektedir. Simya işleminin aynı zamanda kurtarıcı bir işlevi de vardır. Dindar kişinin sağlık isteği, normal ruhsal yaşamın hareketliliğini ortadan kaldırma ve mükemmel, durgun özerkliğe kavuşmak ve ruhunu özgürleştirme isteği simya simgelerinin ve işlemlerinin birbirine karışmasıyla ifadesini bulmaktadır. Sabitlenmiş cıva arayışı ruhu ölümsüzlüğe kavuşturan özgürlüğün aranişıyla aynıdır (Eliade, 2002a: 55).

Sabitlenmiş cıvanın gizemli etkisine değinen başka metinler de bulunmaktadır. Örneğin Suvarnatana'ta öldürülmüş cıva (nashta-pishta) yiyerek insanın ölümsüz olduğu; öldürülmüş bu cıvanın bir parçasının başka bir cıvanın yüz binlerce parçasını altına çevirebildiği; hatta simyacıların bu cıvayla beslenen dışkısının ve idrarının bakırı altına dönüştürebildiği anlatılmaktadır (Eliade, 2002a: 55-56; Eliade, 2011: 144).

İnsan, bedeninin içine cıva veya demirden yapılmış uygun metal bileşikleri sokarak bir zawgyee (yogi kelimesinden türetilmiş bir terim) haline gelmektedir. Eğitiminin yarısına geldiğinde aday canlı metal taşıyı elde etmektedir. Ona sahip olmak kişiye havada uçma ve yeraltında seyahat etme yeteneği kazandırmakta; dışarıdan gelecek saldırılara karşı korunmuş bir hale gelmekte ve yüzyıllarca yaşayabilmektedir. Bu taşın, ona dokunulunca tüm hastalıkları iyileştireceğine ve pirinç veya gümüşü altına dönüştüreceğine inanılmaktadır. Diğer yandan aday gerekli bileşikleri elde edene kadar denemeye devam etmektedir. Adayın taşı yutunca, yedi gün boyunca bilincini yitireceğinden, genellikle bir mağaraya çekilip yedi gün sonra bir zawgyee olarak çıkacağından bahsedilmektedir. Bundan sonra bir tanrı gibi olacağına: milyonlarca yıl yaşayabileceğine, ölüye hayat verebileceğine ve görünmez olabileceğine inanılmaktadır. Bir zawgyee'nin et yemesi ve sarhoşluk verici içkiler içmesi yasaklanmıştır (Aung, 1933: 346-347).

Eliade'ın aktardığı bir metin cıvanın mistik yönünü ortaya koymaktadır. Bu metinde cıvayla ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır: “Cıva eşit miktarda arıtılmış kükürt ile öldürülünce, yüz kez daha tesirli olur; iki kat kükürtle öldürülürse cüzamı iyileştirir; üç kat kükürtle öldürülürse ruh yorgunluğunu alır; dört kat kükürtle öldürülürse beyaz saçları siyaha çevirir ve kırışıklıkları giderir; beş kat kükürtle öldürülürse veremi iyileştirir; altı kat kükürtle öldürülürse insanın azaplarına iyi gelecek bir ilaç olur”. Eliade'a göre bunların bilimsel ve kimyasal hiçbir değerleri yoktur. Çünkü cıvanın kükürtle en fazla karıştırılma oranı 4'e 25'tir. Bu oran üzerindeki kükürt miktarı birleştirmeden süblimasyona uğramaktadır (Eliade, 2011: 146).

Hintli simyacılar pek çok bilimsel keşif de yapmışlardır. Örneğin üzerinde çalışılan metalin cinsini belirleyebilmek için, çıkan alevin rengine bakılması gerektiği on ikinci yüzyıl gibi çok erken bir dönemde dahi Hintli simyacılarca bilinen bir kuraldır; yine Hintli simyacılar metalürjik süreçleri, Paracelsus, Agrippa ve Agricola gibi Batılı bilginlerden üç yüzyıl önce çok başarılı bir biçimde betimlemeyi başarmışlardır. Hint simyası geleneği bugün de varlığını sürdürmektedir, 1940 ve 1968 yılında gerçekleştirilen başarılı dönüşümler raporlanıp belgelenmiştir. Hint simyasında Kimyasal “keşifler” simyanın başlangıçtaki (kurtuluşçu) anlamının kaybolmaya yüz tuttuğu bir zamanda, işlemi yapan kişinin dikkatinin yavaş yavaş somut olgulara çevrildiği bir zamanda ortaya çıkmaktadır (Eliade, 2002b: 97-98; Martin, 2006: 100).

Her ne kadar bilimsel keşifler ortaya koymuş olsa da Hint simyası bir ön-kimya değildir, Hatha-yoga'nın ve Tantracılığın geliştirdiği yöntemler gibi benzer usulün bir tekniği olarak, bedenın dönüştürölmesi ve özgürlüğün elde edilmesi gibi aynı amacı gütmektedir. (Eliade, 2011: 146).

Zaman zaman simya metinlerinde şu türden belirlemeler bulunmaktadır: “Yalnızca kendi deneylerimle doğrulayabildiğim işlemleri anlatacağım.” Yogayı da içeren büyük bir tinsel hareket olan Tantracılık ve özellikle Hatha-yogi okulları “deneye” önemli bir değer atfetmişlerdir: Yogi onu yavaş yavaş kurtuluşun eşiğine getirecek sonuçlara ancak fizyolojik ve psiko-mental yaşamının farklı düzeylerinde “faaliyet göstererek” ve “çalışarak” ulaşacaktır. Hint tinsel seçkinlerinin önemli bölümü en erken antikçağdan beri “deney yapmaya” yönelmiştir. Bunun anlamı insan bedeninin ve psiko-mental yaşamın temellerini ve süreçlerini oluşturan her şeyle deney yoluyla ilişkiye girmek, bunları deneyle anlamak demektir (Eliade, 2011: 150).

Yalnızca deneyin önemini vurguladı diye simyacının sözcüğün çağdaş anlamıyla “bilimsel bir anlayış” sergilediğini söylemek mümkün değildir. Simyacının yaptığı şey büyük Hint geleneğini benimsemek olmuştur. Simya işlemleri laboratuvarlarda, somut olarak çeşitli madensel ve bitkisel maddeler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ancak bu deneylerin doğasını anlayabilmek için hem simyacının amacı ve davranışını hem de Hintlilerin gözünde “cevherlerin” ne anlama geldiğini hesaba katmak gerekmektedir. Hintlilerde cevherler cansız varlıklar değildir, ezeli maddenin (prakrti) bitmek bilmez tezahürlerinin aşamalarını temsil etmektedirler (Eliade, 2011: 151-152).

Hint simyacıları bize bir karşılaştırma noktası sunmaktadır: Simyacı kendi kendini arıtmak ve uyandırmak için, yani bedeninde uyumakta olan bu tanrısal cevherleri ele geçirmek için maden cevherleri üstünde çalışmaktadır. Simyacının Filozof Taşını ya da İksiri elde etmesine denk sayılan temel deneyimin tam niteliği bilinmemektedir. Simya külliyatı işin hazırlıkları ve sonraki aşamalarını fazlaca anlatmakta ama mysterium magnum'a çoğunlukla anlaşılamayan şifreli göndermelerde bulunmaktadır. Simya deneyiminin sırrını anlayabilmek için minerolojik simgecilik, ritüeller, ateş büyüsü ile Doğanın ve Zamanın işlemlerinin yerine geçen işlemlerle yapay olarak metalleri altına dönüştürme konusundaki inanışlar arasında var olan ilişkilerin ve dayanışmanın, Çin simyası ile yeni Taocu teknikler arasındaki ve Hint simyası ile Tantracılık arasındaki sıkı bağların hesaba katılması gerekmektedir (Eliade, 2011: 175).

4.2.2. Hint Simyası ve Tantra Geleneği

Hinduizm'in üç temel eğiliminden biri olan Sakti eğilimi, diğer bir ifadeyle Tantracılık, Hint simyası üzerinde, başta eril-dişil ilke anlayışı, yoga ve meditasyon teknikleri olmak üzere simya işlemlerini yorumlamada büyük bir etkiye sahiptir.

Bunun nedeni olarak simyanın özellikle Tantracı ortamlarda yaygınlaşması görölmektedir. Ayrıca pek çok Tantra yazarının aynı zamanda simya kitabı yazarı olmaları bu görüşü desteklemektedir. Simya Tantralarından kalanlar, İslamiyet'in en az etkili olduğu bölgelerde, yani Nepal'de, Hindistan'ın güneyinde ve Tamil sittarileri'nde bulunmaktadır. Sanskritçede siddha denilen sittari'ler Tantra geleneğinden gelen büyücülerdir. Sittari'ler maddeleri (sarakku) erkek (ân-sarakku) ve diş (pen-sarakku) olarak ayırmaktadır; bu da bize Çin inancının yin ve yang'ını hatırlatmaktadır (Eliade, 2002a: 48).

Tüm Tantracı büyücüler arasında Nagarjuna, simya geleneğinin özellikle ilgilendiği büyücüdür. Max Walleser tarafından derlenen ve sunulan bilgilere göre tanrılar ve yakshini'ler (bitki demonları) Nagarjuna'ya uzun ömür iksirini ve elmaştan

bir beden vermişlerdir. Pek çok simya ve Tantra kitabı onun adını taşımaktadır, özellikle de en önemli Hint simya eserlerinde adı geçmektedir (Eliade, 2002a: 49-50).

Tantracı yoga ile simyanın sembiyozu Sanskritçe ve yerel dildeki metinlerin yazılı geleneğinde açıkça belirtilmiştir. Ünlü madhyamika felsefecisi Nagarjuna'nın çok sayıda simya risalesi yazdığı söylenmektedir; yogilerin elde ettikleri siddhi'ler arasında metallerin altına dönüştürülmesi de vardır. En kutlu Tantracı siddha'lar (Capari, Kamari, Vyali, vb) aynı zamanda ünlü simyacılar; Natha Siddha okuluna özgü bir teknik olan somarasa simyevi bir anlama sahip olduğu kabul edilmektedir. Madhava Sarva-darşana-samgra adlı eserinde simyanın (raşervara darşana, sözcük anlamı "civa bilimi") Hathayoganın bir kolu olduğunu bildirmektedir (Eliade, 2011: 137-138).

Çin simyası nasıl Taoizm'den ayrı düşünülemezse, Hint simyası da Hinduizm'den ayrı düşünülemez, aynen Çinli meslektaşları gibi Hintli simyacılar da ölümsüzlüğü getirdiği düşünülen Elikser'in peşinde olmuşlardır. Süreci belirleyen karşıt ikilikler de yine Hinduizm'den alınmıştır: dişil ilke olan Sakti aktiviteyi, dünyanın sonsuz değişim döngüsünü ve Yıkıcı Ana'yı temsil ederken, eril ilke olan Şiva ise sabit, edilgen ve eril güçleri temsil etmektedir. Tüm bu simgesel ikiliklerin Çin ile eş zamanlı olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bu anlamda iki gelenek de karşılıklı olarak birbirinden beslenmiştir (Martin, 2006: 98).

Simya ile yakından bağlantılı olan bütün Tantrik manevi metotlar bu sakti fikri üzerine kurulmuştur. Gerçekten Hindular simyayı Tantrik bir metot olarak kabul etmektedirler. Buna göre bitkiler, taşlar, metaller, insanların bedenleri, fizyolojileri ve psiko-mental yaşamları yalnızca aynı kozmik sürecin çeşitli tezahürleridir. Bir aşamadan diğerine geçmek, bir biçimden diğerine dönüşmek mümkün görülmektedir. Cevherler ve metaller üzerinde etkin olarak çalışmak, prakti'ye ulaşmak, biçimlerini değiştirmek, süreçlere müdahale etmek demektir. Oysa simyacının üzerinde çalıştığı Tantracı ideolojik evrende prakti yalnızca yoganın kozmolojik ilkesi değildir, aynı zamanda prakti Tanrıça'nın, Sakti'nin ezeli kipidir (Eliade, 2011: 152; Burckhardt, 1999: 118).

Kâlî olarak sakti, bir yandan bütün yaratıkları sevgiyle kucaklayan evrensel annedir, öte yandan da onları tahribe, ölüme, zamana ve mekana (ayırma sebep olur) teslim eden tiranik güç demektir. Bazen ulvî bir güzelliğe sahip olarak bazen de korkuya sebep olan özelliklere sahip olarak tasvir edilmektedir. Rengi, 'kavranamaz' olan özü gibi koyudur. Sakti ayrıca, varlıklara çoklu suretlerini bahşeden ve böylelikle de onları, bir ve sonsuz olan kaynaklarına yabancılaştıran ilahi sanat mâ'yâ'dır (Burckhardt, 1999: 119).

Tantrik metot gibi simyevi metot da, hazırlıksız ve niteliksiz olan kişiyi yok eden fakat bilgeyi manevi üstünlüğe yükselten korkunç bir tabii gücü uyandırmaktadır. Bu güç insanda yaşar, fakat ismi, onun ferdi veya ego-bağımlı bir şey olmadığına, aksine gayrişahsi ve sonsuz bir ahengin bir yönü veya parçası olduğuna işaret etmektedir (Burckhardt, 1999: 124).

Rasaratnasamuccaya insanları yaşlılıktan, hastalıktan ve ölümden koruyan Tantra'yı selamlayarak başlamaktadır; sonra aralarında Tantracı üstatların bulunduğu simyacıların listesi gelmekte; risalede metalleri arıtmaya yarayan formüller aktarılmakta, ölümü alt eden elmaştan, altının dahili kullanımından vb söz edilmektedir (Eliade, 2011: 150).

Hindistan'da da Çin'de olduğu gibi altın ve incilerin kutsal erdemlerinin olduğuna inanılmaktadır. Vedalarda: Altın yutulur ve Hintli simyacılar bu soylu madene dokunarak insanın kazandığı kutsal erdemden sık sık söz edilmektedir (Eliade, 2002a: 61).

Hint simyasının yoga ve tantra disiplinleriyle içi içe geçtiği de bilinmektedir. Bu üç disiplin de bedeni ve zihni arındırmayı, zamandan, onun getirdiği tahribatlardan özgürleşmiş bir “üstün bedene” ulaşmayı amaçlamışlardır. Üçünün de amacı gücü, esnekliği ve gençliği sonsuz kılmaktır. Çakralar (vücudun enerji odakları) üzerinde çalışmak, nefes kontrolü, mutlak özgürlüğe ve aydınlanmaya varmak için vücuttaki gizil enerjiyi açığa çıkarmak; hem tantra geleneğinde, hem de Hint simyasında geçerli olan ilkelerdir. Vücuttaki enerji akışının bilinci doğrudan etkilediği düşünüldüğünden Hint Simyası tam bir bilinç kontrolüne ulaşabilmek için nefes kontrolünü temel ve zorunlu görmüştür (Martin, 2006: 98).

Diğer yandan rasayana adı altında sınıflandırılan simya işlemleri tinsel bir ilkedен kaynaklanmaktadır, laboratuvar deneyleriyle bir ilgileri yoktur; bir yandan ruhun arınmasını amaçlarken öte yandan bedenin özsel dönüşümünü amaçlamaktadır. Her iki durumda da bunlar Tantra işlemleridir ve tinsel tekniklerdir, ön-kimya teknikleriyle bir ilgileri bulunmamaktadır (Eliade, 2002a: 47).

Bu nedenle Tantracı sadhana’da ve simyacının faaliyetinde zamanın yasalarını aşma, varlıklarını bağlardan koparma ve mutlak özgürlüğü elde etme yolunda koşut çabalar bulunmaktadır. Simyacı da bedenin dönüşümünü hedeflemekte ve gençliğini, gücünü ve esnekliğini sonsuza kadar uzatmak istemektedir. Her iki durumda –Tantra-yoga ve simya- bedenin dönüştürülmesi işlemi, erginleyici ölüm ve diriliş deneyimini içermektedir. İki yöntem arasındaki bu benzerlik yoganın bütün biçimlerinde hatta klasik Patañjali yogasında bile doğrulanmaktadır. Çeşitli Tantracı yoga türlerine gelince, simya ile benzerlikleri daha da açıktır. Hatha-yogi’ler ile Tantracılar bedenlerini, çürümeyecek tanrısal bedene (divya-deha), irfani bedene (jnana-deha) ya da kamil bedene (siddha-deha) ya da başka bağlamlarda, hayattayken kurtulmuş kişinin (jivan-mukta) bedenine dönüştürmeyi hedeflemektedirler (Eliade, 2011: 140-141).

Mahayana Budizmi’nin bir kolu olan Japon Shingon’da kullanılan belli bir mandala biçimi bulunmaktadır. Mandala, her iki tarafına da resim yapılmış bir bayraktan ibarettir. Bir tarafında, ‘yıkılmazlar alemi’nin veya ‘elmas benzeri unsurlar’ın bir temsili bulunmakta, diğer yüzünde ise ‘rahim-unsuru’nun bir temsili bulunmaktadır. Her iki tarafın merkezinde de ‘Büyük Aydınlatıcı’nın, bir lotus üzerine oturmuş halde Buda Mahāvairocana’nın tezahürünün suretlerinden biri bulunmaktadır. İlk temsilde (değişmez ilkörneğin temsili) Buda tefekkürü bir edaya sahiptir. Başı beyaz bir hale ile çevrilidir. İkinci temsilde, faaliyeti sembolize eden kırmızı bir hale ile ve açık bir lotustan çıkarken tasvir edilmektedir. Bu, buradaki ‘cevhersel’ kutbun dinamik yönünde kabul edildiği anlamına gelmektedir, diğer taraftan faaliyetsizliğin aktif özü ve faaliyetin pasif özü hakkındaki Tao-Budacı öğretiyeye tekabül etmektedir (Burckhardt, 1999: 115-116).

Sanskritçe “mandala” sözcüğü, Hinduizmde ve Tantra Buddhacılığında kutsal ayinlerde evrensel ve ruhsal güçleri büyü yoluyla bir noktada toplamak amacıyla ya da meditasyon (derin düşünme, içsel odaklanma, içebakış) aracı olarak kullanılan ve evrenin gizemli simgesi diye nitelenen çember ya da kare şeklinde mistik diyagramsal amblem anlamına gelmektedir. Bu simgesel çizimde evreni temsil eden “mandala”, tanrıları içine alan kutsanmış bir bölge, evrensel ve ruhsal güçlerin toplanma noktası olarak kabul edilmektedir. “Mandala” kağıt ya da kumaş üstüne boyalarla ya da pirinç unuyla çizilebilmekte, düz bir kumaş üzerine çeşitli renkte iplerle işlenebilmektedir (Tez, 2011: 17).

Hindistan’daki en önemli simya akımlarından biri de, Güney Hindistan Tamil Siddharları’nın oluşturduğu gelenektir. Hint Okyanusu’nun güneyinde bulunan bir batık kıtadan geldiklerini iddia eden Siddharlar tıp, edebiyat ve yogadaki ustalıklarıyla

bilinmektedirler. Yoga ustası olan Siddharlar, Büyük İş denilen aşamanın amacının değerli metallere yaratmak değil, kişisel gelişim olduğunu savunmaktadırlar. Bu anlamda Büyük İş'in üstesinden gelebilmek için doğayla, dışıl güçlerle tam anlamıyla bütünleşmek gerekli görülmüştür. Tantra geleneği ise bunu fiziksel birleşme sonrası yaşanan tinsel bütünleşme olarak yorumlamıştır. Yaşanan bütünleşme sayesinde cıva (ya da ego) ortadan kalkacağına ve simyacıya da çok daha yüksek bir özgürlük düzeyine ulaşacağına inanılmaktadır. Bundan başka tantra simyası cinsellik esnasında vücuttan çıkan sıvıları da kutsal saymakta, hatta bu geleneğe bağlı simyacıların düzenlenen ayinlerde sembolik olarak bu sıvıları içtiği bilinmektedir (Martin, 2006: 100).

Agastya bilinen ilk Siddhar simyacılarından. Bilim ve sanat öğretmeye kendini adanmış olan Agastya aynı zamanda Tamil dilinde yazan ilk kişi olarak kabul edilmektedir. Bu yazı dilinin ona tanrı Chandraswami tarafından öğretildiği rivayet edilmektedir. Onun bugün hala, imanlı müritlerinin yaralarını, hastalıklarını tedavi ettiği Pothigai Hills'de yaşadığı düşünülmektedir (Martin, 2006: 101).

Bir diğer siddhar simyacı olan, 17. yüzyılın en önemli simyacı olarak kabul edilen Bhogar üstün başarılarıyla hala hatırlanmaktadır. Onun reenkarnasyonla Lao Tzu suretinde yeniden doğarak Siddhar felsefesini tüm Çin'de yaydığına inanılmaktadır. İki bin yıl önce yaşamış olan Lao Tzu'nun da aynı Bhogar gibi reenkarnasyon ustası olduğu bilinmektedir (Martin, 2006: 101).

Samkhya-Yoga açısından özerkliğini kazanmış her ruh (pruṣa) aynı hamleyle prakṛti'nin bir bölümünü serbest bırakır; çünkü bedenini, fizyolojik ve psiko-mental yaşamını oluşturan maddenin kendi kendini emmesini, Doğanın ezeli biçimine katılmasını, başka deyişle mutlak dinginliğe ulaşmasını sağlamaktadır. Böylece simyacıya gerçekleştirdiği dönüşüm, tıpkı kendisine tanrısal bir beden oluşturarak Doğanın yasalarını aşan yoginin yaptığı gibi Doğanın (prakṛti) yavaş dönüşümlerinin ritmini hızlandırmakta ve bunu yaparak onun kendi yazgısından kurtulmasını çabuklaştırmaktadır (Eliade, 2011: 140-141).

Bütün bunlar, simya ideolojisini, simgeciliğini ve tekniklerini yogi-Tantracı bağlamları içinde incelersek ve insan-tanrılara, büyücülere ve ölümsüzlere inanan bir Hint tinsel tarihöncesini hesaba katarsak daha iyi anlaşılacaktır. Tantracı yoga ve simya bu mitleri ve özelemleri Çin'de Taoculuk ve simyanın çok sayıda eski geleneği benimsemesi gibi özümsemiş ve bu mitlere ve özelemlere yeni anlamlar katmıştır. Tantracılığa bu kadar sıkı organik bağlarla bağlı olan Hint simyası, uygulamalarında ve simgelerinde, özellikle Himalayalar'dan olmak üzere yerli kültüre ait pek çok öğe barındırmaktadır (Eliade, 2011: 141; 2002a: 57).

Sonuç olarak simya ve Tantracılık arasında sıkı bir ilişki olduğunu söylemek mümkündür. Maden kimyasından edinilen bilgiler Sanskritçe edebiyatta Tantracılıktan önce yer almışlardır. Ama Tantracıları ilgilendiren bu bilimsel bilgiler değil, gizemci simya, madenlerin kozmik ya da mitolojik değerleri, simya işlemlerinin kurtuluşa ulaştırma işlevleri olmuştur. Yaşam iksirini ararken simya, gizemciliğe ve Hindistan'ın ölümsüzlük arayışındaki tinsel tekniklerine ve özellikle de sağlıklı ve ölümsüz bir bedene sahip olmayı amaçlayan Tantracılığa ve hatha-yogaya yakınlaşmaktadır. Bütün bunların anlamı Hintli simyacıya göre maden filizleri üzerindeki işlemlerin basit kimyasal işlemler olmadığı, olamayacağıdır. Bunlar karma durumunu ilgilendirmektedir, diğer bir deyişle kesin tinsel sonuçlara yol açmaktadırlar (Eliade, 2011: 152; 2002a: 51).

5. BABİL SİMYASI

5.1. Babil Simyası

Arap simyacıları acı ile ölüm olmadan ebedi yaşamın olmayacağını söylemektedir. Yaratılışa ilişkin arkaik geleneklerde de insanın ve yaşayan her şeyin tanrının kanından, tanrının ölümü ve azapları sonucunda yaratıldığı belirtilmektedir (Eliade, 2002b: 74).

İnsanoğlunun yaratılışı Babil coğrafyası mitolojisinin en anlamlı kısımlarından birini oluşturmaktadır. En eski geleneklere göre Marduk'un (yine büyük bir tanrıça olan Nintud, Aruru ya da Mami'yle eşleştirilir) insanları kendini kurban ederek yarattığı inancı mevcuttur. İlkel efsanelerin çoğunda insan kilden ya da tozdan yapılmıştır. Ancak Babil coğrafyasında gelenek bir bütündür: Marduk'un yalnızca toprağı değil aynı zamanda kendi kanını da kullanması gerekmiştir:

Kanımı pıhtılaştıracağım, kemik yapacağım ondan.

İnsanı ayağa kaldıracığım, gerçekten bir insan olacak...

İnsanı yapacağım, yeryüzünde yaşayacak...

Metni çevirip yayımlayan King bunu, Berossius'un (M.Ö. 3. yüzyıl) o çok değerli Babil kozmolojisinde Yunanca olarak kaydettiği Keldani Yaratılış geleneğine benzetmiştir. "İmdi, toprağın ıssız, ama verimli olduğunu gören Bêl tanrılardan birine kafasını kesmesini ve akacak kanı toprağa karıştırmasını emreder, ki insanlar ile hayvanlar havaya tahammül edebilsinler" (Eliade, 2002b: 60).

Yaratılışın bir kurban sonucu olduğu inancı yaygındır. Bu inanışa göre bir yaşam ancak kendini kurban ederek "ödünç alınabilir". İnsan, kendi kanından insanı yaratan tanrının bu hareketine şu ya da bu şekilde öykünmüş ve tekrarlamıştır; "yaptığı", "inşa ettiği" her şeyde, hatta kendisini kurban etmek yerine bir sungu sunduğu ya da bir ayini gerçekleştirdiği durumlarda bile bu hareketi tekrarlamıştır (Eliade, 2002b: 61).

Mysteria'lardaki erginlenmenin temelinde bir tanrının çilesine, ölümüne ve dirilişine katılma olgusunun yer aldığı bilinmektedir. Erginlecek çömezın mit olarak, otantik tarih olarak bildiğı tanrının çilesi, ölümü ve dirilişinin erginleme sırasında deneysel olarak aktarıldığı varsayılmıştır. Mysteria'ların anlamı ve hedefi insanın dönüştürölmesidir. Mit erginleyici ölüm ve diriliş deneyimi sayesinde ontolojik düzenini değıştirmektedir (ölümsüz hale gelmektedir). Maddeyi dönüştürme amacıyla madde üzerine yansıtılan şey tanrının mistik dramı; çilesi, ölümü, diriliş olmuştur. Kısaca simyacı maddeye, mysteria'lara Tanrı'ya davranıldığı gibi davranır: Maden cevherleri çile çekerler, öölürler ve varlığın başka bir kipine doğırlar, yani dönüölürler (Eliade, 2011: 162-163).

Simyacılar çilenin erginleyici işlevini Madde üzerine yansıtmışlardır. Erginlenenin çektiğı işkenceye, ölümüne ve dirilişine denk sayılan simya işlemleri sayesinde cevher dönüştürölerek altın elde edilir, yani cevher aşkın bir varlık kipine kavuşmaktadır (Eliade, 2011: 164).

Cansız nesnelerin doğuşu onların yaratılışlarıyla sınırlı kalmamaktadır. Maden olsun taş olsun nesneler çok daha sonra da doğmaya devam etmektedirler. Böylece insanla eşzamanlı olarak "yaşamakta" onunla aynı yazgıyı paylaşmaktadır. Cansız nesneler doğırlar, çoğırlar ve kimi kez de öölürler; tıpkı insanlar gibi. Cansız nesneler, taşlar, madenler, değıerli taşlar insanoğıluna benzer biçimde (kimi kez de "doğum süreci" açısından aynı şekilde) doğmuş olsalar ve tıpkı diğıer varlıklar gibi büyüseler de insanınkinden çok daha uzun bir ömre sahiptirler. Demek ki onları yeryüzünde yaratan

göksel kürelere çok daha fazla ve yoğunlukta katılırlar, daha fazla gerçeklik, daha fazla büyüsel güç taşırlar. Bu nedenle insanın yanı başında olmalarının faydalı olacağı düşünülmüştür (Eliade, 2002b: 59-62).

Bunun nedeni önceki çağların insanı için maddenin, Tanrı'nın bir yönü olarak görülmesidir. Bu nedenle arkaik kültürlerde dünyanın maddenin sembolü olarak algılanması, duyuşsal tecrübeyle ilişkilendirilmiştir. Bu gelenekte dünya, bütün görünen nesnelerin pasif ilkesini temsil etmektedir, sema ise aktif ve üretici ilkenin sembolü olmuştur. Bu iki ilke, birbirlerine erkek-dişi gibi bağlıdır ve birbirlerinden ayrılamazlar, çünkü dünyanın ürettiği her şeyde Gök yaratıcı güç olarak bulunurken Dünya kendi payına, semavi kanuna suret ve beden vermektedir. Babil coğrafyasındaki kültürlerde de tıpkı başka arkaik kültürlerde olduğu gibi, yaşam, gerçeğin evrensel bir niteliği olarak görülmüştür. Kozmik yaşam aynen insanoğlunun yaşamı gibi düzenlenmiştir: Doğum, cinsellik ve kimi durumlarda da ölüm söz konusu olacak şekilde düzenlenmiştir (Burckhardt, 2009: 62; Eliade, 2002b: 59).

Simyacıların önemli bir atasözü şöyle söylemektedir: “Sanat, tabiatı onun işleyiş tarzında taklit etmektir.” Simya işi için model, tabiattır. Tabiat, onun işleyiş tarzını iyice öğrenmiş olan ‘sanatçı’nın yardımına gelmekte ve kendi ‘oyun’unda onun emek ve çabayla başladığı şeyi mükemmelleştirmektedir. Burada tabiat eşyanın oluşumunu ifade etmekten çok, daha çok özü, her şeyi kuşatan uyumu ifade etmektedir. Bu atasözü, tepecik ya da ilksel okyanus temaları, her şeyi var eden ortak bir kurgunun izlenmesi bağlamında, okült disiplinlerin, Babil coğrafyası ve Mısır gibi kadim kültürlerde biçimlenişinin nedenlerini açıklamaktadır. Ortak töz Kabalacı’yı kendinden hareketle Tanrı’ya, Simyacı’yı da, madenin olgunlaşmasından hareketle kendi olgunlaşmasına götüren anlayışlarda kendini göstermektedir (Halis, 2009: 21; Burckhardt, 2009: 117).

Diğer yandan Babil kültüründe büyü önemli bir yere sahiptir. Babillilere göre bir tek büyülü gücün yoğurduğu ve varoluşun bütün düzeylerinde benzer biçimlerin işgal ettiği bir Kozmosta hastalıkların büyüsel bir kaynağının olabileceğine inanılmıştır. Bir dış unsur (demon, büyü yapılması) organizmaya müdahale etmiştir; ya insan uğursuz, büyülü bir alanla temas kurmuştur (arı olmayan bir nesneye dokunmuş, ritüel yasalarını çiğnemiş, kendi bedeninden başka bir yapıya sahip bir besini yemiştir); ya da ona acı çektiren, onu “cehenneme” götüren şey (acı, uyumun olmayışı, bilinçsizlik) yalnızca yazgıdır (yıldızlardan gelen, ama aynı zamanda organik bir yazgı). Hastalığın tarihsel nedeni ne olursa olsun “ilk” neden büyüsel nedende yer almıştır. Uyum, tekabül etmeyen güçlerin müdahalesiyle bozulmuştur. Bu güçler kişileştirilmiş olsun ya da olmasın, sırf büyüsel araçlarla ya da iyileştirici, yani tekabül eden erdemlere sahip maddelerin (mineraller ya da bitkiler) yardımıyla dışarı atılabilmektedir. Bu nedenle Babil coğrafyasında tıp, bu kötü ruhların çeşitli törenlerle kovulması şeklindeki uygulamaları içermiştir (Eliade, 2002b: 74-75; Tez, 2011: 9).

Babilliler ve eski Yahudiler, cinlerin dünyanın karanlık ve pis bölgelerini, özellikle de terk edilmiş virane yerleri, çölleri, mezarlıkları, durgun atık suları, helaları mesken tuttuklarına inanmışlardır. Bu nedenle bu gibi tekinsiz yerlere girerken kötü ruhlardan ve cinlerden korunmak için “destur” (izin) alınmalıdır. Cinler bedeni işgal edip zihni bile denetleyebildikleri için “cin çarpması” (İng./Fra. “possession”, cinlenme, posesyon; ölüm olayı ile bir bedeni terk eden iblis vb. ruhsal varlığın başka bir insan bedeninin içine girip onu denetimi altına alarak kullanması), akıl hastalıklarının olası bir nedeni sayılmış ve buna karşı muska ile korunma gibi önlemler alınmıştır. Yiyecek ve içeceklerin üstü kapatılmadan bir gece açıkta bırakılırsa, kolayca cinlerin istilasına uğrayabileceğine, bu nedenle geceleri durgun sudan içilmemesi, testi içindeki suyun bile üst kısmı döküldükten sonra içilmesi gerektiğine inanılmıştır (Tez, 2011: 9).

Bu nedenle Babil hekimliği uzun süre, tekabül etmeyen kötücül güçleri en basit yöntemlerle, büyü sözler, tılsımlar, afsunlar yoluyla kovmayı amaçlayan bir büyücülük tekniği olmuştur. Kimi taşlar sağaltıcı büyüsel güçleri olduğu için bedene asılmakta, yani bedenle sürekli temas halinde tutulmaktadır. Böylece bedeni dirimsel, uyumlu bir enerjiyle yüklemek amaçlanmıştır. “Görkemli taşlar, bolluk ve sevinç getiren taşlar, tanrıların tenlerine yaraşır parlaklıkta taşlar... Enlil’in başrahibi Kral Azag’ın göğsünde bir süs gibi duran bu taşlar parlansın ve kötü ruh böylece uzaklaşsın yuvamızdan...” Eliade’dan yapılan bu alıntıya göre insan, teninin üstünde dirimsel erdemleri olan taşları bulundurarak, bu taşların ait oldukları kozmik alana nüfuz etmekte ve bunun sonucunda çatışmalardan, felaketlerden uzakta, iyice düzenlenmiş bir gerçekliğe adım atmaktadır. Ayrıca çoğu arkaik kültürde hastalık ile günah arasında (“kutsal” a, uyum’a, yasalara karşı işlenen günah) öylesine organik bir bağ kurulmaktadır ki, Babil, Yukatan, Filistin gibi kültürlerde hastalık bir günahın varlığına işaret etmektedir. Buna göre aniden hastalanan kişinin günahlarını itiraf etmesi gerekmektedir. Babilli hekimler hastalığın üstesinden büyüsel araçlarla gelmeye çalışmışlar, cin çıkarma işlemini uygulamışlardır (Eliade, 2002b: 75-76).

Hastalıklar başıbozukluğun, kötülük düşüncesinin, demonların kişileşmesidir. Bunlarla büyü ya da mineral kökenli ya da bitkisel kimi ilaçlar aracılığıyla savaşılmış; ilaçların büyüsel bir işlevi olduğuna, çünkü bu ilaçların hasta bedendeki organik düzensizliğe görünmez gerçeklikten aldıkları güçlerle müdahale ettiğine inanılmıştır. Babilliler bitkileri kullanarak atadan kalma bir simgecilik ve büyüyle içli dışlı olmuşlardır: Bu ise kökleri insanoğlunun tarihinde en eski zamanlara dek uzanan su ve bitki kozmolojisi. (Su, kara büyü ve cin çarpmalarına karşı kullanılagelen bir mücadele aracı olmuştur. Hint-İran ve Babil coğrafyası geleneklerine göre “yaşam bitkisi” Okyanus’un dibinde bulunmaktadır). Mineraller kullanarak büyüsel bir kaynağa yaklaşılmaktadır (Eliade, 2002b: 77-78).

Babil coğrafyasında simya, tıp ve büyüün birbirleriyle olan ilişkisinin en iyi örneği, sırf kimyasal reçeteler içeren Leyden ve Stockholm papirüslerinin, Thebai’de XII ve XIII numaralı büyü papirüslerinin yanında bir mezarda bulunmuş olmasıdır (Multhauf, 1993: 96).

Simya tekniklerinin dayandığı fikirler çok daha derinlere gitmektedir. Bunlardan Babil tinselliğini içeren birkaç tanesi bilinmektedir; bunlar simya ile ilgili İskenderiye okulu metinlerinden en az bin yıl daha eskidir. Bu fikirlerin Babil kökenli olduğunu söylemek zordur. Bunların birçok kültürün koruduğu tinsel geleneklere organik olarak bağlı olduğu, bir bakıma tarih dışı bir niteliğe sahip oldukları düşünülmektedir (Eliade, 2002b: 96).

Simya uygulamaları zamanla asıl anlamını yitirmiştir. Bir zamanlar mistik ya da kozmolojik bir düzeyde olup bitenler artık laboratuvarında gerçekleşmekte ve simyacıların zihni, deneyin ilk anlamını bir yana bırakıp kimyasal işlemin dışsal, aracısız yönünü görmeye başlamıştır. Daha önce yoğunlaşma, çile çekme, tefekkür, metafizik gerektiren bir şey artık yerini gözleme, meraka, imgeleme, sabra, duyarlılığa bırakmıştır (Eliade, 2002b: 98).

Simyanın, sahte ya da taklit altın yapma amaçlı reçetelerden hareketle özerk bir disiplin haline gelmediği düşünülmektedir. Helenistik Doğu bütün metalürji tekniklerini Babil coğrafyası ve Mısır’dan almıştır ve M.Ö. 14. yüzyıldan başlayarak Babilliler altın yapma işini geliştirmişlerdir. Batı dünyasının 2000 yıl boyunca aklını kurcalayan bir disiplini sahte altın yapma yoluyla harcanmış çabalara bağlamak, eskilerin metaller ve alaşımlar hakkındaki olağanüstü bilgilerini hiçe saymak anlamına gelecektir (Eliade, 2011: 160).

Çünkü simyacı madeni altına dönüştürerek mükemmelleştirmeyi denerken aslında kendi kendini mükemmel kılmaya çalışmaktadır. Bu yargı, Babil metalürjisi ve kozmolojisi ile simya arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktadır. “Metalin altına dönüştürülmesi” daha geç ortaya çıkan bir ifadedir; ifade kesin biçimde ancak İskenderiye okulu dönemi belgelerinde ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle bu ifade, insanoğlunun toprağın dölyatağında organizmalar gibi büyüyen maden filizlerinin metalürji işlemi aracılığıyla “mükemmele” eriştirilebileceğini savunan çok eski inancı dile getirmektedir. Tıpkı döküm ocağında büyüyen, olgunlaşan ve “tamamlanan” bir “embriyon” gibi, sıradan maden de simyacının kazanında altına dönüşmektedir (Eliade, 2002b: 98-99).

Simya sahte altın yapma isteğinden (altına dönüştürme denemeleri en az on iki yüzyıldır biliniyordu) ya da Yunan bilimsel tekniğinden doğmadığı için bu nevi şahsına münhasır disiplinin kökenlerinin başka yerde aranması gerektiği konusunda bir düşünce söz konusudur. Maddenin birliğine ilişkin felsefe kuramından da ötede, yapay bir dönüşüme, yani laboratuvarında gerçekleştirilecek bir dönüşüme olan inancı ortaya çıkaran şeyin, büyük olasılıkla rahminde embriyon halindeki maden filizlerini barındıran eski Yeryüzü Ana tasavvuru olduğu kabul edilmektedir. Buna göre ilk simya işlemlerini doğuran şey madenciler, dökümcü ve demircilerin simgecilikleri, mitolojileri ve teknikleriyle karşılaşmaları olmuştur. Ancak kesin rolü, zanaatkarların duyumsadıkları biçimiyle yaşayan Cevhere ilişkin deneysel keşfin oynadığı düşünülmektedir (Eliade, 2011: 161-162).

Kozmolojik simgeciliğin egemen olduğu bir düşüncenin modern insanın sahip olduğu bir “dünya deneyiminden” farklı bir deneyim yaratması doğaldır. Simgesel düşünceye göre dünya canlıdır. Bu düşünceye göre bir nesne asla yalnızca kendisi değildir (modern bilinç de öyledir), başka bir şeyin, nesnenin varlık düzlemini aşan bir gerçekliğin göstergesi ya da zarfıdır. Kozmosun kutsallıktan arınması ne denli ilerlemiş olursa olsun, hatta reçetelerde kutsallık belirtilmemiş bile olsa, meslekler ritüel niteliklerini hep korumuşlardır (Eliade, 2011: 155-156).

5.2. Metalürji, Astroloji ve Simya

Kozmosun her alanda kendini hissettirdiği ve her şeyin kozmik benzeşime uygun olacak şekilde düzenlendiği bir toplumda simyanın da bu inanıştan etkilenmesi kaçınılmazdır. Şehirlerini dahi bu kozmik benzeşime uygun olarak inşa eden Babillilere göre toprak altındaki madenler de bu kozmik düzene uygun olarak var olmaktadır. Bu kozmik düzende her tanrı bir gezegene hakimken, her gezegen de bir madeni etkilemektedir. Bu nedenle Babil simyası her zaman için metalürji ve astrolojiyle iç içe olmuş ve kozmolojik düzenin hakim olduğu Babil inançlarını da benimsemiştir. Burada bu etkileşimleri alt başlıklar halinde incelemeye çalışacağız.

5.2.1. Metalürji ve Simya

Simyanın temel kaynaklarından birini, Yeryüzü Ana, maden filizi ve metaller konusundaki tasavvurlarda ve özellikle madencilik işlerine, eritme ve dökme gibi işlemlere girişmiş arkaik insanın deneylerinde aramak gerektiği düşünülmektedir. Çünkü Babilliler metal işçiliğini kutsal saymışlardır ve yine M.Ö. 8. yüzyılda bulunan bir Asur tabletinde demir ocağında yapılan bir saflaştırma ritüelinin detaylarını içermektedir. Bu belge, bu kadar erken bir tarihte dahi simya ve demir işçiliğinin

arasındaki sınırların belirsiz olduğunun bir kanıtı olarak gösterilmektedir (Eliade, 2011: 154; Martin, 2006: 48).

Diğer yandan ilkel insan topraktaki demirden önce göktaşı demirini bilmiş ve kullanmıştır. Sümer-Akatlar öncelikle göktaşı demirini bilmişlerdir; an-bar ideogramı (“Gök” ile “Ateş” resim yazılarından oluşur) “göksel maden” anlamını taşımakta ve demirin en eski Sümerce adını ifade etmektedir (Eliade, 2002b: 49).

Göksel kökenleri nedeniyle madenlere çok sayıda büyüldü erdem bahşedilmiştir. Gökten düşen (göktaşları) ya da toprağın bağrından çıkarılan madenlerin her biçimde büyüldü güçlerle yüklü olduklarına inanılmıştır. Bu nedenle herkes bunlarla uğraşmamıştır. Metalürji ritüelleri belirli bir büyüsel işleve sahiptir; üstelik bu durum yalnızca Babil coğrafyası kültürleriyle sınırlı kalmamaktadır. Çin’de ve Hint’te maden eritilen kazanlar ile bu ritüelleri bilen “erginlenmişler” kutsal sayılmakta, büyüsel güçlerce beslenip korunduklarına inanılmaktadır. G. Boson’un çevirdiği bir Senanşerib metninde, en eski zamanlardan beri, madenlerle uğraşmaya yetkili kılınmış ve yalnızca sözel olarak aktarılacak büyüldü “sırrını” koruyan bir sınıfın varlığından söz edilmektedir –bunlar kâhinler, büyücüler, rahiplerdir. Metalürji ve tekniklerle ilgili işlerin dinsel görevlere sıkı sıkıya bağlı olduğu Mısır’da da durum benzerlik göstermektedir. Maden ister gökten isterse yerden gelsin büyüldü her zaman korkutucu olmuştur. İlk durumda Göğün bütün erdemlerini sahiplenmiş, bunlarla yüklenmiştir; ikinci durumda ise maden Toprak Ana’nın dölyatağından zamanından önce çıkarılmıştır ve bu neredeyse zorlayarak yaptırılan doğum büyüldü güçleri başıboş bıraktığı için çok tehlikelidir (Eliade, 2002b: 50-51).

Büyüldü ya da tanrısal bir erdem her yerde göktaşı kökenli bir madene bağlansa da yer altı madenlerinin keşfi de insanoğluna üstün güçlerce gönderilmiş bir “esin” ya da azizlerin (ya da büyücülerin) aracılığıyla Tanrı (ya da tanrılar) tarafından gönderilmiş bir “vahiy” olarak görülmüştür. Tanrısal esinin ilksel motifi metalürji ya da maden yataklarıyla ilgili her alanda korunmuştur (Eliade, 2002b: 53).

Bazı kültürlerde maden ocaklarının cinler tarafından korunduğuna inanılmaktadır. Maden ocaklarının koruyucu cinleri kendilerine emanet edilmiş hazineyi sadakatle korumaktadırlar. Bu nedenle Batı Afrika ve diğer yerlerde bir maden yatağını bulan kişinin çok geçmeden öleceğine inanılmaktadır (Eliade, 2002b: 54).

İşte bu nedenle Babil coğrafyası geleneklerinde bozulmuş olarak bulduğumuz madencilik ile dökümcülüğün “sırları” konusundaki inançlar Helen geleneklerinde de mevcuttur. İlk başta kutsanmış teknikler olarak görülen metalürji bilgileri hakkındaki efsaneler Hellas’a Küçük Asya yoluyla, daha kesin olarak, Frigya ile Doğu Adaları yoluyla ulaşmıştır (Eliade, 2002b: 55).

Diğer yandan evrensel dölyatağının, yaşam ile bitmek bilmez yaratılışın simgesi olan inci öte dünyada huzurlu bir ikamet sağlarken, topraktan çıkarılan ya da gökten düşmüş demir (bu nedenle, aynı biçimde evrensel dölyatağının simgesidir) ölünün ruhu ile kutsanmış, göksel alanlar arasındaki ilişkiyi kurmaktadır (Eliade, 2002b: 56-57).

Babililer ile sonraki diğer halklar cinselliği mineral hükümlerinin tamamına atfetmişlerdir. Erkek taşlar ile diş taşları biçimlerine, renklerine ya da parlaklık derecelerine göre ayırt etmişlerdir. Bugün bile kuyumcular, mücevherlerin “cinsiyetini” parlaklıklarına göre belirlerler. Boson’un verdiği bir Asur metninde “musa taşı eril (formda) ve bakır taşı dişil (formda)” ifadesi yer almaktadır. Boson’un belirttiğine göre, “eril taşların” daha canlı renkleri vardır; “dişil taşlar” daha soluktur. Babil ritüel metinleriyle birlikte tuzlar ve maden filizleri için yapılan benzer bir sınıflandırma tip metinlerinde korunmuştur (Eliade, 2002b: 64; 2011: 38).

Babilliler tıpkı diğer halklar gibi, ayrıntılı analitik araştırmaların sonucunda gerçek nesneleri kimi soyut sınıflandırmalar uyarınca değil, “görünümlerine”, yani somut yoğunluklarına göre birbirleriyle eşleştirmişlerdir. Buna göre Babil coğrafyası kozmolojisi ve metafiziği yoğun bir somutluk duygusunun ürünleridir. Eğer cinsiyeti yoksa hiçbir şeyin “gerçek”, “canlı” olamayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle taşlar ile madenlerden başka insan eliyle üretilmiş ya da inşa edilmiş nesneler de aynı düşünce içerisinde yer almıştır (Eliade, 2002b: 65-66).

Babil kültüründe metalürjinin keşfi sırasında zihinsel yapıda bir dönüşüm yaşanmıştır. Canlı organizmalar olarak düşünülen madenlerin işlenmesi sonucu başka bir Kozmos ortaya çıkarılıp, aydınlatılmıştır. Madenlerin ve madenle ilgili ritüellerin ortaya çıkışı bazı deneyimleri de ortaya çıkarmış ve sözcüğün tam anlamıyla insanı değiştiren tinsel süreçleri beslemiştir. Yani insanoğlu dünyayı başka türlü hissetmeye başlamış, ona başka türlü bakmış, o zamana kadar bilmediği gerçeklikleri keşfetmiştir (Eliade, 2002b: 72).

Bu nedenle madenlerin eritildiği ocaklar büyü güçlerden izler taşımaktadır. Madenler ya Gökten düşmekte ya da bitkilerle hayvanların yaşadığı, büyük tanrıçanın bağrından, topraktan çıkarılmaktadır. Bunun sonucunda saf maden elde etmek için maden filizinin eritildiği ocakta hızlandırılmış bir büyüsel büyüme işlemi gerçekleşmektedir (Eliade, 2002b: 80).

Madencilerde arılık hali, oruç, tefekkür, dualar ve ibadetle ilgili eylemler görülmektedir. Bütün bu koşullar yapılması gereken işlemin doğasına belirlenmektedir; çünkü kimsenin dokunamayacağı kutsal bir alana girilecektir; yeraltındaki yaşamın düzeni bozulacak, bu yaşamı idare eden ruhlar rahatsız edilecek, bildik dinsel evrene ait olmayan, çok daha derin, çok daha tehlikeli bir kutsallıkla temasa geçilecektir (Eliade, 2011: 60).

“Bir maden filizi fırınının temelini atmak istersen şanslı bir ayın uygun bir gününü bekle ve fırının temelini yap. Fırında çalışırken (onlara) bakmalı ve sen de (fırında) çalışmalısın (?); embriyonları (kubu) getirmelisin... bir başkası (?), bir yabancı girmemelidir ve temiz olmayan bir kişi onlara görünmemelidir; maden filizini fırına koyduğun gün (embriyonların önünde) bir kurban sunmalı, bir kap çam reçinesi koymalı, bira, kuruna, dökmelisin”. Bu belge, Babillilerde metalürji sanatının kutsal niteliği konusunda gereken bilgiyi vermektedir. Yukarıda betimlenen uygulamalar pragmatik bir işleminden çok bir ritüeli göstermektedir. Babil coğrafyasında da metalürji uğraşı bir dizi törensel işlemi içermektedir. Uğurlu bir ay ve gün seçilmekte, arınmamışlar dışarı çıkarıldıktan sonra fırının etrafı kutsanmaktadır. Aynı zamanda işçiler arınmakta, maden filizleri için saçılar saçılmakta, ardından kurbanlar kesilmekte, ateş için özel bir odun gerekmektedir (Eliade, 2002b: 81-82; 2011: 77).

Zamanın bir evresinde simyanın temel fikri haline gelen madenlerin dönüştürülmesi şu inançla da doğrulanmaktadır: Her maden maddenin en mükemmel haline ulaşabilir, Altın haline gelebilir (Eliade, 2002b: 96).

İnsanoğlu Doğayı değiştirme sorumluluğunu üstlenirken kendini zamanın yerine koymuştur. Yerin derinliklerinde olgunlaşmak için binlerce yıl ya da birçok eon boyunca beklemesi gereken şeyleri metalürjist ve özellikle simyacı birkaç haftada elde edebileceğini düşünmektedir. Toprağın rahminin yerine fırın geçmiştir, embriyon-madenler burada büyümelerini tamamlamaktadır. Simyacının fırınları, imbikleri çok daha iddialı roller oynamaktadır. Bu aletler ezeli kaosa geri dönüşün, kozmogoninin yinelenmesinin tam merkezinde yer almaktadır. Çünkü cevherler burada ölür ve sonradan altına dönüşmek üzere yine burada dirilir. Maddenin değiştirilmesine yönelik bir çaba olarak tinsel açıdan simya işi, doğayı değiştirmek, yeni biçimler yaratmak,

kısaca Yaratıcıyla işbirliği yapıp onun yaratımını tamamlamak amacıyla ateşi kullanan, tarihöncesi çağların artifex'inin (usta, sanatçı, yaratıcı) özelemlerinin bir devamı olarak görülmektedir. “Doğanın değiştirilmesi” özellikle ateş sayesinde olmuştur, ayrıca ateşe hakimiyetin hem metalürjiden ileri gelen kültürel ilerlemelerde hem de en eski büyüler ve bilinen şamancı mistisizmleri oluşturan psikofizyolojik tekniklerde bulunması anlamlıdır. Çok çeşitli düzeylerde ateş, alev, göz kamaştırıcı ışık, iç ısı; tinsel deneyimleri, kutsallığın içselleştirilmesini, tanrının yakınlığını ifade ede gelmiştir. Dökümcüler ve demirciler simyacılar gibi “ateşin efendileri”dir, hepsi de Doğanın işine yardım ederek zamansal ritmi hızlandırmakta ve sonuçta zamanın yerine geçmektedir (Eliade, 2011: 185-186-187).

5.2.2. Astroloji ve Simya

Astroloji, gök cisimlerinin hareket ve konumlarının yorumlanmasıyla yeryüzündeki olayların önceden bilinebileceğini belirten ve bu nedenle yeryüzündeki her şeyin bir şekilde gökyüzündeki gezegen ve yıldızların etkisi altında olduğunu düşünen bir sanat veya bir bilim dalıdır. Astrolojinin bilinen ilk kaynağı Babil coğrafyasıdır ancak Babil astronomisi gök olayları ile ilgilenmiş olsa da, daha çok dini unsurlarla karışık kozmogonik astronomisini benimsemiştir. (Temelli, 1999: 217; Dizer, 1989: 5).

Astroloji ve simyanın tek ortak yanı ikisinin de Hermesçi birer bilim olması değildir. Bunlar, “gök ve yer gibi birbirleriyle bağlantılıdır. Astroloji, Zodyak'ın ve gezegenlerin anlamını yorumlarken, simya, unsurların ve metallerin anlamını yorumlamaktadır.” Ortak bir sembolizm taşıyan astroloji ve simya, kozmolojik bilimler olarak kabul edilmektedir. Makrokozmosun mikrokozmosa benzerliği gereğince beşeri sahalara da uygulanabilirler. Bu açıdan bakıldığında ne astroloji bir kahinlik sanatıdır ne de simya altın yapma uğraşı, aksine bunlar, insanın kendisini ve alemini anlamasında ve onunla bütünleşmesinde doğru bir anlayış ortaya koyan sembolik bilimlerdir (Burckhardt, 1999: 8-9).

Babil coğrafyasına ilişkin olarak, belki de diğer arkaik kültürlerden daha fazla, temel tasavvur, Gök ile Yeryüzünün tam benzeşimi şeklinde tanımlanabilir. Bunun anlamı yalnızca Yeryüzünde olan her şeyin bir biçimde Gökte de var olduğu değildir, ayrıca yeryüzünde olan her şeye, Gökte tastamam özdeş bir başka şeyin karşılık gelmesidir, Yeryüzündeki bu şey Göktekinin ideal bir modeli olarak görülmektedir. Ülkeler, nehirler, kentler, tapınaklar –bildiğimiz gibi tapınak, Kozmosun birebir imgesidir- belli bir kozmik düzeyde de gerçek anlamda var olmaktadır. Örneğin Ninova'nın planı arkaik çağda göksel yazıya göre, yani yıldızların gök kubbede çizdikleri “grafik” işaretlere göre çizilmiştir. Dicle, Anunit yıldızında bulunmaktadır; Fırat, Kırılmaç yıldızında, Sippar kenti Yengeç takımyıldızında, Nippur kenti Büyük Ayı'da bulunmaktadır. Bu göksel düzeyde her şeyin gerçek anlamda var olduğuna, yerdekilerin yalnızca onların imgelerinden ibaret olduğuna inanılmaktadır. Başka bir örnek vermek gerekirse, Sümer-Babil cennetini çevreleyen nehrin dört kolu vardır; zaten ‘nehirin çatalında’ deyişi Babil coğrafyası kültüründe Cennete girilen yeri, yalnızca ölümsüzler ile kahramanların aşabileceği eşiği ifade etmektedir (Eliade, 2002b: 22-23).

Meissner'in çevirdiği bir Babil metninde, “Toprak parçası yıldız Babil'dir,” denilmektedir. Bu yıldız Koç takımyıldızında (Aries) bulunmaktadır; bilindiği gibi bu takımyıldız tıpkı Kozmosun merkezi Babil'in dünyayı yönetmesi gibi bütün burçları yönetir. Burkitt, Persler siyasi olarak Babil'i ezdiklerinde bu yıldızın Koç

takımyıldızından ayrıldığını göstermiştir. Demek ki bütün imparatorluk erdemlerine sahip olan kent “kutsanmıştır” (Eliade, 2002b: 25).

Öte yandan geleneksel kültürlere göre yalnızca kutsal olan şeyin bir gerçekliği vardır; kutsanmış mekan (tapınak, kent vb) tek “gerçek”tir, çünkü Evrenin tamamı orada yoğunlaşmıştır. Tek gerçek zaman litürjik, kutsal zamandır; insan bu mutlak zamana (ebediyetin örtük bir ifadesi) bayramlarda ya da ritüellerde fiilen yer alarak katılmaktadır (Eliade, 2002b: 28).

Babil inançlarına göre kozmos tanrıların hükmettiği, gezegenlerin yönettiği bölgelere ayrılmıştır. Şu ya da bu göksel alan ile ona hakim olan gezegen ya da onu temsil eden tanrı arasında büyü ilişkiler, “tekabüliyetler” ve “etkiler” vardır. Göksel bir alanda meydana gelen her şey bir biçimde yeryüzünde, göğün etkisindeki yaşamda da olacaktır. Elbette bu “etkiler” her zaman doğrudan olmaz. Gök ile Yeryüzü arasında sayısız ilişki, sayısız düzey bulunmaktadır. Yeryüzü ancak bir Merkez içinde ve özel koşullar çerçevesinde Gök ile doğrudan ilişkiye girebilir (Eliade, 2002b: 38).

Diğer yandan her gezegene bir maden ile bir renk tekabül etmektedir. Renkli olan her şey –hayvanlar, bitkiler, taşlar- bir gezegenin etkisinde bulunmaktadır. Babillilere göre her gezegeni bir tanrı yönetmektedir, her maden için de bir gezegen bulunmaktadır. Yılın ilk ayında “hüküm süren” Enlil –iktidarını ona özgü belirli bir zaman süresince uygular- madenler hiyerarşisinde altın ile temsil edilmiştir. Şamaş Enlil’in yerini alınca en pahalı ve en değerli maden olan altın madeninin efendisi o olmuştur. Bir Yeni-Babil metninde tanrılar ile madenler arasındaki ilişkiler şöyle belirlenmiştir: Enlil-altın, An-gümüş, Ea-bronz, Ninidni-taş. Gezegenler, tanrılar ve madenler arasındaki büyü ilişkiler –renkler, doğum tarihleri, yazgı vb üzerinde etkili olurlar- ortaçağ halk geleneğinde de canlıdır (Eliade, 2002b: 38-39).

Böylece Gök-Yeryüzü benzeşimi varlığın bütün düzeylerinde sayısız büyü tekabüliyetler doğurmaktadır. Böylece neden şu ya da bu rengin uğurlu ya da uğursuz olduğunu, neden şu ya da bu madenin iyileştirdiğini ya da hastalığa yol açtığını, neden şu ya da bu “zaman”ın iyi ya da kötüye işaret olduğunu anlamak kolaylaşır. Merkezini bir gezegenin ya da bir tanrının yönettiği bir göksel alan içinde bulunan her büyü gücü, gerçekliğin bütün düzeylerinde doğrudan ya da tekabüliyetler aracılığıyla yer almaktadır. Babil coğrafyası kültürlerinin en eski çağlarında bu Gök-Yeryüzü benzeşimi üzerine kurulu kozmolojinin insan yazgısının yıldızlara bağlı olduğu biçimindeki bağımlılık kavramıyla ilintili olup olmadığı bilinmemekle beraber, bu kavramın Babil coğrafyası tarihinin orta döneminden beri mevcut olmuş bir kavram olduğu düşünülmektedir (Eliade, 2002b: 39).

İlk Babilli astrologlardan bu yana metaller gezegenlerle ilişkilendirilmişlerdir. Simyacılar da çeşitli metalleri, gezegenlere atfettikleri sembollerin aynaları ile göstermişlerdir. Altın için ‘Güneş’, gümüş için ‘Ay’ ifadesini kullanmışlardır. Altın madeni güneşin etkisiyle oluşmuştur: “Bilgelerin fikrine göre altın, olabilecek en temiz kükürten doğmuştur ve toprakta uygun bir şekilde düzeltilip, göğün, özellikle de güneşin etkisiyle iyice arındırılmıştır. Altının göksel bir küreyle ilişkilendirilerek konumlandırılması, diğer elementler için de geçerlilik taşıyan bir hiyerarşik yerleşimin ilk yönünü oluşturmaktadır. Astroloji ve simyayı birbirine bağlayan bu yapıda, güneş altını, ay gümüşü simgelerken, göklerdeki diğer 5 gezegenle birlikte ortaya 7 metal 7 yıldız simetrisi çıkmaktadır. Makrokozmos-mikrokozmos ilişkisini oluşturan bu dizgeye göre en hızlı gezegen Merkür cıva, Venüs bakır, Mars demir, Jüpiter kalay, Satürn ise kurşun ile ilişkilendirilmiştir. Bunlardan Jüpiter ve Venüs benzeşiminin neden olduğu bilinmese bile bilinen, elementlerin gelişiminin hamisi olunan göksel küre tarafından yönlendirilmiştir. Her gezegen kendi ayırt edici erdemini yerleştiği metalin

yeraltındaki gelişiminden sorumlu yönetici konumundadır. Bu şekilde kurulmuş uygunluklar, simya ile astroloji arasındaki ilişkiyi göstermektedir, bu ilişki ‘Zümrüt Tablet’in şu kelimelerle ifade ettiği kanuna dayanmaktadır: “Altta olan ne varsa yukarıdakine benzer” (Martin, 2006: 56; Halis, 2009: 49; Burckhardt, 1999: 81; Cockren, 2008: 76-77; Eliade, 2011: 51-52).

Bergbüchlein, madenlerin oluşumunda yıldızların etkilerini içeren gelenekleri anmaktadır. Bilindiği gibi gümüş, ayın etkisiyle oluşmuştur. Damarlar, ayın konumuyla belirlenen yönler olan uzaklığa ya da yakınlığına göre güçlü ya da zayıf olabilir. “Yönleri geceyarısından öğleye, çatıları ise akşama dönük olan madenler işletilmesi en uygun olanlarıdır.” Aya tekabül eden gümüş “büyüsel olarak” ayın yarattığı zaman ile mekâna aittir; işte yaşam da bu kısacık sürede rahme düşer, “esin” rahmi aynı vakitte döller. Bergbüchlein, daha sonra Venüs’ün etkisiyle döllen bakırın, Mars tarafından yaratılan demirin, Satürn’ün işi olan kurşunun kökenini açıklar (Eliade, 2002b: 93-94).

Altın ve gümüş, bütün ticari işlemlerin ölçüsü olmadan önce bile kutsal metaller olarak kabul edilmiştir. Bu ikisi, Güneşin ve Ayın ve bu nedenle de bu semavi çiftle ilgili olan ruh ve nefsin gerçekliklerinin dünyevi yansımaları olarak görülmüştür. Bu nedenle en eski sikkeler genellikle Güneşle veya onun yıllık dönüşüyle bir takım ilgileri bulunan resimler veya işaretler taşımaktadır (Burckhardt, 1999: 17).

Simya, metallerin yeryüzünün karanlık rahminde, yedi gezegenin (yani Güneş, Ay ve çıplak gözle görülebilen beş gezegen) etkisi altında üretildiklerini öğretir. Eşyaya bu bakış tarzı, fiziksel bir açıklama olarak değerlendirilmemelidir. Bu, maddi tezahürlerin nasıl varoluşun iki kutbundan çıktığını göstermektedir. Bu sadece ‘harici’ tabiat, makrokozmos durumunda değil, aynı zamanda mikrokozmos yani insanın psiko-fiziksel yapısı için de geçerlidir. Simyada ‘dahili’ metaller olduğu gibi astrolojide de ‘dahili’ gezegenler vardır (Burckhardt, 1999: 82).

Simyacılarda görüşüne göre metaller, gezegen güçleriyle ilişkili olup metal sanatı “aşağı astronomi/yersel astronomi” diye de adlandırılmaktadır. Nicolas Flamel’e göre simyasal “Büyük Uğraş”ta başlangıç maddesi, 12 burca karşılık gelecek şekilde 12 değişim aşamasından (“12 Kapı” ya da “12 Bölme”den) geçip olgunlaşarak en son kararlı halinde kızılığa ulaşmalıdır. Bu duruma ulaştıktan sonra ele geçen “Lapis philosophorum”un (Filozof Taşı/Felsefe Taşı) üzerinde artık Zodyak’ın hiçbir etkileme gücü kalmayacaktır (Tez, 2011: 104).

Daniel Stolcius (Stoltzius) von Stoltzenberg’in (~1587-1660) geniş bir simya ansiklopedisi niteliğindeki Kimyanın Gezinti Bahçesi (Frankfurt, 1624) adlı eseri, çeşitli kitaplardan toplanmış olan 107 adet simya gravürü içermektedir. Simyaya ilişkin en güzel resim ve gravürleri içerdiği için önemli bir ansiklopedik yapıttır. Eserin içindeki ilk grup şekiller, “Basilus Valentinus’un On İki Anahtarı” olup Filozof Taşı’nın hazırlanmasını betimleyen oldukça simgesel bir resimler dizisidir. “Aşağı astronomi” bağlamında zodyakın her bir işareti ile bağlantılı olan simyasal işlemlerin on iki ardışık adımı, şöyle verilmektedir:

“Calcination” (Kızdırma / Kavurma / Oksitleme) (KOÇ);

“Coagulation / Congelation” (Pıhtılaştırma / Dondurma / Kristalleştirme) (BOĞA);

“Fixation” (Sabitleştirme / Katılaştırma) (İKİZLER);

“Solution” (Çözme / Eritme) (YENGEC);

“Digestion” (Yumuşatma / Parçalama) (ASLAN);

“Distillation” (Damıtma / Sıvıdan tortuyu ayırma) (BAŞAK);

“Sublimation” (Süblimleştirme / Uçuculuk yoluyla arındırma) (TERAZİ);

- “Separation” (Süzerek ve dinlendirerek ayırma) (AKREP);
- “Ceration” (Mum ya da merhem benzeri bir duruma getirme) (YAY);
- “Fermentation” (Mayalandırma) (OĞLAK);
- “Multiplication” (Çoğaltma / Yinelemeli Dönüştürme) (KOVA);
- “Projection” (Değersiz metale uygun renk verici toz madde ekleme) (BALIK) (Tez, 2011: 104).

Her şeyin görünmez bir ağ içinde bulunduğu, bu ağa bağlı olduğu bir yerde, hiçbir şey kutsal olmayan kişisel inisiyatif sonucunda tesadüfen yaratılmamıştır. Mesela Babil yaşamında laciverttaşının önemli bir işlevi bulunmaktadır. Bu işlev, Babil coğrafyası kozmolojisi ile teolojisi sayesinde anlaşılabilir. Bu yarı değerli taşın mavisî Yıldızlı Göğün mavisidir: Kabartma üstünde ay tanrısı, yıldızlı gecenin tanrısı Sin’in sakalı bu taştan yapılmıştır. Ay tanrısı, özünü somut olarak belirtmek için mavi sakallı olarak temsil edilmiştir, ayrıca hakim olduğu aya bağlı bütün erdemler laciverttaşıyla simgelenmiştir. Ay tanrısı, diğer adıyla Ninna –ünlü bir kabartmada-Kralı, Kule’yi (Babil Kulesi) yıkmaya kışkırttığında bunu ona bir kadeh “abıhayat” vererek esinlemiştir. Bütün kozmik yaşama bereket veren ayın hareketlerini düzenleyen aynı gizem dolu gecenin, insan yaratımlarının tohumlarını, “esinlerini” de doğurduğuna inanılmaktadır. Apokrif Esdras kitaplarının dördüncüsündeki alıntının gösterdiğine göre, bu tasavvur Doğu halklarının yaşamında organik bir niteliğe sahiptir: “O zaman ağzımı açtım ve işte, dolu bir kadehe değdim, suyla dolu gibiydi, ama rengi ateş rengine benziyordu”. Bu, Babil kabartmasındaki esin kadehine benzemektedir ve içindeki içki de insana mükemmelen kutsanmış erdemler olan “kozmozik” yapı kurma yetisini ya da peygamberliği bahşetmektedir (Eliade, 2002b: 43-44).

Gece, Ay, Su, Verimlilik, Ölüm ile Ölümsüzlük arasındaki büyüsel bağ –kozmozik yaşamın tamamını açıklamaya ve farklı varoluş düzeylerini bir tek imgede birleştirmeye çalışan ilk zihinsel sentezlerden biri- aynı biçimde Babil coğrafyası dünya görüşünde de mevcuttur. Ea’ya adanmış ana tapınak olan Abzu yakınlarında biten kışkanû’nun (kuşkusuz “yaşam ağacı”) laciverttaşına benzeyen dalları bulunmaktadır. Laciverttaşından yapılmış ve değerli taşlarla süslenmiş bir “yaşam ağacı” halk imgeleminde uzun süre varlığını korumuştur. Apokrif Yahudi ve Hristiyan metinleri, kahramanlık efsaneleri, Doğu masalları vb cennette ya da büyülü bahçede biten böyle bir ağaçtan söz etmektedirler (Eliade, 2002b: 44-45).

Ea, derinliklerin yer altı Sularının tanrısıdır; buradan onun mehtaplı geceye bağlı olduğu kolayca anlaşılabilir. Büyülü erdemlerle yüklü madenler ve değerli taşlar ona aittir, madenciler ile zanaatçıların piri olarak kabul edilmektedir. Tapınakların temelleri toprağa –yani abzu’ya, yer altı sularına- gömülü olduğundan kutsal anıtları yapan ustaları Ea yönetmektedir. İnsan yaratılışı sürekli olarak ebedi yaşam kaynağına, Su’ya, Ay’a, Gece’ye bağlanmıştır (Eliade, 2002b: 45).

Babil kültüründe kutsal bir yere sahip olan laciverttaşı başka kültürlerde de kutsallığa sahip olmuştur. Örneğin Ekvator’da, La Plata Adası’ndaki kimi eski mezarlarda silindirik biçiminde, özenle parlatılmış yirmisekiz parça bulunmuştur. Bunların ada yerlilerine ait olmadığı ve burada ayinlere ya da kutsal törenlere katılmak üzere gelmiş kıtalılar tarafından konulmuş oldukları kanıtlanmıştır. Yine Peru’da da bir İnka mezarında büyük ve güzel bir laciverttaşı bulunmuştur. Tıpkı Afrika-Asya uygarlıklarında olduğu gibi, Amerika yerlilerine ait kültürlerde de bu “göksel” taş, ölünün ruhunun yolculuğunu kolaylaştıran etkili bir gereç olarak görülmüştür. Bugün hala Batı Afrika’da yapay mavi taşlara büyük değer verilmektedir (Eliade, 2002b: 46).

6. ASYA ve BABİL SİMYASININ KARŞILAŞTIRILMASI

ASYA SİMYASI		BABİL SİMYASI
ÇİN SİMYASI	HİNT SİMYASI	
- Simya, pratik ve ezoterik olarak karşımıza çıkmaktadır - Hem pratik hem ezoterik simya ölümsüzlüğe ulaşmayı amaçlamaktadır. - Simya, Çin kültüründe var olan ölümsüzlerle ilgili efsanelerden, metalürji geleneklerinden ve Taoizm'den etkilenmiş, astrolojiyi simya işlemlerinde kullanmıştır. - Çin kültüründe kutsal kabul edilen altın, inci, yeşim taşı, kaplumbağa, turna, şeftali ağacı vs Çin simyasında da kutsal kabul edilmekte ve simya reçetelerinde kullanılmaktadır. - Taoizm'de yer alan yoga, nefes kontrolü gibi tekniklerle, yin-yang ilkesi ve makrokozmos-mikrokozmos benzeşimi Çin simyasında yer almaktadır. - Yoga ve nefes kontrolü gibi meditasyon teknikleri yardımıyla ezoterik simyada ruhsal arınma gerçekleştirilerek ölümsüzlüğe ulaşılacağına inanılmaktadır. - Pratik simyada madenlerden simya altını elde edilmeye çalışılmakta ve bu elde edilen altın beslenme diyetlerinde kullanılmakta, bu altından yapılan sürahi, tabak gibi malzemelerden beslenilmektedir. Bunun yanı sıra yeşim taşı da sindirim yoluyla vücuda alınmaktadır.	- Simya, pratik ve ezoterik olarak karşımıza çıkmaktadır - Hem pratik hem ezoterik simyada ölümsüzlüğe ulaşma amaçlanmaktadır. - Simya, Hint kültüründe var olan ölümsüzler ve insanüstü güçlere sahip keşiş ve rahip efsanelerinden, metalürji geleneklerinden, Hinduizm ve Budizm'den etkilenmiş, simya işlemlerinde astrolojiden yararlanılmıştır. - Hint kültüründe kutsal kabul edilen altın, cıva ve inci simyada da karşımıza çıkmaktadır. - Hint inançlarında yer alan yoga, nefes kontrolü, çakralar üzerinde çalışma ve perhiz teknikleri ile erkek-dişi ilkesi ve makrokozmos-mikrokozmos benzeşimi Hint simyasında da yer almaktadır. - Özellikle ezoterik simyada yer alan rahme geri dönüş sembolizmi, nefes kontrolü ve yoga gibi meditasyon teknikleriyle ruhun arındırılması amaçlanmaktadır. Böylece uzun ömre sahip olunacağı düşünülmektedir. - Pratik simyada cıvanın ayrı bir yeri vardır. Madenler ve cıva üzerinde yapılan çalışmalarda her aşama ruhun arınmasını simgelemektedir. Bununla birlikte simya işlemlerine tabi tutulan cıvanın ve elde edilen simya altının beslenme diyetlerinde kullanıldığı görülmektedir.	- Babil simyasında ezoterik ve pratik simya bir arada görülmektedir. - Simya, Babil inançlarında yer alan yaratılış efsanelerinden, kozmogoni tasavvurlarından, metalürji ve demirci geleneklerinden etkilenmiştir. -Simyacı ölümsüzlüğe ulaşmaya çalışırken bir yandan da tanrıların yaratım efsanelerindeki çilelerini madenler üzerine yansıttığına ve böylece madenleri altın olarak yeniden dirilttiğine inanmaktadır. Yapılan işlemlerin hem pratik boyutu hem de tinsel ve inanç boyutu söz konusudur. - Her şeyin tanrıların yönettiği gezegen ve yıldızların etkisi altında olduğuna dair dini inançlarla şekillenen Babil astrolojisi, Çin ve Hint simyasının benimsediği astrolojiden farklı bir anlam ve kutsallığa sahiptir. Tanrıların hükmettiği gezegen ve yıldızlarla, bu gezegen ve yıldızların etkilediği madenler Babil simyası için ayrı bir öneme sahiptir. - Altın, demir, inci ve laciverttaşı Babil simyasında kutsal kabul edilen maden ve taşlar arasındadır. - Her şeyde olduğu gibi madenlerde erkek-dişi ayrımı Babil simya geleneklerinde yer almaktadır.

7. SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Ölüm, ölüm sonrası hayat gibi konular insan için her zaman bir soru işareti, bir bilinmezlik ve merak konusu olmuştur. Kimi din ve inanç sistemlerinde ölüm, insanın ebedi hayatına geçişi ifade ederken bazı inanç sistemlerinde de yok oluşu ifade etmektedir. Diğer yandan hemen hemen her kültürde ölümsüzlük veya uzun ömür sunan pınarlar, ağaçlar, iksirler vs. ve bunlara sahip olduğuna inanılan kişilerle ilgili efsaneler en eski dönemlerden beri anlatıla gelmiştir. Bu efsanelerin var olmasının en önemli sebebi nedir bilinmez ama ölümsüzlük veya uzun ömrün var olup olmadığı insanoğlunun her zaman aklını kurcalayan bir konu olmuştur. Simyanın da insanın uzun ömür ve ölümsüzlüğe çare arayışındaki en önemli çalışmalardan biri olduğu bilinmektedir.

Simyanın belki de en çok bilinen yönü değersiz madenlerden altın elde etme yönü olmuştur. Çalışmamızda, bu yönüyle değerlendirildiğinde simyanın bir ön kimya olarak kabul edildiğini gördük. Simyacılar, elbette ki madenler üzerinde çalışırken ortaya konan kimyasal çalışmalar neticesinde birtakım kimyasal buluşların müellifi olmuşlardır. Ancak simyanın yalnızca laboratuvar çalışmalarından ibaret olmadığı, ezoterik yönünün de bulunduğu, hatta laboratuvar çalışmalarında bile mistik bir tarafın olduğu yönündeki görüşlerin de var olduğunu gördük. Ayrıca simyayı sahte altın üretme gibi farklı amaçlarla kullananların var olduğunu ve bu nedenle de tarihte simyanın yasaklandığını gördük.

Simyayı sadece madenlerden altın elde etmek için yapılan deneysel işlemlerden ibaret laboratuvar çalışmalarıyla ele aldığımızda simya hakkında eksik bilgi ve izlenime sahip olmamız kaçınılmazdır. Bu nedenle simyanın içinde bulunduğu toplumun kültürel, dini ve mitolojik motiflerle birlikte incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Simya işlemlerinde kullanılan madenlere ve taşlara birtakım kutsallıkların ve sağaltıcı özelliklerin atfedildiğini, simyacının, topraktaki madenleri simya işlemleriyle en üstün madene dönüştürdüğüne ve böylece doğaya yardım ettiğine inandığını, hatta kendisini zamanın yerine koyduğunu, simya işlemleriyle ruhsal gelişimin de amaçlandığını, simyacının işlem öncesi arınması, dua ve kurban ritüellerini yerine getirmesi, özel bir günün seçilmesi vb uygulamaların var olduğunu gördük. Bunlar da simyanın yalnızca laboratuvar çalışmalarından ibaret olmadığını, içinde bulunduğu toplumun kültürel ve dini motiflerinden de beslendiğini ortaya koymaktadır. Buradan hareketle çalışmamızda bir bilim veya bir sanat olarak kabul edilen simyanın, Asya toprakları üzerindeki iki büyük temsilcisi olan Çin ve Hint Simyaları ile Babil Simyasını Din Fenomenolojisi bağlamında değerlendirmeye çalıştık. Bu incelememizden çıkardığımız sonucu şu şekilde özetleyebiliriz.

Simyanın Çin'de hem laboratuvar hem de ezoterik yönüyle var olduğunu gördük. Laboratuvar simyasında madensel reçetelerin yanı sıra bitkisel ve hayvansal reçetelerin de uygulandığını, simya altınının veya yeşim, zümrüt gibi taşların sindirim yoluyla vücuda alınmasıyla ya da simya altınından kap kaçak yapılarak bunların yeme içmede kullanılmasıyla uzun ömre, hatta ölümsüzlüğe sahip olunacağına dair inanışın var olduğunu gördük. Ayrıca Çin kültüründe yer alan ve Çin simyasını da etkilemiş olan kutsanmışlar adasına gidebilmek ve ölümsüzlüğe kavuşabilmek için yapılacak simya işlemi öncesi ibadet edilmesi, oruç tutulması ve sonrasında simya altınından yapılacak kap kaçarlardan beslenilmesi ve adaya ulaşınca da kurban sunulması gerektiğine inanılması simyanın Çin kültürüyle olan sıkı bağlarını ortaya koymaktadır. Çin kültüründe, madenlere, taşlara, bitkilere ve hayvanlara kutsallık atfedilmesinin,

kutsanmışlar adası ve ölümsüzlerle ilgili efsanelerin var olmasının simyanın Çin’de yaygınlaşmasını kolaylaştırdığını söyleyebiliriz.

İçsel simyada simyacının yoga ve meditasyon teknikleriyle, tefekkür yoluyla ruhsal arınmayı gerçekleştirebildiğine ve böylece ölümsüzlüğe ulaşabildiğine ve hem bedenini hem de ruhunu tanrısal özelliğe yükselttiğine inanmaktadır. İlk simyacıların taoist olmaları, taoist öğretilerde mevcut olan yin-yang ilkelerinin ve rahme geri dönüş motiflerinin Çin simyasında da var olması, makrokozmos-mikrokozmos benzeşimi, özellikle ezoterik simyada yoga, meditasyon ve tefekkür tekniklerinin kullanılması Çin simyası ile Taoizm arasında sıkı bir bağ olduğunu ortaya koymaktadır. Laboratuvar simyasında fırının embriyon şeklinde düzenlenmesi, içsel simyada da simyacının yoga ve meditasyonla embriyon haline dönmeye çalışması Taoizmdeki rahme geri dönüş yoluyla ömrün uzaması temasına benzemektedir.

Hint simyasının da Çin simyası gibi kültürel ve dini motiflerden beslendiğini söyleyebiliriz. Hint simyasının Tantracı yoga tekniklerine ve ideolojilerine paralel olarak gelişmiş olduğunu ve Hint kültüründe var olan yoga ve meditasyon tekniklerini de içine alarak özellikle içsel simya metodlarını bu teknikler üzerine geliştirdiğini gördük. Bununla birlikte Çin’de Taoizm’in etkisiyle simyacının tanrıçaya dua etmesi gerektiği gibi, Hint simyasıyla ilgili kaynaklarda simyacının Şiva’ya dua etmesi ve günahlardan arınması gerektiğinden bahsedilmesi ve Budizm ve Tantracılıkta yer alan eril-dişil ilkelerinin simyada da kullanılması Hint kültürünün simya üzerindeki etkilerini özetlemektedir. Hindistan’da altın ve inci Çin’de olduğu gibi kutsallığa, tanrısal öze sahiptir. Bunlardan farklı olarak Hint simyasında cıvanın kutsallığı nedeniyle önemli bir yeri vardır. Dişil ilke Şakti ile eril ilke Şiva Çin simyasındaki yin-yang ilkeleriyle benzerlik göstermektedir. Hint simyasında içsel arınma tekniklerinin laboratuvar simyasından daha çok ön plana çıktığını gördük.

Bununla birlikte Hindistan’da da simyacıların çalışmalarının bir takım kimyasal sonuçlar ortaya koyduğunu fakat simyacıların bu sonuçlardan ziyade simyadaki asıl amaca odaklandıklarını, böylece ruhsal arınmayı hedeflediklerini gördük. Diğer kültürlerde olduğu gibi Hint simyasında da metallere kutsallıklar atfedilmesi, altın ve cıvanın ayrı bir öneme ve kutsallığa sahip olması, makrokozmos-mikrokozmos ve eril-dişil ilkelerinden bahsedilmesi, yoga ve meditasyon tekniklerinin kullanılması simyanın Hindistan’da da toplumun kültürel, dini ve mitolojik yapısıyla olan etkileşimini ortaya koymaktadır.

Makrokozmos-mikrokozmos benzeşimi Babil simyasında da kendini göstermektedir. Özellikle gezegenlere tanrıların hükmetmesi, gezegenlerin de yeryüzüne etki etmesi inancı Babil simyasını şekillendiren ana etken olarak görülmektedir. Babil coğrafyasında simyacının, tanrıların yaratım efsanelerini örnek aldığını ve kozmogoni inançlarını benimsediğini gördük. Her üç kültürde de insan-kozmos benzeşimi önemli yer tutmaktadır. Ancak tanrıların yıldızlarda, gezegenlerde, yeryüzünde olduğu gibi insan bedeninde de etkili olduğu şeklindeki inanç Babil simyasında önemle vurgulanmaktadır. Özellikle Babil kültüründe yıldızlara ve gezegenlere tanrıların isimlerinin verilmesi ve bunun simya işlemlerinde önemli bir yer edinmesi, simya ve astrolojinin birbirleriyle olan bağını açıklar niteliktedir. Babil simyasında gezegenler ve madenlerin eşleştirilmesinin nedeni de bu kutsallık anlayışından kaynaklanmaktadır. Aynı inancın etkisiyle madenlere ve taşlara da kutsallık atfedildiğini gördük. Hint ve Çin simyalarında da astroloji ve metalürji önemli bir yere sahiptir fakat astroloji Babil simyasında ayrı bir kutsallığa bürünmüştür.

Sonuç olarak Çin, Hindistan ve Babil’de simyanın laboratuvar ve ezoterik yönüyle var olduğunu, Çin, Hint ve Babil simyalarının içinde bulundukları kültürün dini

ve mistik yönlerinden etkilendiğini görmekteyiz. Çin’de Taoizm’in, Hindistan’da Tantracılık ve Budizm’in ve Babil coğrafyasında gezegenlerin tanrılarla özdeşleştirilmesi inancının, bu medeniyetlerdeki simya çalışmalarının şekillenmesinde önemli birer rol üstlendiklerini söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- AUNG, M. H., 1933. "Alchemy and Alchemist In Burma", Folklore, C.: 44, Londra, ss. 346-358.
- AYDIN, A. K., 2009. İslam Ansiklopedisi, İstanbul, C.: 36, ss. 218-220.
- _____, 2005. "Ömer Şifâî'nin Mürşid el-Muhtar fî İlm el-Esrâr Adlı Eserinde Simya", OTAM, (17), ss. 1-16.
- BOTTERO, J., 2004. Mezopotamya: Yazı Akıl ve Tanrılar, Çev.: Ayten Er, M. Emin Özcan, Dost Kitabevi, Ankara, 340s.
- _____, 2006. Kültürümüzün Şafağı Babil, Çev.: Ali Berktaş, YKY, İstanbul, 160s.
- _____, STEVE, M. J., 2002. Evvel Zaman İçinde Mezopotamya, Çev.: Anita Tatlıer, YKY, İstanbul, 159s.
- BURCKHARDT T., 1999. Astroloji ve Simya, Çev.: Mehmed Temelli, Verka Yayınları, Bursa, 287s.
- CAMPBELL, J., 1998. Doğu Mitolojisi Tanrının Maskeleri, Çev.: Kudret Emiroğlu, İmge Kitabevi, İstanbul, 568s.
- COCKREN, A., 2008. Simya Sanatı ve Simyacılar, Çev.: Murat Sağlam, Mitra Yayınları, İstanbul, 124s.
- COELHO, P., 2011. Simyacı, Çev.: Özdemir İnce, Can Yayınları, İstanbul, 182s.
- DİZER, M., 1989. Uluğ Bey, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 98s.
- EBERHARD, W., 2000. Çin Simgeleri Sözlüğü Çin Hayatı ve Düşüncesinde Gizli Simgeler, Çev.: Aykut Kazancıgil, Ayşe Bereket, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 428s.
- ELİAÇIK, R. İ., 2011. Adalet Devleti, İnşa Yayınları, İstanbul, 592s.
- ELİADE, M. (Ed.), 2005. "Alchemy: An Overview", The Encyclopedia of Religion, New York, C.: I, ss. 234-237.
- _____, 2002a. Asya Simyası, Çev.: Lale Arslan, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 108s.
- _____, 2002b. Babil Simyası ve Kozmolojisi, Çev.: M. Emin Özcan, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 114s.
- _____, 2009. Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi, Çev.: Ali Berktaş, Kabalcı Yayınları, İstanbul, ss. 23-122.
- _____, 2011. Demirciler ve Simyacılar, Çev.: M. Emin Özcan, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 264s.
- _____, 1990. Yoga: Immortality and Freedom, Bollingen Foundation, New Jersey, 536s.

- ERGİNÖZ, G. Ş., 2010. “Mezopotamya’da Kimyasal Zanaatlar”, KFBAD, (17), Dergah Yayınları, İstanbul, ss. 149-164.
- FEHD, T., 2000. “İlm-i Ahkâm-ı Nücûm”, İslam Ansiklopedisi, İstanbul, C.: 2, ss. 124-126
- FORBES, R. J., 1993. Studies In Ancient Technology, Hollanda, C.: I, ss. 125-143.
- FORTUNE, D., 2010, Mistik Kabala, Çev.: Murat Sağlam, Hermes Yayınları, İstanbul, 380s.
- GODDARD, D., 1999. The Tower of Alchemy, Weiser Books, 288s.
- GUILEY, R. E., PLACE R. M., 1996. Simya Tarotu, Çev.: Gönül Suveren, Alfa Yayınları, İstanbul, 234s.
- GÜÇ, A., 2007. “Konfüçyanizm”, Yaşayan Dünya Dinleri, DİBY, Ankara, ss. 383-399.
- _____, 2007. “Taoizm”, Yaşayan Dünya Dinleri, DİBY, Ankara, ss. 401-409.
- GÜNDÜZ, A., 2003. Mezopotamya ve Eski Mısır Bilim, Teknoloji, Toplumsal Yapı ve Kültür, Buke Yayınları, İstanbul, 348s.
- GÜNDÜZ, Ş., 1998. Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara, 468s.
- HALİS, G., 2009. Popüler Gizemciliğin Tarihsel ve Dinsel Temelleri, Karşı Yayınları, İstanbul, 128s.
- HANÇERLİOĞLU, O., 1984. İslam İnançları Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 775s.
- HAUCK, D. William, 2004. Sorcerer's Stone, Kensington Publishing Corporation, 240s.
- HOOKE, S. H., 2002. Ortadoğu Mitolojisi, çev. Adam (Alaeddin) Şenel, İmge Kitabevi, İstanbul, 272s.
- JOHARI, H., 1999. Ayurveda Masajı Zihin ve Beden Dengesini Sağlayan Geleneksel Hint Teknikleri, Çev.: Güney Ufuk Özer, Okyanus Yayınları, İstanbul, 168s.
- JOHNSON, G., 1998. “Hint Dünyası”, Çev.: Müfide Pekin, ABUA, (10), İletişim Yayınları, İstanbul, 240s.
- KAHYA, E., 2007. “İbni Sina’da Kimya”, Belleten Dergisi, TTKY, C.: 70 (260), Ankara, ss. 19-52.
- _____, 2004., “Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemindeki Bilimsel Çalışmaların Kısa Bir Değerlendirmesi”, TALİD, (4), İstanbul, ss. 73-80.
- KAYA. K., 2001. Hinduizm, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 118s.

- _____, 1998. Hintlilerde Tanrı, Kaynak Yayınları, İstanbul, 103s.
- _____, 1997, Hint Mitolojisi Sözlüğü, İmge Kitabevi, Ankara, 180s.
- KÖKER, A. H., 1993. Türk Dünyasında Kimya Bilimi ve Eğitim Tarihi, EÜM, Kayseri, 198s.
- KÖROĞLU, K., 2006. Eski Mezopotamya Tarihi Başlangıcından Perslere Kadar, İletişim Yayınları, İstanbul, 229s.
- KRAMER, S. N., 2002. Tarih Sümer’de Başlar, Çev.: Hamide Koyukan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 316.s
- LAMOEN, F. V., 2006. “Simya, Hermetik Sanat: Batı Simyasına ve Simya İkonografisine Giriş”, Sanat Dünyamız, YKY, (97), İstanbul, ss. 56-75.
- MACKENZIE, D. A., 1996. Çin ve Japon Mitolojisi, Çev.: Koray Akten, İmge Kitabevi, İstanbul, 342s.
- MACFIE, J. M., 2000. Hint Efsaneleri, Çev.: Hüseyin Yılmaz, Okyanus Yayıncılık, İstanbul, 220s.
- MALINOWSKI, B., 2000. Büyü, Bilim ve Din, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 288s.
- MARTIN, S., 2009. Simya ve Simyacılar, Çev.: E. Çağdaş Babaoğlu, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 157s.
- MEMİŞ, E., 2007. Eski Mezopotamya, Ekin Basım Yayın, Bursa, 276s.
- MULTHAUF, R. P., 1993. The Origins of Chemistry, Gordon and Breach Science Publishers, Londra, 412s.
- PEAT, F. D., 2001. Filozof Taşı, Çev.: Orhan Düz, İnsan Yayınları, İstanbul, 224s.
- ROAF, M., 1996. “Mezopotamya ve Eski Yakın Doğu”, Çev.: Zülal Kılıç, ABUA, (9), İletişim Yayınları, İstanbul, 238s.
- SARIKÇIOĞLU, E., 2008. Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Fakülte Kitabevi, Isparta, 459s.
- SAYILI, A., 1991. Mısırlılarda ve Mezopotamyalılarda Matematik, Astronomi ve Tıp, AKMY, Ankara, 525s.
- SIVIN, N., 2005. “Alchmey: Chinese Alchemy”, The Encyclopedia of Religion, New York, C.: 1, ss. 237-241.
- STAVISH, M., 2008. The Path Of Alchemy, Llewellyn Publications, Minnesota, 229s.

- _____, 2007. Kabbalah for Health and Wellness, Llewellyn Publications, Minnesota, 216s.
- ŞEVKİ, A., 2009. Edebiyat ve Yorum, Havuz Yayınları, Ankara, 636s.
- TEMELLİ, M., 1999. Astroloji ve Simya, Verkan Yayınları, Bursa, 287s.
- TEZ, Z., 2003. “Avrupa Resminden Örneklerle Simya Laboratuvarları”, Toplumsal Tarih, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, ss. 38-43.
- _____, 2010. Bilimde ve Sanayide Kimya Tarihi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 432s.
- _____, 2011. Gizli Bilimlerin Serüveni Büyüden Simyaya, Astrolojiden Fala Kara Sanatlar, Hayykitap, İstanbul, 140s.
- UNAT, Y., 2008. Ortaçağ İslam Dünyasında Bilim ve Teknik, Lotus Yayınları, İstanbul, 391s.
- VOGEL, K., 2003. “Bizans Bilimi”, KFBAD, (4), Dergah Yayınları, İstanbul, ss. 99-135.
- WHITE, D. G., 2005. “Alchemy: Indian Alchemy”, The Encyclopedia of Religion, New York, C.: 1, ss. 241-244.
- WIEDEMANN, E., 1993. “Eski Kimya”, MEB İslam Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, C.: 3, ss. 374-384.
- YİTİK, A. İ., 2007. “Hinduizm”, Yaşayan Dünya Dinleri, DİBY, Ankara, ss. 277-305.
- _____, 2007. “Budizm”, Yaşayan Dünya Dinleri, DİBY, Ankara, ss. 307-355.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Simya> (18.06.2010)
- <http://www.hermetics.org/simya-nedir.html> (18.06.2010)
- <http://www.hermetics.org/Simya.html> (18.06.2010).
- <http://www.edubilim.com/forum/empty-t16300.0.html> (18.06.2010)
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Ezoterizm> (15.01.2014)

ÖZ GEÇMİŞ

1984 yılında Burdur'un Gölhisar ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Gölhisar Atatürk İlköğretim Okulu'nda, orta öğrenimini Gölhisar İmam Hatip Lisesi'nde, lise öğrenimini Bucak Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde tamamladı. 2004 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne kayıt yaptırdı. 2008 yılında buradan mezun oldu. Aynı yıl KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrenimine başladı.